ΙΟΥΝΙΟΣ
1962
Έτος Γ' Άρ. φύλ.
25
Τιμή Δραχ. 1.50

Υπεύθ. Συντάκτης
Χαράλ. Λυσαρίδης

ΤΟ ΒΗΜΑ

ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Γραφεῖα
Εὔξεινος Λέσχη
Θεσσαλονίκης
Βενιζέλου 20
Τηλέφ. 77-315

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΕΤΟΥΣ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ ΜΑΣ

Πρὶν ἀπὸ δύο χρόνια καὶ σὲ ἐποχὴ ποὺ ἡ φύσις εὑρίσκετο στὸ ἀποκορύφωμα τῆς παραγωγῆς της, μέσα στὴν πυρακτωμένη ἀτμόσφαιρα, ἐδῶ εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως Θεσ)νίκης καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βενιζέλου 20 ἠκούσθη ἕνα πρωΐ μία φωνὴ ἑνὸς νεογεννήτου καὶ νεοβαπτισθέντος συνάμα βρέφους ἀκούοντος εἰς τὸ ὄνομα «ΒΗΜΑ» μὲ μητέρα τὴν Εὔξεινον Λέσχην Θεσσαλονίκης καὶ πατέρα τὸν Εὔξεινον Πόντο καὶ ἔλαβεν τὸν γνωστὸν τίτλον τῶν γεννητόρων του

Ἐπηκολούθησε ἡ ληξιαρχικὴ πρᾶξις καὶ ἔσπευσαν ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς Ἑλλάδος ὅλοι οἱ συμπατριῶται νὰ χαιρετίσουν τὸ χαρμόσυνον τῆς γεννήσεως γεγονὸς μὲ πλείστας ὅσας ἐκδηλώσεις των, ἀπεικονιζούσας τὴν ἀνυπόκριτον χαρὰν καὶ ὑπερηφάνειάν των.

Ἐζήτησαν ἐσπευσμένως νὰ γνωρίσουν ἀπὸ κοντὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ νεογεννήτου, τὴν γλῶσσαν καὶ γενικώτερον τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας του.

Τοὺς ἐστάλη ἀμέσως καὶ ἐγένετο ἡ πρώτη ἐπαφή.

Τοὺς μίλησε στὴ γλῶσσα τῶν πατέρων των καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς ἦτο ἀφάνταστος. Ἐχαιρετίσθη ἀπὸ ὅλους τοὺς συμπατριώτας ὡς σπλάχνον ἀπὸ τὰ σπλάχνα των καὶ τοῦ ἐδόθη ἀμέσως ἡ ἀνάλογος τροφὴ διὰ την συντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν.

Παρῆλθεν ἤδη διετία καὶ τό «ΒΗΜΑ» ἠνδρώθη Ἐπισκέπτεται κατὰ μῆνα τὰ γνώριμα σπίτια τῶν συμπατριωτῶν. Δίνει τὸν ἀδελφικὸν χαιρετισμόν Γίνεται ἐνθουσιωδῶς δεκτὸν σὲ κάθε σπίτι καὶ φιλοξενεῖται πλέον μὲ χαρά, σὲ σημεῖον ὥστε νὰ προξενῇ πραγματικὴν ἀγωνίαν ἐὰν δὲν ἔλθῃ κανονικὰ στὶς ἡμέρες του.

Διεπιστώθη κατ' ἐπανάληψιν ὅτι πλεῖστοι ὅσοι συμπατριῶται διαφυλάττουν μ'ἰδιαίτερη στοργὴ καὶ ἐπιμέλεια εἰς τὰ ἀτομικά των ἀρχεῖα τὸ προσφιλές των «ΒΗΜΑ» ποὺ τὸ θεωροῦν πλέον ἀναπόσπαστον τμῆμα τῆς καρδίας των.

Τὸ νεογέννητον λοιπὸν πρὸ διετίας «ΒΗΜΑ» τραφὲν μὲ τὸ μάννα τῶν παλμῶν τῆς καρδιας τῶν συμπατριωτῶν, ἠνδρώθη καταπληκτικά. Δὲν συνομιλεῖ μόνον μὲ τοὺς ἀγαπητοὺς φίλους του. Δὲν τοὺς φέρνει μόνον γνῶμες καὶ ἰδέες του, παίρνει τὶς γνῶμες καὶ τὶς ἰδέες πολλῶν καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὴν βάσιν του διὰ νὰ ξεκινήσῃ καὶ παλιν κάθε μῆνα μὲ νέους παλμούς, νέας ἰδέας καὶ νέας εἰδήσεις ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀκόμη, πρὸ παντος εἰς τὸν τομέα δράσεως τῶν Ποντιακῶν μας Ὀργανώσεων. Ἔτσι ἔφθασεν νὰ θεωρῆται καὶ εἶναι ὁ κρυστάλλινος καθρέπτης τῶν εὐγενῶν ἰδεῶν, τῶν πόθων καὶ ὀνείρων τῶν ἀπανταχοῦ τῆς Ἀπικρατείας Ποντίων.

Τὸ «ΒΗΜΑ» λοιπὸν τῶν συμπατριωτῶν μας, τὸ κοινὸν αὐτὸ τέκνον ὅλων τῶν Ποντίων, δὲν κάνει τώρα νηπιακὰ βήματα ὅπως τὶς πρῶτες μέρες ποὺ γεννήθηκε. Ἀντιθέτως προχωρεῖ μὲ ἅλματα ἑνὸς γίγαντος ἀθλητοῦ ποὺ πιστεύει πάντα πὼς θὰ φέρῃ σὲ πέρας τὸν προορισμόν του.

Ἐπωμίζεται ἐπίσης μεγάλας εὐθύνας διὰ τὴν ἱερὰν ἀποστολήν του, ἀλλὰ δημιουργεῖ καὶ σοβαρὰ δικαιώματα περιφρουρήσεως τοῦ γοήτρου του ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς διατηρήσεώς του εἰς τὴν ζωὴν ἀφ' ἑτέρου.

Τὸ «ΒΗΜΑ» κατέστη πλέον ὄχι μόνον συνομιλητὴς καὶ σύμβουλος καὶ μεταφορεὺς τῶν σκέψεων καὶ ἰδεῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ συνδετικός κρίκος ποὺ ἑνώνει πλέον τὰς μυριάδας τῶν παλλομένων ἀπὸ ἱερὰν νοσταλγίαν καὶ ἀναμνήσεις καρδιῶν τῶν συμπατριωτῶν μας εἰς τὰς ἀρτηρίας τῶν ὁποίων μεταγγίζει τὸ πολύτιμον τονωτικὸν αἷμα ἀναπτύξεως καὶ προόδου

Οἱ πρῶτοι ἐνθουσιασμοὶ συνετέλεσαν ὡς προείπομεν εἰς τὴν ταχεῖαν ἀνάπτυξιν, ἡ συνέχεια τούτων θὰ φέρῃ τὴν δικαίαν βραβευσιν τοῦ συντελουμένου ἔργου ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ τούτου τέκνου τῶν Ποντίων.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΟΣ ΚΙΑΓΧΙΔΗΣ
Πρόεδρος Εὐξ. Λέσχης Θεσ)νίκης

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΠΡΟΣΦΑΤΟ ΤΑΞΙΔΙ

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟΝ ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΟ ΠΟΝΤΟ

Ἀφήγησις : ΖΑΧ. ΜΟΥΣΙΚΙΔΗ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΟΥΜΕΛΑ

Βρισκόμαστε στὸν βράχο ὅπου ἦταν κτισμένο τὸ μοναστήρι.

Τὸ θέαμα εἶναι θλιβερό. Χορτάρια καὶ θάμνοι ἔχουν φυτρώσει παντοῦ ὅπου μπόρεσαν οἱ ρίζες νὰ βροῦν λίγο χῶμα, ξύλινο συμπλήρωμα τῶν λιθόκτιστων κτιρίων δὲν ὑπάρχει πουθενὰ οὔτε γιὰ δεῖγμα, καὶ ἡ θαθειά σιωπή πού ἁπλώνεται ἐπάνω στὰ χαλάσματα — ἕνας σωρὸς ἐδῶ, ἄλλος παραπέρα' ἄλλος παρέκει — καὶ σ' ὅλον τὸν χῶρον ὁλοκληρώνει τὴν ἐντύπωσι τῆς ἐρημώσεως καὶ γεμίζει δέος τὴν ψυχή.

Τίποτε δὲν ἔχουμε νὰ δοῦμε παρὰ μόνο τὸ ἁγίασμα στὴ μέση τοῦ χώρου καὶ τὸ ναΐδριον στὸ βάθος τῆς σπηλιᾶς, κάτω ἀπὸ τὴ φυσικὴ θολωτὴ στέγη του.

Ἐλεύθερο στὰ μάτια τοῦ ἐπισκέπτου προσφέρεται μόνο τὸ ἐξωτερικὸ τοῦ Ἱεροῦ, ποὺ εἶναι καὶ τὸ μόνο ὅπου διατηροῦνται οἱ παλὲς τοιχογραφίες μὲ εἰκόνες Ἁγίων καὶ θρησκευτικὲς παραστάσεις. Διατηροῦνται ἀκόμα οἱ χαραγμένες ἐπιγραφὲς μὲ ὀνόματα προσκυνητῶν. Ἄλλοτε περνοῦσαμε ἀδιάφοροι μπροστὰ τους. Τώρα ἔχομε ὅλην τὴν ὥρα, ἀλλὰ καὶ τὴν περιέργεια νὰ τὶς ἐπεξεργασθοῦμε. Μεταφέρομε ἐδῶ μερικὰ ὀνόματα, ὅμως ἔχουν χαραχθῆ καὶ εἶναι ἀκόμα ἀνάγνωστα.

Κ. Παπαδόπουλος Σταυρέτες 1882, Παναγιώτης Παπαναστασίου 1872, Δημήτριος Γεωργίου Κουρτσῆς Τριπολίτης 1865, Ἀλέξανδρος Κακουλίδης, Ἑλένη Π. Θεοφυλάκτου, Ἰωάννης Κεβενίδης, Παρθένα Κιζίρογλου, Παρθένα Ν. Κιζίρογλου, Ἡρακλῆς Κιζίρογλου 1912 ἐξ Ἀμισοῦ, Ἰάκωβος Ἱερομόναχος Σουμελιώτης 1842, Χ'''Ἰγνατιάδης 1881, Οὐρανία Σωτηριάδου 1899, Θεανὼ Χ. Λαμπριανίδου. Ἑλένη Ἠλ. Σπανάκη 1803, Παῦλος Ἠλ. Σπανάκης 1893.

Τὸ περίεργο εἶναι ὅτι κοντὰ στὶς ἑλληνικὲς, ὑπάρχουν καὶ πολλὲς τουρκικὲς ἐπιγραφὲς, ὀνόματα Τούρκων ἐπισκεπτῶν μετὰ τὴν Ἀνταλλαγή.

Ὅπως πληροφορούμεθα, δὲν ἔλειψαν ποτὲ οἱ ἐπισκέπτες ἀπὸ τὴν περιοχή. Ἔρχονται καὶ οἱ Τοῦρκοι στὴν Παναγία (τὴν ἐσέβονταν πάντα) γιὰ νὰ ἀνάψουν ἕνα κερὶ καὶ νὰ ἐπικαλεσθοῦν τὴν χάρη της.

Ἡ εἴσοδός μας στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ ἐπιβεβαιώνει τὴν πληροφορία. Τὸ δάπεδο εἶναι σκεπασμένο ἀπὸ κερὶ ποὺ ἔλυωσε, ἀφοῦ κάηκε τὸ φυτίλι του καὶ ἐδῶ κι' ἐκεῖ βλέπομε ἄφθονα μισοκαμμένα κεριὰ στηριγμένα καταγῆς.

Ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ ἀφιερώματα, πρόσφατα. Βλέπομε κρεμασμένο ἕνα καινούργιο πουκάμισο. Ποιὸς ξέρει γιὰ ποιὸν πόνο, ψυχῆς ἢ σώματος, ἦρθε νὰ ζητήσῃ ἀνακούφιση ὁ ἀλλόθρησκος προσκυνητής... Σὲ πόσες ἀντινομίες σπρώχνει τὸν ἄνθρωπο ἡ ἐπίγνωση τῆς ἀδυναμίας του, ὅταν συμβῇ νὰ βρεθῇ σὲ ἀνάγκη καὶ ἀναγκάζεται νὰ γίνῃ ἄνθρωπος!

Ὁ Μουχιντὶν μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι συχνὰ ἔρχονται καὶ ξένοι, ἄλλοι ἀπὸ ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον, ἄλλοι ἀπὸ περιέργεια. Ὀλίγον καιρὸ πρὶν ἀπὸ μᾶς εἶχε συνοδέψῃ ὁ ἴδιος τὸν Ἄγγλον πρεσβευτὴ μὲ τὴ γυναίκα του.

— Θὰ ἦρθε νὰ ἐξιλεωθῇ γιὰ τὰ ἀνομήματα τῆς πατρίδος του!... παρατηρῶ μὲ πικρία.

Ρίχνομε ἕνα βλέμμα γύρω μας, στοὺς τοίχους τοῦ ναοῦ καὶ διαπιστώνομε κάτι τὸ παράξενο: Ὡς ἐκεῖ ποὺ φτάνει σὲ ὕψος τὸ ἀνθρώπινο χέρι ,εἶναι ἀπογυμνωμένοι ἀπὸ τὸ ἐπίχρισμα μὲ τὶς τοιχογραφίες ποὺ βρίσκονται ζωγραφισμένες πάνω σ' αὐτό. Προφανῶς ὁ κάθε ἐπισκέπτης ἔπαιρνε μαζί του καὶ ἕνα κομμάτι γιὰ ἐνθύμιο. Ψηλότερα ὅμως οἱ τοιχογραφίες μένουν ἄθικτες καὶ εἶναι ἀρκετὰ εὐδιάκριτες.

Πρὶν φύγουμε ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη, μὲ ὡρισμένο πρόγραμμα εἴχαμε προμηθευθῆ καὶ ἀρκετὰ κεριὰ γιὰ τὴν ἡμέρα τῆς Παναγίας.

Τὰ ἀνάβομε, ὀνομαστικὰ τὸ καθένα, γιὰ πρόσωπα προσφιλῆ ποὺ μᾶς ἔλειψαν καὶ τὰ στηρίζομε στὸ δάπεδο τοῦ ναοῦ. Ἀνάβομε κερὶ καὶ γιὰ τὸν ἀλησμόνητο Πόντιο Λεωνίδα Ἰασονίδη, μεγάλο νοσταλγὸ τῆς χαμένης πατρίδος κι' αὐτόν, καὶ γιὰ τὸν πατέρα τοῦ κτίτορος τῆς νέας μονῆς τῆς Παναγίας Σουμελᾶ στὸ Βέρμιο, τοῦ γηραιοῦ μεγάλου ὁραματιστοῦ κ. Φίλωνος Κτενίδη.

Ἔπειτα, σκυφτὰ, μὲ δάκρυα στὰ μάτια ,στεκόμαστε ἀκίνητοι, μὲ εὐλαβικὰ συγκεντρωμένη τὴ σκέψι μας στὴν πρωτότυπη σιωπηρὴ μυσταγωγία, σὲ νοερὸ μνημόσυνο μέσα στὴν ἀλειτούργητη ἐκκλησία. Δὲν νομίζω, πὼς ἐζήσαμε ἄλλη φορὰ στιγμὲς τόσο κατανυκτικῆς, ὁλόψυχης προσηλώσεως στὸ μυστήριο τοῦ θανάτου, ποὺ μᾶς φαίνεται, μέσα στὸ περιβάλλον ὅπου βρισκόμαστε, μόνος κυρίαρχος σὲ ζωντανὰ καὶ ἄψυχα.

Ἐνῶ τὰ κεράκια τρεμοσβήνουν ἀκόμα, βγαίνομε ἀπὸ τὸν ἱερὸ χῶρο τοῦ ναοῦ, ποὺ κανένας δὲν τόλμησε νὰ βεβηλώσῃ, εἴτε μὲ πράξεις εἴτε μὲ σκέψεις, ὅπως ἄλλοῦ. Ἐπιθυμοῦμε νὰ ὁλοκληρώσωμε στὸ μυαλό μας τὴν σημερι-

(Συνέχεια εἰς τὴν 6ην σελίδα)

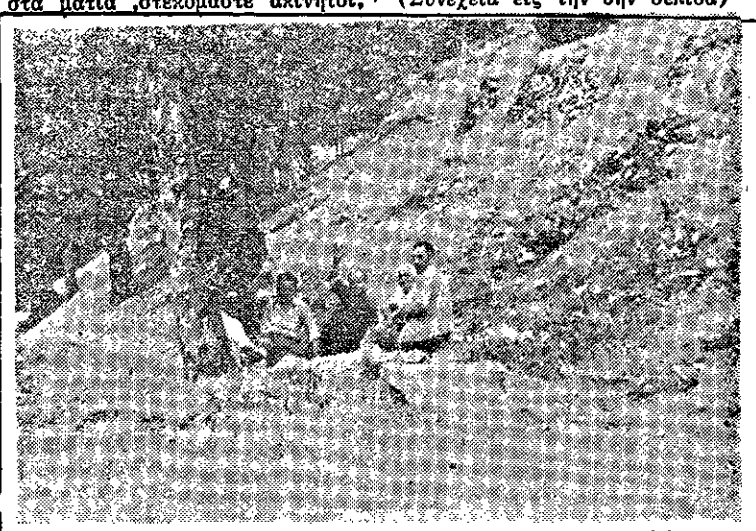

Παναγία Σουμελᾶ : τὸ νερὸ κοντὰ στὴν Ἁγία Βαρβάρα.

ΟΙ ΝΟΘΕΥΤΑΙ ΚΑΙ ΚΑΠΗΛΟΙ ΤΗΣ ΠΟΝΤΙΑΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ

Τοῦ κ. Χρήστου Κουλαουζίδου

Ὡς γνωστὸν μία ἀπὸ τὶς σοβαρώτερες ἀποφάσεις τοῦ Α' Παμποντιακοῦ Συνεδρίου εἶναι, ἡ ἔρευνα, περισυλλογὴ καὶ διαφύλαξη τοῦ ἱστορικοῦ ὑλικοῦ καὶ τοῦ λαογραφικοῦ στοιχείου τοῦ Πόντου. καὶ ἡ διατήρησή του μέσα στὰ ἐθιμικὰ καὶ παραδοσιακὰ πλαίσια, στὴν αὐθεντική του ἔκφραση κι' ἀπόχρωση ποὺ σὰν καθῆκον μπαίνει μπροστὰ σ' ὅλες τὶς ὀργανώσεις μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν Ἐπιτροπὴ Ποντιακῶν Μελετῶν μὰ καὶ σὰν βασικὴ προϋπόθεση μεταφορᾶς του στὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, τὴν μετακίνησή του στὴν περιοχὴ τῆς τέχνης, καὶ τὴν προβολή του στὶς δημόσιες καλλιτεχνικὲς ἐκδηλώσεις.

Μὰ ἡ συμμόρφωση πρὸς τὶς ἀποφάσεις τέτοιου εἴδους Συνεδρίων, ἀπ' αὐτὴ τὴ φύση, τὸ ἀντικείμενο καὶ τὴ πνευματική τους ὑφή, δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ μήτε μὲ νόμους καὶ πειθαναγκασμούς, καὶ μήτε μὲ ἄλλες μέθοδες ἐπιβολῆς τους, παρὰ μονάχα μὲ τὴν διαφωτιστικὴ καθοδήγηση, τὸ ἀνέβασμα τῆς ἀντίληψης στὸ πνεῦμα, τὸν σκοπό, καὶ τὴν γνωριμία μὲ τὴν φυσιογνωμία τους, τὴν κατανόηση καὶ φυσικὰ μὲ τὴν ἐλεύθερη, τὴν ἐνδιάθετη, τὴν λελογισμένη πειθαρχία.

Ἔτσι τὸ κακὸ ἀντὶ νὰ περισταλῆ παίρνει διαστάσεις κι' ἔκταση γιὰ νὰ βρεθοῦμε μπροστὰ σὲ μιὰ ἀπαράδεκτη κατάσταση, ἀνησυχητική, διόλου κολακευτικὴ καὶ καθόλου ἐποικοδομητικὴ στὴν μεγάλη προσπάθεια νὰ κρατήσουμε κι' ἀναπτύξουμε τὴν Λαογραφία μας μέσ' τὸν φυσικό της χῶρο, τὸ ἀτόφιο χρῶμα, τὴν δεοντολογικὴ σὰν ἐπιστήμης φανέρωσή της, καὶ τὴν τυποποιημένη ἐκδήλωσή της.

Ἀνεύθυνα ἄτομα, κύκλοι καὶ ὅμιλοι, ἐμφανίζονται στὸ Ποντιακὸ θέατρο, στὸ ραδιόφωνο καὶ τὶς ἄλλες καλλιτεχνικὲς ἐκδηλώσεις, παραποιοῦν ἀσύδοτα καὶ νοθεύουν ἀπερίσκεπτα, τὴν λαογραφία μας, τὴν παραμορφώνουν καὶ τὴν τσαλακώνουν μὲ τὰ κακέκτυπα ποὺ παρουσιάζουν στὴν ἐπιχώριο ἀμφίεση, στὸν ἀλλοιωμένο τόνο καὶ χρῶμα τοῦ Ποντιακοῦ τραγουδιοῦ, στὸν ἄρυθμο κι' ἀπειθάρχητο χορό, στὸν ἄτεχνο λόγο καὶ τὸν ἐπίμεμπτο ἐκφραστικὸ τρόπο.

Κι' ἀντὶ νὰ σιωποῦν γιατὶ χρησιμοποιοῦν τὴν λαογραφία σὰν ἐπιχείρηση καὶ σὰν μέσον ζωῆς κατὰ συγκατάβαση τοῦ μεγάλου Ποντιακοῦ κοινοῦ ποὺ ἡ δίψα καὶ ἡ νοσταλγία του στ' ὅραμα τῶν ἀξέχαστων Πατρίδων του εἶναι ἄσβεστη, ἀδίστακτοι, στοὺς προλογισμοὺς τῶν ἔργων τους ποὺ ἀνεβάζουν, στρέφονται ἐναντίον ὅλων, μονοπωλοῦν γι' αὐτοὺς ὅλα, καὶ ἐπιτίθενται ὀνομαστικῶς ἀπὸ θέσεις ἐκτὸς τόπου, χώρου καὶ χρόνου ἐναντίον προσώπων, πραγμάτων καὶ Ὀργανώσεων ὡς ἡ Εὔξεινος Λέσχη, τῆς ὁποίας ἡ μορφωτική, κοινωνική, πνευματική, πολιτιστικὴ καὶ φιλανθρωπικὴ δράση, - ἀκόμη καὶ ἡ πρωτοπορειακή, στὴν ἵδρυση στέγης ἀπόρου φοιτητοῦ, - ἐδῶ καὶ 30 ὁλόκληρα χρόνια ἀκτινοβολεῖ στὸ κοινωνικὸ στερέωμα τῆς Θεσ)νίκης.

Νομίζω ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἀντιμετωπιστῇ τὸ θέμα σοβαρά, προγραμματικά, γιὰ νὰ τεθῇ τέρμα στὴν ἀκαταστασία, τὴν ἀταξία καὶ τὴν σύγχυση αὐτή, νὰ βρεθῇ ἕνας τρόπος ποὺ νὰ τακτοποιῇ γενικώτερα τὸ ἐπίμαχο θέμα χωρὶς ψυχώσεις, προκαταλήψεις καὶ ἐγωϊσμούς, μὲ γνώμονα τὴν διαφύλαξη τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς λαογραφίας μας, ἀπὸ τοὺς ἀναρμόδιους φορεῖς ποὺ τὴν τραυματίζουν καὶ τὴν σπιλώνουν ἄνισα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐκθέτουν ὁλόκληρο τὸ Ποντιακὸ ἰδεδῶες μὲ τὰ ἀριστουργήματα τῆς Ποίησης, τοῦ εἰδυλλίου καὶ τῆς ἐποποιΐας, στὴν πνευματικὴ ἡγεσία τοῦ τόπου καὶ τὸ εὐρύτερο Ἑλλ. κοινό.

ΕΝΑ ΣΟΒΑΡΟ ΘΕΜΑ

Ο ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Τοῦ κ. Ἀθαν. Ἀσιατίδου (Πειραιεὺς)

Τὸ Ποντιακὸ ὄνομα προβάλλεται ἐπάξια ἀπὸ τὰ διάφορα Ποντιακὰ Πατριωτικὰ Σωματεῖα τόσο τῆς Βορείου ὅσο καὶ τῆς Νοτ. Ἑλλάδος καθὼς καὶ ἀπὸ τὰ διάφορα ἄλλα Καλλιτεχνικὰ συγκροτήματα, ποὺ μὲ τόση θαυμαστὴ ἐπιτυχία διαφημίζουν καὶ γνωρίζουν στοὺς ἄλλους Ἕλληνες μὲ τοὺς χορούς καὶ τὰ τραγούδια μας τὴν μακρυνὴ καὶ ἀλησμόνητη Μαυροθαλασσίτικη πατρίδα μας. Μὰ καὶ τὰ λαογραφικά μας περιοδικὰ καὶ οἱ ἐφημερίδες μας καθὼς καὶ οἱ διάφορες λαογραφικὲς καὶ γλωσσολογικὲς ἐργασίες ἐκλεκτῶν συμπατριωτῶν μας σ' αὐτὸ ἀπέβλεψαν καὶ ἀπέδωκαν ἀρκετά.

Ἕνας ἄλλος παράγων Προβολῆς τοῦ Ποντιακοῦ ὀνόματος, ποὺ δὲν προσέχθηκε καθόλου, ὅπως φαίνεται, εἶναι ὁ ἀθλητισμός. Ὑπάρχουν πολλοὶ Ἀθλητικοὶ Ποντιακοὶ Σύλλογοι σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα μὲ ὀνόματα ἄσχετα μὲ τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα μας. Δὲν θὰ ἦταν καθόλου τοπικιστικὸ καὶ οὐτοπιστικὸ οἱ Σύλλογοί μας αὐτοὶ νὰ θυμίζουν λίγη χαμένη Ποντιακὴ Πατρίδα, λίγο «Παρχαρέτικο» ἄρωμα φερμένο ἀπὸ τὶς Ποντιακές μας Ἄλπεις καὶ λίγη Ποντιακὴ Ἱστορία. Θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαν ὅλα ἀνεξαιρέτως τὴν σφραγῖδα τῆς Ποντιακῆς ἐπωνυμίας κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Ἀθλητ. Ἑνώσ. Κων)πόλεως (ΑΕΚ) καὶ τὸν ΠΑΟΚ.

Λίγα ὀνόματα ποὺ συγκρατῶ πρόχειρα στὸ νοῦ μου δὲν θὰ ἦταν ἄσχημα νὰ χρησιμοποιηθοῦν, ὡς λ.χ. Ὑψηλάντης, Ἀκρίτας, Βησσαρίων, Μιθριδάτης, Στράβων, Κομνηνοί, Διογένης, κ.λ.π. Μὰ πιὸ καλά, ἂν θέλετε τὸ ὄνομα Πόντος—Ποντιακός. (Ἕνωσις Ποντίων—Ποντιακὸς Ἀθλητικὸς Ὅμιλος κ.ο.κ).

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ πληροφορῶ τοὺς φιλάθλους γιὰ τὴν ὕπαρξι εἰς τὸν Πειραιᾶ 2 ποδοσφαιρικῶν συλλόγων Α' κατηγορίας. 1) Ἀθλητικῆς Ἑνώσεως Ποντίων Πειραιῶς στὴ Δραπετσῶνα καὶ 2) Ἀθλητικοῦ Ὁμίλου Ποντίων στὴν Νίκαια τῶν ὁποίων ἡ πρόοδος παρὰ τὰ πενιχρὰ μέσα ποὺ διαθέτουν εἶναι ἀξιοζήλευτη καὶ σημαντική.

Παρακολουθώντας τελευταῖα ἕνα ποδοσφαιρικὸ ἀγῶνα στὸ γήπεδον Καραϊσκάκη μεταξὺ Ἀπόλλωνος Καλαμαριᾶς καὶ Προοδευτικῆς Πειραιῶς, ποὺ ἔληγε μὲ τὸν θρίαμβο τῆς πρώτης, ἐκαμάρωσα καὶ ἐθαύμασα τοὺς ἡρωϊκοὺς παίκτας τοῦ Ἀπόλλωνος, μὲ ἔφυγα ἀπὸ τὸ μάτι κάπως στεναχωρημένος. Θυμήθηκα κάποιο ἐγκωμιαστικὸ ἄρθρο στὸ «Βῆμα» γιὰ τὴν Ποντιακὴ αὐτὴ ὁμάδα τῆς Καλαμαριᾶς καὶ δὲν μποροῦσα νὰ συγχωρήσω αὐτὸ τὸ ὄνομα τὸ ποὺ συνηθισμένο «Ἀπόλλων». Νόμιζα, ὅτι ἔβλεπα ἕναν ζιπκοφόρο μὲ μιὰ ρεπούπλικα στὸ κεφάλι.

Ἂς μὴ ξεχνᾶμε, ὅτι σὲ μερικὰ χρόνια θὰ ἀπορροφηθοῦμε ἀπὸ τὸ πολυπληθέστερο Ἑλλα-

(Συνέχεια εἰς τὴν 6ην σελίδα)

ΤΟ "ΒΗΜΑ,, ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

1) Ἐσωτερικοῦ
Ἐτησία δρχ. 30
Ἑξάμηνος » 15
Δήμων, Κοινοτήτων, Ὀργανισμῶν, Σωματείων κτλ.
Ἐτησία δρχ. 100
Ἑξάμηνος » 50

2) Ἐξωτερικοῦ
Ἐτησία δολ. 2
Ἑξάμηνος » 1

Ὑπεύθυνος Συντάξεως
Χαράλαμπος Λυσαρίδης
Πλατεῖα Διοικητηρίου 3

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου
Ἀγησίλαος Σούλας
Ἀλεξανδρείας 52

ΤΟ "ΒΗΜΑ,, ΤΗΣ Ε.Λ.Θ.

ΕΙΝΑΙ τὸ μοναδικὸν ἐν Ἑλλάδι ὄργανον Ποντιακῶν συμφερόντων.

ΕΙΝΑΙ τὸ ὄργανον ἐπικοινωνίας καὶ ψυχικῆς ἐπαφῆς ὅλων τῶν ἁπανταχοῦ Ποντίων.

ΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ μόνον στὴν ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ συνδρομὴ τῶν Ποντίων.

ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ νὰ λείπῃ ἀπὸ κανένα Ποντιακὸ σπίτι.

Ο ΡΟΔΟΠΟΛΕΩΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ

Τοῦ κ. ΣΤΑΘΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ (Καστατιὰ—Βεροίας)

Σὲ προηγούμενο φύλλο τοῦ Βήματος ὁ φίλος ἀναγνώστης Περ. Τριανταφυλλίδης σὰν παράπονο ἐκφράζει τὴν ἀπορία γιατὶ κανένας δὲν ἔγραψε γιὰ τὴ δράση τοῦ Ροδοπόλεως Κυρίλλου: Ἀναφέρει μάλιστα ὀνομαστικὰ τὸν γράφοντα τὸ παρόν, καθὼς καὶ τὸν Εὐρ. Χειμωνίδη, ποὺ ἔπρεπε ὡς τώρα νὰ γράψωμε σχετικὰ μὲ τὴ δράση του.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἐγὼ μαζὶ μὲ τοὺς Ρώσους ἔφυγα στὸ Βατούμ καὶ δὲν ξαίρω πολλὰ πράγματα γιὰ τὴ δράση του στὶς δύσκολες ἐκεῖνες ἡμέρες, ποὺ περνοῦσε ἡ πατρίδα μας. Ἀφοῦ ὅμως προκαλοῦμεθα τρόπον τινά, θὰ πῶ μερικὰ γεγονότα, γιὰ τὰ ὁποῖα ἔχω ἴδια ἀντίληψη, καὶ μερικὰ ἄλλα γιὰ τὰ ὁποῖα διάβασα ἢ ἄκουσα.

Μερικοὶ κατηγόρησαν τὸν Ροδοπόλεως καθὼς καὶ τοὺς Σεράσηδες ὡς φιλότουρκους. Ἕνας μάλιστα, καθηγητής ὁ Σ.Λ. μὲ ρώτησε ἂν ἦσαν προδότες! Ὄχι, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Κύριλλος καὶ οἱ Σεράσηδες ἦσαν ἐθνικόφρονες τόσο, ὅσο καὶ ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς κατηγόρησαν: Ἂν κατηγορήθηκαν δὲ ὡς φιλότουρκοι αὐτὸ ἔγινε διότι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἦσαν ρεαλιστές, εἶχαν δηλ. ἐκτιμήσει καλύτερα τὰ πράγματα, ἐνῶ οἱ ἀντίθετοι οἱ ἰδεαλιστές, ὅπως συμβαίνει σχεδὸν πάντα, εἶχαν τὴ μοῖρα νὰ πιοῦν τὸ πικρὸ ποτήρι τῆς ἀπογοήτευσης. Νὰ καὶ ἕνα παράδειγμα τῆς ρεαλιστικότητάς τους: Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1916, κάποιος μὲ ὤθησε νὰ ἐκδώσω «Τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ πολέμου»: Πῆγα λοιπὸν στὸ Τυπογραφεῖο τῶν ἀδελφῶν Σεράση, καὶ τοὺς εἶπα τὸ σκοπό μου. Τότε μοῦ εἶπε ὁ Δημητρός: Ἂν ἐνδιαφερόμασταν μόνο γιὰ τὸ δικό μας τὸ συμφέρον θὰ σοῦ λέγαμε ὅτι μ' εὐχαρίστηση ἀναλαμβάνομε τὴν ἐκτύπωση τοῦ βιβλίου σας: Ἀλλὰ ἡ κατάσταση εἶναι ρευστὴ καὶ τὸ μέλλον εἶναι ἄγνωστο, γι' αὐτὸ ἐπιβάλλεται νὰ εἴμαστε ἐφεκτικοί· ἂς περιμένωμε μερικοὺς ἀκόμα μῆνες· ἴσως ὡστότε γίνει κάτι ὁριστικό. Ὕστερα ἀπὸ λίγους μῆνες οἱ Μπολσεβίκοι διακήρυξαν Εἰρήνην χωρὶς ἀποζημιώσεις καὶ κατακτήσεις, οἱ Ρῶσοι ἔφυγαν ἀπὸ τὸν Πόντο καὶ ἔτσι οἱ Σεράσηδες δικαιώθηκαν. Ὅταν ἀργότερα μὲ ἀντάμωσε ὁ Κύριλλος, ποὺ ἔμαθε ἀπὸ τοὺς Σεράσηδες τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἐκτύπωση, μὲ εἶπε:

Θὰ ἦταν μεγάλο λάθος νὰ τυπωθῇ τώρα, διότι, ὁ Θεὸς νὰ μὴν τὸ δώσῃ, ἂν γίνῃ τὸ ἀπευκταῖο νὰ ξαναγυρίσουν οἱ Τοῦρκοι, θὰ πάρῃς στὸ λαιμό σου καὶ πολλοὺς ἄλλους.

Κατὰ τὸ δεύτερο χρόνο τοῦ πολέμου μὲ τὶς ἐνέργειες τοῦ Κυρίλλου ἡ τουρκ. κυβέρνηση ἔδωσε 4.000 κιλὰ «ἰανέ» (βοήθημα) καλαμπόκι στὴ Σάντα. Νὰ δοθῇ βοήθεια στοὺς Χριστιανοὺς τὸν καιρὸ ποὺ πεινοῦσαν οἱ Τοῦρκοι δὲν ἦταν καὶ τόσο εὔκολο. Δυστυχῶς ἡ βοήθεια ἐκείνη δὲ δόθηκε. Εἶχε διαδοθῆ ὅτι προσωπικοὶ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίλλου διέβαλαν τοὺς Σανταίους στὸ μουτεσαρίφη τῆς Ἀργυρούπολης ὅτι τροφοδοτοῦν Ἀρμενίους καὶ ἔτσι ματαίωσαν τὴ χορήγηση τοῦ βοηθήματος. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι καὶ ἀργότερα καὶ κατὰ τὶς παραμονὲς ἀκόμα τοῦ ἐκτοπισμοῦ τῶν Σανταίων, ὁ Κύριλλος δὲν ἀπόκαμε νὰ φροντίζῃ γι' αὐτούς, ἔγραψε δὲ καὶ στὸ γνωστὸ του μουτεσαρίφη τῆς Ἀργυρούπολης παρακαλώντας νὰ βοηθήσῃ ὅσο μπορεῖ τοὺς Σανταίους.

Ὅσο γιὰ τὶς σχέσεις τοῦ Κυρίλλου μὲ τοὺς ἀντάρτες τῆς Σάντας, ὁ Μ. Νυμφόπουλος, γράφει στὴν ἱστορία του ὅτι τρεῖς φορὲς τὸν ἔστειλε πρὸς τοὺς ἀντάρτες παρακαλώντας, νὰ ἔρθουν σὲ κάποιο συμβιβασμό μὲ τὶς Ἀρχές, ποὺ ἔδειχναν μεγάλη ὑποχωρητικότητα, ἔγραψε δὲ τὰ ἴδια καὶ ἄλλες φορές. Δυστυχῶς οἱ συμφωνίες (ἀντάρτων — ἀρχῶν) δὲν τηρήθηκαν. Δὲ μποροῦμε βέβαια ἐμεῖς νὰ πάρωμε σήμερα τὴ ζυγαριὰ τοῦ φαρμακείου καὶ νὰ ζυγίζωμε τὶς πράξεις τῶν ἄλλων. Ξαίρω ἀκόμα πὼς τὰ ὁποιαδήποτε αἰσθήματα τῶν ἀνθρώπων καὶ οἱ πράξεις τους δέ μποροῦν νὰ ὑπαχθοῦν σὲ περιορισμούς, ποὺ ὑπαγορεύει ἡ «ψυχρὰ λογική» σήμερα. Δὲν μποροῦμε ὅμως καὶ νὰ ἀποσιωπήσωμε καὶ μερικὰ πράγματα ποὺ «ὑπέπεσαν εἰς τὴν ἀντίληψιν» τῶν κοινῶν θνητῶν. Δὲν κρατήθηκαν λοιπὸν οἱ συμφωνίες διότι:

1) Ἀπὸ τὴ ρωσικὴ ἀκόμα κατοχὴ οἱ ἀντάρτες εἶχαν δεδηλωμένους ἐχθροὺς τὸν Κάλφα καὶ τὸν Ἀλῆ — Ριζᾶ, στοὺς ὁποίους ἀργότερα πρόσθεσαν καὶ τὸ Σεὶτ — ἀγᾶ, ἀπὸ τοὺς ὁποίους μποροῦσαν νὰ γλυτώσουν μόνο ἂν κατοῦσαν τὸ ὅπλο, σὲ κάθε δὲ ἄλλη διαβεβαίωση τῶν Ἀρχῶν δὲ μποροῦσαν νὰ βασισθοῦν. 2) Δυστυχῶς βρέθηκαν καὶ μερικοὶ χωριανοί τους, ποὺ τοὺς ἔσπρωχναν στὴν παρανομία. 3) Ἴσως καὶ ἡ πεῖνα, ποὺ εἶναι κακὸς σύμβουλος, τούς ὠθοῦσε στὴν ἀνταρσία. 4) Οἱ ἀντάρτες ἐνθαρρύνονταν καὶ ἀπ' ἔξω ἀπὸ τοὺς ἰδεαλιστὲς μπορεῖ νὰ πῇ κανείς (Χρύσανθος, Καπετανίδης), καὶ ὄχι μόνο ἀπ' αὐτούς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς συμμάχους, ποὺ φαίνεται πὼς εἶχαν τὴν ἀντίληψη ὅτι, γιὰ τὸ γενικὸ τοῦ Πόντου συμφέρον ἦταν ὠφέλιμη ἢ καὶ ἀναγκαία ἡ ὕπαρξη ἀνταρτικῶν ἑστιῶν, ἔστω καὶ μικρῶν γιὰ νὰ ἐμπνέουν τὸ φόβο στοὺς Τούρκους καὶ νὰ προλάβουν ἐγκλήματά τους. Αὐτὸ τὸ βεβαιώνει ἡ ἀποστολὴ χρημάτων ἀπὸ τὸν Καπετανίδη. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἄγγλος ἁρμοστὴς τῆς Τραπεζούντας, ποὺ ζήτησε νὰ συναντηθῇ μὲ τοὺς ἀντάρτες, ἐπειδὴ ἐξ αἰτίας τῆς ἀναστάσεως τῆς πυριτιδαποθήκης εἶχεν ἐμποδισθῇ, τούς ἔστειλε 150 παγκανότες.

«Ἡ ἀνταρτικὴ κίνηση, γράφει ὁ Παν. Τοπαλίδης στὸ βιβλίο του ὁ Πόντος ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, ηὐνοήθη ὑπὸ τῆς ἀναλαβούσης τὴν κηδεμονίαν Ἀρχῆς, ἐνισχύθη ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐθνικοῦ κέντρου, καὶ ἐνεθαρρύνθη εἰς τὰς ἠπατημένας προσδοκίας αὐτῆς ὑπὸ τε τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Γάλλων, προκαλέσασα ὅλως ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τῶν Τούρκων».

Ἂν δὲν μὲ ἀπατᾶ ἡ μνήμη μου, ἀπὸ τὴν Πόλη ἦρθε κάποιος στὴν Τραπεζοῦντα ἴσως ὁ Ἀμασείας γιὰ νὰ συστήσῃ τὴ σύμπηξη καὶ ὀργάνωση ἀνταρτικῶν ὁμάδων, ἀλλὰ εὐτυχῶς οἱ Τραπεζούντιοι δὲ δέχθηκαν.

Σχετικὰ μὲ τὴ δράση τοῦ Κυρίλλου ὁ ἴδιος συγγραφέας γράφει: «Ἐξ ὅλης τῆς ἐνδοχώρας μόνη ἡ ἐπαρχία αὐτὴ (Ροδοπόλεως) κατωρθώθη νὰ ἐξέλθῃ μετ' ὀλιγωτέρων σχετικῶς ζημιῶν καὶ ἀπωλειῶν κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν ὑπὸ τῶν Τούρκων, διότι καὶ ὁ λαὸς αὐτὸς ἐκτὸς τριῶν χωρίων δὲν ἐξετοπίσθη, καὶ αἱ ὑλικαὶ ζημίαι περιωρίσθησαν εἰς τὸ δυνατὸν ὅριον τοῦ ἐλαχίστου. Δίκαιος δ' ἔπαινος ὀφείλεται εἰς τὰς τεταγμένας ἐνταῦθα ἐθνικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὰς ἐνσκηψάσας ὑπόπτους καὶ ἐπικινδύνους ἡμέρας τῆς ἀναρχίας, καὶ τοῦ κοχλασμοῦ τῶν προσωπικῶν καὶ φυλετικῶν παθῶν δὲν ἀπώλεσαν τὴν ψυχραιμίαν αὐτῶν, οὐδ' ἐδειλίασαν, ἀλλὰ θέμεναι τὴν φροντίδα τῆς ἰδίας ζωῆς ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ, ἐσπευσαν νύκτωρ καὶ ἡμέρας ἀνὰ τὰ βουνὰ καὶ τὰ δάση, καὶ διανυκτερεύσαντες ἐπί ἑβδομάδας ἐν τῇ ὑπαίθρῳ, κατώρθωσαν νὰ κατευνάσωσι τὰ πάθη τῶν ἀντιμετώπων ἀνταρτικῶν ὀργανώσεων καὶ προλάβωσιν ἀκαίρους συγκρούσεις, αἵτινες ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν ἀνώστους καὶ εἰκινδύνους συνεπείας».

Ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖο μπορεῖ κανείς νὰ κατηγορήσῃ τὸν Κύριλλο, χωρὶς νὰ διαψευσθῇ ἀπὸ κανένα, εἶναι ἡ φιλοχρηματία του: Στὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου ἡ τουρκ. κυβέρνηση σέ κάθε Κοινότητα εἶχεν ἀπαλλάξει τῶν στρατιωτικῶν τους ὑποχρεώσεων δυὸ ψάλτες. Καὶ ὁ μέν Τραπεζοῦντος Χρύσανθος, ἀφιλοχρήματος ὅπως ἦταν, δὲν θέλησε νὰ ἀναμιχθῇ, ἀλλὰ ἀφῆκε στὶς Κοινότητες, νὰ ἀπαλλάξουν ὅσους αὐτὲς θὰ ἔκριναν, ὁ Κύριλλος ὅμως εἶχεν ἀγνοήσει τοὺς πραγματικοὺς ψάλτες, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐπροσφεραν τὶς ὑπηρεσίες τους δωρεὰν τόσα χρόνια, καὶ «προσεχείρισεν εἰς ψάλτας» παντοπώλες, καφετζῆδες καὶ ὁποιοδήποτε ἄλλο, ποὺ εἶχε τὴ δυνατότητα νὰ τοῦ δώσῃ 3 — 5 χρυσές.

Αὐτὰ γιὰ τὸν Ροδοπόλεως Κύριλλο.

ΚΑΙ ΑΛΛΗ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

Σχετικῶς μὲ τὸ ἱστορικὸ ἀνάγνωσμα τοῦ συμπατριώτου μας κ. Στάθη Ἀθανασιάδη «Οἱ Πόντιοι στὸν Ἀντικαύκασο» καὶ συγκεκριμμένως μὲ τὶς χρονολογίες τῆς καταλήψεως τοῦ Βατοῦμ ἀπὸ Ρώσσους, Ἄγγλους καὶ Τούρκους κατὰ καὶ μετὰ τὸν Α' παγκόσμιον πόλεμον, ἔχω νὰ προσθέσω τὰ κάτωθι, ἅπαξ ἐξιστορεῖται ἱστορικὰ γεγονότα καὶ χρονολογίες, ἀλλ' ὄχι ἀκριβεῖς.

Λοιπὸν στὴν συνθήκη τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ ἡ ἐπαναστατικὴ κυβέρνησις τοῦ 1917 τῆς Ρωσσίας, παρεχώρησε τὴν περιοχὴν Κάρς - Ἀρταχὰν - Βατοῦμ στοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Ρώσσων ἀπὸ τὸν ἀνατολικὸν Πόντον ἀνακατέλαβον τὰ ἐδάφη των καὶ δικαιωματικῶς πλέον καὶ περιοχὴν Κάρς - Ἀρταχὰν Βατούμ, δηλ. φθάσαντες στὰ ρωσσοτουρκικὰ σύνορα τοῦ 1878.

Μετὰ τὴν κατάρρευσιν ὅμως τῶν κεντρικῶν δυνάμεων (1918) οἱ Ἄγγλοι κατέλαβον τὸ Βατοῦμ καὶ περιοχὴν ὅπου παρέμειναν μέχρι τοῦ 1919 ὅτε διὰ δημοψηφίσματος τὸ παρεχώρησαν εἰς τοὺς Γεωργιανούς. Τῷ 1921 ὅμως διελύθη ἡ νεαρὴ Γεωργιανὴ Δημοκρατία, κατελθόντων καὶ πάλιν τῶν Ρώσσων εἰς τὸν Ἀντικαύκασον. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἀρχὰς 1921 οἱ Τοῦρκοι νομίσαντες ὅτι ἰσχύουν ἀκόμη οἱ ὅροι τῆς συνθήκης Μπρέστ-Λιτόφσκ, ἐπροχώρησαν διὰ νὰ ἐπανέλθουν στὸ Βατούμ, ἀλλὰ οἱ Ρῶσσοι τοὺς ἐξεδίωξαν καὶ ἔκτοτε ἀνεκήρυξαν σοβιετικὴν δημοκρατίαν Γεωργίας. Δὲν ἐπροχώρησαν οἱ Ρῶσσοι στὸ Κάρς - Ἀτραχάν, διότι ἡ περιοχὴ αὐτὴ δὲν ἄλλαξε κυρίους, Ἄγγλους ἢ ἄλλους λαούς, διὰ νὰ θεωρηθοῦν παραβιασθέντες οἱ ὅροι τῆς ἄνω συνθήκης καὶ ἐπανακυριευθῇ ἀπὸ τοὺς Ρώσσους.

Αὐτὰ ἐν ὀλίγοις διὰ τὰ γεγονότα τοῦ Βατούμ.

Μετὰ πλείστης τιμῆς
ΣΠΥΡΟΣ ΚΩΦΙΔΗΣ
Χαλκέων 11
Θεσσαλονίκη

ΧΕΡΣΟΝΑΣΟΣ

Τοῦ κ. Αγαθ. Φωστηροπούλου

Εἶναι γνωστόν, ὅτι εἰς τὴν Κριμαίαν ἔζησε καὶ ἤκμασε ἀνθηρότατος Ἑλληνισμός, ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἕως τὰ τελευταῖα προπολεμικὰ χρόνια. Ἡ Φαναγόρεια, τὸ Ποντικάπαιον καὶ ἡ Χερσὼν ἦσαν αἱ πρῶται μεγάλαι Ἑλληνικαὶ πόλεις. Τὸ καλοκαῖρι τοῦ 1911 ὁ γράφων, νεαρὸς σπουδαστής, ἐξεδράμε μὲ δύο φίλους του ἀπὸ τὴν Σεβαστούπολιν εἰς τὴν πλησίον θέσιν «Χερσονέτς» Μὲ συγκίνησιν ἀντίκρυσαν ἐκεῖ τὰς Ἑλληνικὰς ἀρχαιότητας, ἀναστηλωμένον μερικῶς ναόν. μουσεῖον μὲ πολύτιμα εὑρήματα καὶ μεγάλην μαρμαρίνην πλάκα μὲ τὸν ὅρκον τῶν νέων, ποὺ ἀντέγραψαν.

Ἡ γλωσσικὴ μορφὴ τοῦ ὅρκου εἶναι δωρικὴ καὶ ἀπὸ τὸ κείμενον φαίνεται, ὅτι ἡ ἀποικία εἶχε εὐρεῖαν ἔκτασιν μὲ τὸν «Καλὸν Λιμένα», ποὺ ἦτο προφανῶς ὁ βαθὺς καὶ ἀσφαλὴς λιμὴν τῆς Σεβαστουπόλεως. Παρατίθεται ὁ ὅρκος αὐτὸς μὲ τὴν ἐλευθέραν παράφρασιν. Ἐπειδὴ ἡ πλάξ ἦτο σπασμένη, ἓν σημεῖον διεσαφηνίσθη διὰ τὸν γράφοντα ἀπὸ τὰ κείμενα τῆς ἐπιγραφολογίας τοῦ Πανεπιστημίου μας

«*Ὀμνύω Δία, Γᾶν, Ἅλιον, Παρθένον, θεοὺς Ὀλυμπίους καὶ Ὀλυμπίας καὶ ἥρωας, ὅσοι πόλιν καὶ χώραν καὶ τείχη ἔχοντι τὰ Χερσονασιτᾶν Ὁμονοήσω ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἐλευθερίας πόλεως καὶ πολιτᾶν· καὶ οὐ προδώσω Χερσόνασον, οὐδὲ Κερκινῖτιν, οὐδὲ Καλὸν Λιμένα, οὐδὲ τἆλλα τείχη, οὐδὲ τὰς ἄλλας χώρας, ἃς Χερσονασῖται νέμονται ἢ ἐνέμοντο, οὐδενὶ οὐδὲν οὔτε Ἕλλανι, οὔτε βαρβάρῳ, ἀλλὰ διαφυλάξω τῷ δήμῳ Χερσονασιτᾶν. Οὐδὲ καταλύσω τὸν Δαμοκρατίαν, οὐδὲ τῷ προδίδοντι καὶ καταλύοντι ἐπιτρέψω, οὐδὲ συγκρύψω, ἀλλὰ ἐξαγγελῶ τοῖς δαμιουργοῖς τοῖς κατὰ πόλιν. Καὶ πολέμιος ἔσσοῦμαι τῷ ἐπιβουλεύοντι καὶ προδίδοντι ἢ ἀφιστάντι Χερσόνασον, ἢ Κερκινῖτιν, ἢ Καλὸν Λιμένα, ἢ τὰ τείχη καὶ χώραν τὰν Χερσονασιτᾶν. Καὶ δαμιουργήσω καὶ βουλεύσω τὰ ἄριστα καὶ δικαιότατα πόλει καὶ πολίταις. Καὶ τὸν σαστῆρα τῷ Δήμῳ διαφυλάξω καὶ οὐκ ἐκφερομνθήσω τῶν ἀπορρήτων οὐδέν, οὐδὲ ποτὶ Ἕλλανα, οὔτε καὶ βάρβαρον, ὃ μέλλει τὴν πόλιν βλάπτειν. Οὐδὲ δωρεὰν δώσω, οὐδὲ δεξοῖμαι ἐπὶ βλάβῃ πόλεως καὶ πολιτῶν. Οὐδὲ ἐπιβουλεύσω ἄδικον πρᾶγμα οὐδενὶ οὐδὲν τῶν πολιτῶν, τῶν μὴ φρονεόντων, οὐδὲ τῷ ἐπιβουλεύοντι ἐπιτρέψω οὐδενὶ οὐδέν, ἀλλ' εἰσαγγελῶ καὶ κρινῶ ψάφῳ κατὰ τοὺς νόμους. Οὐδὲ συνωμοσίαν συνομοῦμαι οὔτε κατὰ τοῦ κοινοῦ τοῦ Χερσονασιτᾶν, οὔτε κατὰ τῶν πολιτῶν οὐδενός, ὃς μὴ ἀποδιδέκται πολέμιος τῷ δήμῳ· εἰ δέ τινι συνώμοσα καὶ εἴ τινα καταλέλαμαι ὅρκῳ ἢ ἐπ' εὐχᾷ διαλυσαμένῳ μὲν ἄμεινον εἴη καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς, ἐμμένοντι δὲ τὰ ἐναντία. Καὶ εἴ τινα καὶ συνωμοσίαν αἴσθομαι ἐοῦσαν, ἢ γιγνομένην ἐξαγγελῶ τοῖς δαμιουργοῖς. Οὔτε οἶτον ἀπαγάγιμον ἀπαδασοῖμαι ἢ ἐξάξω ἄλλαι ἀπὸ τοῦ πεδίου, ἀλλ εἰς Χερσόνασον Ζεῦ καὶ Γᾶ καὶ Ἅλιε καὶ Παρθένε καὶ Θεοὶ Ὀλύμπιοι ἐμμένοντι μένοι εὖ εἴη ἐν τούτοις καὶ γένει καὶ τοῖς ἐμοῖς, μὴ ἐμμένοντι δὲ κακῶς καὶ αὐτῷ καὶ γένει καὶ τοῖς ἐμοῖς. Καὶ μήτε γᾶ μοι, μήτε θάλασσα καρπὸν φέροι, μήτε γυναῖκες εὖ τεκνοῖεν*»

Ὁρκίζομαι εἰς τοὺς θεούς, ποὺ προστατεύουν τὴν χώραν καὶ τὰ τείχη τῶν Χερσονησιτῶν, ὅτι θὰ διαφυλάσσω χάριν τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς πόλεως καὶ δὲν θὰ προδώσω τὴν Χερσόνησον, τὴν Κερκινῖτιν καὶ τὸν Καλὸν Λιμένα, οὔτε τὰ τειχη καὶ τὰ ἄλλα μέρη, ποὺ κατέχουν οἱ Χερσονησῖται. Δὲν θὰ τὰ παραδώσω ποτὲ εἰς κανένα οὔτε Ἕλληνα, οὔτε βάρβαρον, ἀλλὰ θὰ τὰ φρουρήσω χάριν τοῦ Δήμου τῶν Χερσονησιτῶν. Δὲν θὰ ἀποπειραθῶ νὰ καταλύσω τὴν Δημοκρατίαν, οὔτε εἰς ἄλλον θὰ ἐπιτρέψω. Δὲν θὰ συγκαλύψω τὴν ἐπιβουλήν, ἀλλὰ θὰ τὴν καταγγείλλω εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς πόλεως. Θὰ καταπολεμήσω ἐκείνους, ποὺ ἤθελον ἐπιβουλευθῇ τὴν Χερσόνησον καὶ τὴν τὴν ἄλλην Χώραν της..

Θὰ εἰσηγοῦμαι καὶ θὰ ψηφίζω τὰ ἄριστα καὶ δίκαια μέτρα χάριν τῆς πόλεως καὶ θὰ διαφυλάξω τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Δήμου. Δὲν θὰ μεταδώσω κανὲν ἀπόρρητον τοῦ Δήμου, οὔτε εἰς Ἕλληνα οὔτε εἰς βάρβαρον, ποὺ πρόκειται νὰ βλάψῃ τὴν πόλιν. Δὲν θὰ ἐξασκήσω δωροδοκίαν ἢ δωροληψίαν ἐπὶ βλάβῃ τῆς πόλεως. Δὲν θὰ ἀδικήσω κανένα πολίτην, οὔτε θὰ ἐπιτρέψω εἰς ἄλλον νὰ ἀδικῇ, ἄλλα θὰ εἰσηγοῦμαι καὶ θὰ ἀποφασίζω διὰ τῆς ψήφου μου κατὰ τοὺς νόμους. Δὲν θὰ συνωμοτήσω κατὰ τοῦ Δήμου τῶν Χερσονησιτῶν, οὔτε κατὰ πολίτου, ποὺ δὲν ἀντιτίθεται εἰς τὸν Δῆμον. Ἂν ἐπιχειρήσω συνωμοσίαν ἢ παράβασιν ὅρκου, ἂν μὲν τὴν ἀνακαλέσω ἔστω εἰς καλόν μου, ἂν δὲ ἐμμένω εἰς αὐτὴν τὸ ἐναντίον. Ἂν ἀντιληφθῶ συνωμοσίαν τινὰ θὰ εἰδοποιήσω τὰς ἀρχάς. Δὲν θα κάμω ἐξαγωγὴν τροφίμων εἰς ἄλλα μέρη, πλὴν τῆς Χερσονήσου. Ἂς εἶναι εὐμενεῖς οἱ Θεοὶ καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τοὺς ἰδικούς μου, ἂν τηρήσω τὸν ὅρκον, ἂν δὲ τὸν παραβῶ, δυσμενεῖς καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τοὺς ἰδικούς μου. Καὶ οὔτε ἡ γῆ, οὔτε ἡ θάλασσα νὰ μοῦ δώσῃ καρπόν, οὔτε αἱ γυναῖκες τῶν οἰκείων μου νὰ ἔχουν εὐτεκνίαν».

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ Κριμαία, ἀφοῦ περιῆλθε εἰς τὸ Κράτος τοῦ Μιθριδάτου καὶ τῶν Ρωμαίων, ἀπετέλεσε κατόπιν ἐπαρχίαν τῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Τραπεζοῦντος. Ἀπὸ τὰς ἐποχὰς αὐτὰς πρωέρχονται αἱ ὀνομασίαι τῶν πόλεων: Εὐπατόρια, Θεοδόσια, Σεβαστούπολις, Συμφερούπολις κ. ἄ. Πολλὰ κειμήλια τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἐσώζοντο ἐκεῖ ἕως τὰ τελευταῖα ἔτη. Τὸ σπουδαιότερον ἦτο τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου παρὰ τὴν Σεβαστούπολιν ποὺ ἵδρυσαν Βυζαντινοὶ ναυτικοί. Εἶναι γνωστόν, ὅτι εἰς τὴν Κριμαίαν ἐγκατεστάθησαν πολλαὶ χιλιάδες Ἕλληνες, φυγάδες ἀπὸ τὸν Πόντον καὶ ἀπὸ τὴν νότιον Ἑλλάδα μὲ τὸν Λάμπρον Κατσώνην. Ἀπὸ αὐτοὺς εἶχον συστηθῆ καὶ τάγματα πολεμιστῶν μὲ φουστανέλαν καὶ ὅπλα ἑλληνικά. Οἱ πολεμισταὶ ἐκεῖνοι διεκρίθησαν διὰ τὴν ἀνδρείαν των, πρὸ πάντων κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον.

Μεταξύ των ἦτο καὶ ὁ ἡρωϊκὸς Γεώργιος Παμπούκας. Κατήγετο ἀπὸ τὸ Καπίκιοϊ τῆς Λιβερᾶς τοῦ Πόντου καὶ ἡ σύζυγός του Ἐλισάβετ ἀπὸ τοὺς ἀποίκους ἐκ νοτίου Ἑλλάδος, ποὺ διέμεναν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωριὰ τῆς Σεβαστουπόλεως Καράντι, Κομάρες, Καντίκιοϊ καὶ εἰς τὸν Μπαλουκλαβᾶν. Εὐφυέστατος καὶ τολμηρότατος προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ρωσσικὸν ἐπιτελεῖον κατὰ τὴν ἄμυναν τῆς Σεβαστουπόλεως. Ἐν ὀχυρὸν ἔξω ἀπὸ αὐτὴν μὲ Τούρκους «τοῦ Ὁμὲρ πασᾶ ἡ μπαταρία» ἔγινε πολὺ ἐνοχλητικὸν εἰς τοὺς ἀμυνομένους. Ὁ Γεώργιος Παμπούκας ἐπλησίασε μόνος ἕρπων εἰς τὸ ὀχυρόν, ἐσηκώθη ξαφνικὰ καὶ ἀπεκάλυψε εἰς τοὺς Τούρκους τὸ ρωσσικόν του πηλήκιον. Ἐκεῖνοι ἐνόμισαν, ὅτι περιεκυκλώθησαν καὶ ἐξεκένωσαν τὸ ὀχυρόν. Διὰ τὸ παράτολμον αὐτὸ κατόρθωμά του ὁ Γεώργιος Παμπούκας ἐτιμήθη μὲ τὸ πρῶτον πολεμικὸν παράσημον, τὸν Χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου πρώτης τάξεως. Εἰς φωτογραφίαν, ποὺ διασώζεται εἰς χεῖρας τῆς ἐκ θυγατρὸς ἐγγονῆς του Μαρούσας Κ. Φωστηροπούλου, εἰκονίζεται ὁ Γεώργιος Παμπούκας ἐν μέσῳ ναυαρχων καὶ στρατηγῶν, ἀπομάχων τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, ἔμπροσθεν τοῦ ἀδελφοῦ του τελευταίου Τσάρου, ποὺ ἀπεκάλυψε τὸ μνημεῖον τῆς ἀμύνης τῆς Σεβαστουπόλεως τὸ 1905 εἰς τὴν θέσιν Ἄγκερμαν.

ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

Τ' ΟΡΟΜΑΝ

Σ' ὄρομα μ' ἐπαρακάθουμ'ναι σῆ πηγαδί' τὴν ἄκρᾶν,
ἐνούνιζα, κι' ἄμον τὸ πεγάδ' ἔτρεχ'ναν καὶ τὰ δάκρυα μ'!
Κι' ἀσὸ μεράκι μ' τὸ τρανόν, μακρὺν μοιρολογίαν
ἐρχίνεσα νὰ τραγωδῶ μ' ὁλόμαυρον καρδίαν:

*

«Ἔ, οὐρανέ, ψηλὰ ραχιά, καὶ δέντρα καὶ πουλία,
ἐπάρ'τε με ἀσὰ μακρὰ 'κί ἐπέμ'νε με καρδία ...
Κί ἀκοῦτε με ὁρμόχειλα, καὶ σὺ ψηλορεχέα,
τὸν τραγωδιάν'ν λυριτζῆν, τὸν μακροξενητέαν;»

*

Καὶ ἐλέπω τὰ ψηλὰ ραχιὰ τριχύλ' - τριχύλ' νὰ κλαίγ'νε,
νὰ κλαίη καὶ τ' ὀρφανὸν πεγάδ' καὶ γιὰ τ' ἐμὲν νὰ λέγ'νε

*

Ντ' ἔπαθες πεγάδ' ἐρώτεσα καὶ εἶσαι λυπεμένον
καὶ ἐλέπω νὰ 'κσύν'τς νερὸν θολόν, φαρμακωμένον;»
Κλαίω ἀσὸ παράπονο μ', ντ' ἐχάσα τὴν χαρά μ',
ἡ Κάλη σ' ἄλλο 'κί ἔρχεται νὰ πάρ' ἀσὰ νερά μ'.

*

Ἀτότε ἐντῶκα τὸ μαχαίρ' σὴν κάρδια μ' ζαλισμένος
κι' ἀπάν' σ

ΘΛΙΒΕΡΕΣ ΗΜΕΡΕΣ

Μία πτυχή ἀπὸ τὰ ἀτελείωτα δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου, κατὰ τὸν Πρῶτον Παγκόσμιον Πόλεμον

Τοῦ ΑΝΑΝΙΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ (Πτολεμαΐς)

Ἕνα μέρος τῆς φλόγας ἀπὸ τὴν παγκόσμια «πυρκαϊά» ποὺ ἄναψε τὸ 1914 ὁ σπινθῆρας τοῦ Σεράγεβο ἔφτασε καὶ στὸν Πόντο, μὲ τὶς ἐχθροπραξίες Τουρκίας καὶ Ρωσίας ἀπὸ τὸ φθινόπωρο τοῦ ἰδίου χρόνου.

Μαῦρες καὶ σκληρές μέρες πλάκωσαν τὸν Ἑλληνισμὸ τοῦ Πόντου, ἀμέσως μὲ τὶς πρῶτες ἐπιχειρήσεις.

Ἐπιστρατεύσεις γιὰ τὰ ἐργατικά τάγματα. Ἐπιτάξεις σὲ ὅλα τὰ εἴδη ἀπὸ ὑποζύγια. Καὶ ἡ καταθλιπτικὴ ἀγγαρεία νὰ μεταφέρουν ὑποχρεωτικὰ γυναῖκες καὶ παιδιὰ μὲ φορτωσιὰ ἀπὸ τόπο σὲ τόπο κάθε εἴδους πολεμικὰ ἐφόδια.

Ξεχωριστὰ ἐφιαλτικὴ ἔγινε ἡ κατάστασι ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐξόντωσι τῶν Ἀρμένηδων Τραπεζοῦντος—Ἐρζερούμ κατὰ τὸ πρῶτον ἑξάμηνον τοῦ 1915 μὲ τὶς ἀπειλές, κοντὰ στὸ ἐπίσημο σύνθημα «Ἡ Τουρκία γιὰ τοὺς Τούρκους» καὶ τὸ ἀνεπίσημο ποὺ κυκλοφοροῦσε στὰ στόματα τῆς Τούρκικης μάζας «Ἀρπαλάρ πιτζελτή, ποϊταλάρ καλτή» (Τὰ κριθάρια θερισθῆκανε καὶ μείναν τὰ σιτάρια)—Ἀρμένηδες οἱ πρῶτοι. Ρωμηοὶ οἱ δεύτεροι.

Τὸ εἰκοσάμηνο, πάνω κάτω διάστημα μὲ τὶς σκοτεινὲς μέρες του διαδέχθηκε κάποια ἀντινόβολα ἐλπίδα ἀτελευθέρωσης, μὲ τὴν ἐπίθεσι τοῦ Ρώσσου Στρατηγοῦ Λιάχωφ ἀπὸ τὸ Καραντερέ, ποὺ εἶναι κοντὰ στὰ Σούρμενα, καὶ τὴν σὲ συνέχεια κατάληψι τῆς Τραπεζοῦντος στὶς 5)18 Ἀπριλίου 1916.

Κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ ὑπηρε τοῦσα στὴν ἕδρα τοῦ Καζᾶ Ντοροΐλ, στὴν Ἄρδασσα σὰν κουρέας τοῦ τότε Κοϊμακάμη τοῦ Καζᾶ Ζιᾶ-μπεη, ὅπως καὶ ὁ μακαρίτης ἀδελφός μου Βασίλης, σὰν μάγειρας τῆς συνεστίασης Καϊμακάμη καὶ τοῦ ἰατροῦ Σαδὴκ-ἐφεντη.

Γιὰ νὰ εἶμαι σαφής, δὲν θὰ παραλείψω νὰ σημειώσω, σὲ παρέκβασι, τὸ πῶς μᾶς εὐνόησε ἡ τύχη νὰ μείνωμε δύο ἀδέλφια στὸ Κέντρο τῆς Ἐπαρχίας ποὺ ἀνῆκε καὶ τὸ χωριὸ μας Κορόνιξα.

Ἀπὸ τὸ Διπόταμο, ποὺ ἀπέχει δύο πάνω κάτω ὧρες ἀπὸ τὴν Ἄρδασσα πρὸς τὸν Γκιουμισχανέ καὶ ὅπου ὑπηρετούσαμε κοντὰ στὸν Πίν-παση μὲ τὴν ἴδια ειδικότητα, γινότανε στὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1915, μετακίνησι τοῦ Τάγματος στὰ Σούρμενα. Σὰν ἔφθασε τὸ τάγμα μας στὴν Ἄρδασσα, ὁ Καϊμακάμης ζήτησε ἀπὸ τὸν Πίν-παση νὰ μεταγράψη ἀπὸ τὴν μονάδα του τὸν ἀδελφό μου Βασίλη στὴν Ἄρδασσα γιὰ μάγειρα, γιατὶ θαύμασε τὴν δεξιοτεχνία του στὰ ἐδέσματα τοῦ τραπεζιοῦ ποὺ παρέθεσε σὲ ἐπισήμους ὁ Πίν-πασης στὸ ἐρειπωμένο, χωρὶς κατοίκους καὶ ἀγορά, Διπόταμο, ὅπου παρεκάθησε καὶ ὁ ἴδιος, ὅταν τὸν Αὔγουστο τοῦ ἰδίου χρόνου γινότανε ἡ κίνησι γιὰ ἐπιθεώρησι τοῦ μετώπου τοῦ Καυκάσου — Ἐρζερούμ.

Στὴν ἀρχὴ ὁ Πίν-παση φάνηκε διστακτικός. Τσουγκρίζοντας ὅμως τὰ ρακοπότηρα πάνω στὸ σπίτι τοῦ μὲ κύρος ἔμπορου τῆς Ἄρδασσας ἀείμνηστου Χρήστου Προκοπίδη, ποὺ ἦταν μπαμπᾶς τοῦ Πολιτευτοῦ Κοζάνης κ. Κοσμᾶ Προκοπίδη, ἐπεχώρησε στὴν ἀπαίτησι τοῦ Καϊμακάμη καὶ ὑπέγραψε τὸ «κιοὺγγια» (κατάλογο), ποὺ κοντὰ στὸν ἀδελφό μου περιέλαβε κ' ἐμένα καὶ μερικοὺς ἄλλους ποὺ πρόσθεσε ὁ μακαρίτης Προκοπίδης. Ἔτσι ἤρθαν τὰ πράγματα καὶ μείναμε στὴν Ἄρδασσα ὁ ἕνας ἀδελφὸς μάγειρος καὶ ὁ ἄλλος κουρέας τοῦ Καϊμακάμη καὶ εἴχαμε σχετικὴ ἡσυχία μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη ποὺ ἀποκτήσαμε.

Καὶ ἐπανέρχομαι μετὰ τὴν παρέκβασι αὐτή, στὴν συνέχειά μου.

Μὲ τὴν κατάληψι τῆς Τραπεζοῦντος τὴν ἑβδομάδα τῶν Παθῶν (Μεγάλη Τρίτη τοῦ 1916) ὁ τότε Γεν. Διοικητὴς Τζεμάλ Ἀσμὴ ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρὰ παρέδινε τὴν Τραπεζοῦντα στὸν τότε Μητροπολίτη ἀοίδιμον Χρύσανθον μὲ τὴν παράκλησι νὰ προστατεύεται ὁ Τουρκικὸς πληθυσμὸς τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἐγκαταλείποντας τὴν πόλι μαζὶ μὲ τὶς ἄλλες Ἀρχὲς καὶ τοὺς καλοστεκάμενους Τούρκους, ἔδινε διαταγὴ ν' ἀπελαθοῦν στὰ μεσόγεια οἱ Ρωμηοὶ τῆς Ματσούκας, γιὰ νὰ ὑποφέρουν καὶ ἡ χαρὰ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς Τραπεζοῦντος νὰ τοὺς ἔρχεται φαρμάκι, ποὺ προξενοῦσε θλῖψι σ' ὅλους τοὺς Ἕλληνες τῆς περιοχῆς μας.

Ἂν κατὰ τὴν περίοδο ἐκείνη ὑπῆρχε κάτι ποὺ νὰ ὀλιγόστευε τὸν ψυχικό μας πόνο—ἀφοῦ μονάχα σὰν θεαταὶ παρακολουθούσαμε ἄβουλοι τὰ ἄκακα κοπάδια ποὺ ξεσπιτωμένα ἀπέβλεπαν σὲ προστασία ἀπὸ ὁμοεθνεῖς — καὶ προξενοῦσε κάποια ἀνακούφισι, δὲν ἦταν μονάχα ἡ ἐλπίδα ὅτι σέ λίγο καιρὸ θὰ ἀπελευθερωθοῦμε ὅλοι, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀλληλεγγύη ποὺ ἐπέδειξαν στοὺς ὁμοεθνεῖς τὰ «ἐσνάφια» (συντεχνίαι) τῆς Ἄρδασσας, καὶ ἰδιαίτερα Κοινότητες στὶς ὁποῖες κατέφευγαν οἱ ἐκτοπισμένοι.

Ποῦ ὅμως νὰ ἀφήνουν δροσιὰ τὴν ψυχή μας τὰ δεινὰ ποὺ ἐρχόταν τὸ ἕνα πίσω ἀπ' τ' ἄλλο, ἀφοῦ ἄρχισε νὰ φωλιάση στὰ καθὲν ἄρθρωσί της καὶ ἡ ἀκόλουθη ἀπρόσμενη συμφορά.

Σμήνη ἀπὸ Τούρκους πρόσφυγας Γέμουρας καὶ Τσικανοῦι τὴ γέμιζαν μὲ τὶς οἰκογένειές τους ποὺ φεύγανε μὲ τὰ γύρω τῆς Τραπεζοῦντος ἀπὴν προέλασι τῶν Ρωσικῶν στρατευμάτων, μὲ τριακοσίους πάνω κάθε Μονάδων φύρους φυγόστρατους καὶ ἀνέμενε τὸ ὁπλοφόρους φυγόστρατους καὶ ἀνέμενε τὸ ὁπλοφόρησαν στὶς περιοχὲς μας μή, ἐξ ἄλλου μὲ τὴν ἀνοχή, ἂν ὄχι τὴν ὑποκίνησι, τῶν Τούρκων γειτόνων καὶ μὲ τὴν ἀνοχή, ἂν ὄχι τὴν ὑποκίνησι, τῶν Τούρκων γειτόνων μας, ἐπέδραμαν στὰ τμήματα Τζίζερε καὶ Κιουρτιοῦν τοῦ Καζᾶ Ντοροΐλ γιὰ νὰ σκορπᾶν τὸν τρόμο στὰ εἴκοσι πέντε Ἑλληνικὰ χωριὰ τοῦ Τζίζερε, στὰ ἑπτὰ τοῦ Κιουρτιοῦν καὶ σὲ λίγα τοῦ Ποταμίου Τσίτε (Σίδη) καὶ ν' ἀναγκάσουν τοὺς Ἕλληνας κατοίκους νὰ ἐγκαταλείψουν τρομοκρατημένοι τὰ σπίτια καὶ τὴν ἀνθηρή οἰκονομική τους κατάστασι καὶ νὰ κοταφύγουν ἄλλοι στὰ βουνὰ καὶ ἄλλοι στὰ πλησιέστερα τοῦ Καζᾶ Ἑλληνικὰ χωριὰ γιὰ νὰ γλυτώσουν τὴν ζωή καὶ τιμή τους ἀπὸ τοὺς ἄγριους ἐπιδρομεῖς.

Ὁλόκληρο τὸ δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Ἀπρίλη τοῦ χρόνου ἐκείνου (1916) οἱ ἐπιδρομεῖς λεηλατοῦσαν μὲ ὅλη τους τὴν ἄνεσι, ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριό, σπίτια, καὶ ἅρπαζαν κάθε εἴδους κινητές περιουσίες Ρωμηῶν (τρόφιμα, ρουχισμούς, τιμαλφῆ καὶ ζῶα ἀροτριῶντα καὶ γαλακτοφόρα), καὶ γύμνωναν καὶ βεβήλωναν ἐκκλησίες ἀπὸ ἱερατικὰ ἄμφια, χρυσά καὶ ἀργυρὰ ἱερὰ σκεύη καὶ κατέστρεφαν εἰκόνες τέμπλα καὶ Ἀρχιερ. θρόνους.

Ἂν καὶ βροχηδὸν κατέφθαναν στὸν Καϊμακάμη διαιμαρτυρίαι ἀπὸ δημογέροντας, μεμονωμέναι ἀπὸ διάφορα καταφύγια, ποὺ ἀποτελοῦσαν, ὅπως εἰπώθηκε σπήλαια καὶ ρεματιὲς τὶς πρῶτες μέρες, καὶ ἀργότερα, πλησιέστερα πρὸς τὸ κέντρο τοῦ Καζᾶ Ἑλληνικὰ χωριά, τὸ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον ποὺ ἔδειξε ἀρχικὰ ἐκεῖνος, ἐξουδετέρωναν κατὰ μυστηριώδη τρόπο οἱ Μπέηδες τοῦ Τόπου καὶ τὰ «Μουτεφαΐ-μιλλιέ» (Ἐθνικὰ σωματεῖα) μὲ τὴν αἰσχράν κατηγορίαν «θορύβοῦν οἱ κιαούρηδες (ἄπιστοι στοι) εἰκονικά, γιὰ νὰ καλύψουν τὴν ἀγωνιώδη ἀναμονή τους γιὰ τὸν «Μοσκώφ» ὅπως ἀποκαλοῦσαν τὴν Ρωσία.

Ἡ μὲ τέτοιον τρόπον ἀμεριμνησία ποὺ παρουσίαζαν μπροστὰ στὸν τρομερό διωγμό κατὰ τῶν Ρωμηῶν, αἱ τοπικαὶ Ἀρχαί, ἀνάγκασαν τοὺς δημογέροντας ν' ἀποταθοῦν τηλεγραφικῶς στὸν Γεν. Διοικητὴν ποὺ μὲ τὴν κατάληψι τῆς Τραπεζοῦντος κατέφυγε στὰ Κωτύωρα, καὶ νὰ κάνουν ἐπίκλησι προστασίας.

Παράλληλα καὶ οἱ στρατιῶται ποὺ ὑπηρετοῦσαν στὴν Ἄρδασσα καὶ εἶχαν τὴν καταγωγή τους ἀπὸ τὰ λεηλατούμενα χωριά, ζητήσανε ἀκρόασι καὶ παρουσιασθήκανε ὁμαδικὰ στὸν Καϊμακάμη, ἀσχετα μὲ τὶς εἰδικὲς παραστάσεις ποὺ κάναμε τὰ δύο ἀδέλφια στὴ κατοικία του καὶ μᾶς ὑποσχέθηκε «λαγοὺς μὲ πετραχήλια».

Στὸ γραφεῖο του, ποὺ παρουσιασθήκαμε μαζὺ ὅλοι, διεπιστώσαμε κάποια δυσπιστία, ὅσο κιἂν διεβεβαίωνε ὅτι πῆρε καὶ παίρνει μέτρα. Καὶ ἂν ὁ Κελὲς-μπέης ποὺ εἶναι εἰσπράκτορας, ἔλεγε, μᾶς εἰδοποιεῖ ὅτι ὑπάρχει ἀνωμαλία στὰ χωριὰ ποὺ γυρίζει, καὶ ποὺ πῆρε σχετικὴ ἐντολὴ νὰ πληροφορήση ἀμέσως κάθε ὕποπτη κίνησι, θὰ πάρη αὐστηρότερα καὶ ἀποτελεσματικώτερα μέτρα.

Τὴν ἐλαστικὴ αὐτὴ ἀπάντησι τὴν περιμέναμε. Γιατὶ μπαίνοντας στὸ Διοικητήριο ὅπου εἶχε τὸ «μακάμι» του ὁ Καϊμακάμης συναντήσαμε στὴν σκάλα τὸν χριστιανομάχον Ρασὴμ-μπεη ποὺ σχετίζονταν μὲ τοὺς ἡγέτες τοῦ «Μουτεφαΐ-μιλλιέ» Σαμπρή—ἐφέντη ἀπὸ τὸ χωριὸ Φυτίανα, καὶ Γιακούπ-ἐφέντη ἀπὸ τὸ Ζερμουδά.

Μὲ ἀνείπωτη ταραχὴ καὶ ψυχικὸ πόνο ἀπεχωρήσαμε ἀπὸ τὸ «Μακάμι» καὶ πῆρε καθένας τὴν κατεύθυνσι τῆς ὑπηρεσίας του.

Ἡ σκέψη γιὰ τὴν τύχη τῆς οἰκογενείας, μοῦ προκάλεσε τέτοια ψυχικὴ ταραχὴ ποὺ ἀφῆκα πλέον τὰ προσχήματα τὸ βράδυ ποὺ πῆγα ἐπίτηδες στὴν κατοικία του καὶ τὸν βρῆκα ξαπλωμένο στὸ τὴ βάνι νὰ μ' ἀντικρύζη μὲ κατεβασμένα φρύδια καὶ νὰ μὲ ρωτάη, ἂν θέλω τίποτε, ὥστε, ἀπροκάλυπτα τοῦ εἶπα. Μπέη μου. Ὁ Ρασὴμ-μπέης δὲν μπορεῖ τὸ μαῦρο νὰ κάνη ἄσπρο. Ἐδῶ μπροστά μας προβάλει μία σοβαρὴ κατάστασι ποὺ δὲν ἐπιδέχεται ἀναβολή. Ἐμεῖς ἔχομε τὶς οἰκογένειές μας ἐκτεθειμένες σὲ κίνδυνο, καὶ δὲν μποροῦμε νὰ ἔχωμε ψυχικὴ ἡρεμία, καὶ μάλιστα ὅταν βλέπωμε νὰ δίνεται ἐμπιστοσύνη σὲ ἀνεύθυνους Μπέηδες καὶ ἐφέντηδες.

Ἀγριεμένος μὲ διέκοψε ἀπότομα μὲ τὸ εἰρωνικὸ «Χαάφ-ἰτέρση» (μὲ συγχωρεῖς), μιλᾶς χωρὶς νὰ σκέπτεσαι τὶς συνέπειες ἀπὸ τὰ αὐθάδη λόγια σου.

Μὲ πῆρε τὸ παράπονο καὶ συνέχισα χαμηλότονα. Σκληὴ ἀνάγκη Καϊμακάμ-μπεη μὲ σπρώχνει νὰ μιλῶ μὲ τέτοια γλῶσσα. Γιατὶ στὴν περίπτωσί μου προτιμῶ τὸν θάνατο ἀπὸ τὴν ἀδυναμία νὰ προστατέψω τὴν οἰκογένειά μου.

Μέ καλμαρισμένο ὕφος αὐτὴν τὴν φορά. Τὶ λές νὰ κάνω; μοῦ λέγει:

Ἔμπρ σιζίντιρ (σεῖς διατάζετε) μπέη μου ἀπήντησα. Τὸ μόνο ποὺ μπορῶ νὰ πῶ εἶναι πὼς δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἡσυχάσω, ἂν δὲν δῶ προσωπικὰ τὴν τύχη τῆς οἰκογενείας μου. Καὶ γι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ δώσητε ἄδεια νὰ βγῶ ἀπὸ αὐτὴ τὴν στιγμὴ γιὰ ἀναζήτησι. Θὰ ξεσηκωθοῦνε, λέγει τότε καὶ οἱ ἄλλοι ποὺ ἔχουν τὴν ἴδια τύχη μ' ἐσένα, καὶ τότε... Γραπτὴ ἄδεια δὲν μπορῶ νὰ δώσω. Μπορεῖς ὅμως νὰ φύγης, καὶ σὲ περίπτωσι ἐλέγχου νὰ πῆς πὼς κινεῖσαι μὲ τὴν ἐντολή μου γιὰ νὰ φέρης θετικὲς πληροφορίες ἀπὸ τὴν κατάστασι.

Ἡ καλωσύνη σας! μπέη μου. Σᾶς εὐχαριστῶ εἶπα καὶ ἀπεχώρησα. Τρεχάτα βρῆκα τὸν ἀδελφό μου. Τὸν ἐνημέρωσα καὶ τὸ βαλα στὸ πόδι νὰ δρασκελίζω σὰν ἀγριοκάτσικο τὸν ἀνώμαλο δρόμο τῆς ἀνηφοριᾶς τοῦ Καστέλ καὶ σὲ λίγες ὧρες νὰ φτάσω στὴν Τσίτε. Γιὰ τὸ χωριὸ αὐτὸ ἔγραψα στὴν μάνα μου σημείωμα, ποὺ ἔστειλα μὲ πρόσωπο, νὰ κατέβη μὲ τὶς ψυχές τῆς οἰκογενείας χωρὶς νὰ ξέρω ἂν θὰ ἦτο δυνατὸ νὰ τῆς βρῆ τὸ πρόσωπο νὰ τῆς δώση τὸ σημείωμα, ὅπως ἦταν σκορπισμένο τὸ χωριὸ καὶ ἄγνωστα τὰ κρυσφύγετα κάθε οἰκογενείας.

Μὲ ἔκπληξι, ἀλλὰ καὶ ἀνακούφησι βρῆκα ἐκεῖ ὅλα τὰ μέλη τῆς

Συνέχεια εἰς τὴν 5ην Σελίδα.

ΤΑ ΜΕΡΗ ΟΠΟΥ ΟΙ ΤΑΦΟΙ ΤΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΜΑΣ

Η ΚΡΩΜΝΗ

Τοῦ κ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΗ (Καβάλα)

Ἡ Κρώμνη εἶναι ὄμορφη. Στέκεται ὑψηλά. Θαρρεῖς καὶ κόλλησε πάνω στὸν οὐρανό. Ἀπ' ὅποια μεριὰ κι' ἂν θέλης νὰ μπῆς μέσα, ὅλο καὶ θὰ δῆς ὁμορφάδες.

Ἂν ἔρχεσαι ἀπ' τὴν Τραπεζοῦντα καὶ περάσης τὴν Τοιατάλ γαϊαν καὶ ἀνηφορίζεις, σιμώνεις στὸ Ἀψύν τὸ νερὸ. Κάθεσαι καὶ ξεκουράζεσαι. Τότε θέλει ἡ ψυχή σου νὰ πιῆς ἕνα κρύο νεράκι καθαρὸ σὰν δάκρυ. Τὸ πίνεις, κι' ὅπως εἶναι ἀψὺ κατεβαίνει καὶ καίει τ' ἀντεράκια σου κι' ἀνοίγουν τὰ μάτια σου. Βλέπεις ὁλόγυρα τὶς πρασινάδες καὶ τὰ βουνά, καὶ τὸ ρέμα ποὺ κατεβάζει τὰ νερὰ τοῦ Παρχαριοῦ καὶ τὴν ὁμίχλη ποὺ ἔρχεται καὶ τὰ σκεπάζει ὅλα πέρα γιὰ πέρα καὶ βρέχει τὸ κορμί σου καὶ τὸ κάνει μούσκεμα, ὥσπου φτάνεις στοῦ Ξερέα τὰ χάνια.

Ἐκεῖ, κάθεσαι, κάνεις στάση, τρῶς καὶ ξεκουράζεσαι. Κι' ὕστερα μόλις ἔρθης στὰ σύγκαλά σου, παίρνεις τὴ στράτα κι' ἀνηφορίζεις. Δὲν περνάει πολλὴ ὥρα καὶ σιμώνεις στὰ λειβάδια, στὸ Παρχάρι. Οἱ Παρχαρομάνες καὶ τὰ Παρχαροπούλια μαζεύονται νὰ δοῦν τοὺς ὁδοιπόρους καὶ τοὺς γνωστούς, γιὰ νὰ μάθουν τὰ νέα ἀπ' τὴν Τραπεζοῦντα. Χαιρετοῦν κι' ἀποχαιρετοῦν τοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς.

Κι' ὅταν ἀνηφορίσης, δὲν περνάει πολλὴ ὥρα καὶ περνᾶς τὸ Λουτρὸν καὶ σὲ λίγο βγαίνεις πάνω στὸν Ἄεν–Ζαχαρέαν. Ἔρχεται κι' ἀέρας ἀπ' τὰ δάση τῆς Λαραχανῆς, φυσάει δυνατὰ καὶ διώχνει τὴν ὁμίχλη καὶ τὰ σύννεφα στὰ Ματένια, δίπλα ἀπ' τὸ Μυλοκοπεῖον καὶ τὰ γκρεμίζει πίσω ἀπ' τὸ Τεβὲ–προϊν.

Καὶ σὰν γυρίσης πρὸς τὴν μεριὰ τῆς Κρώμνης, βλέπεις τὸν οὐρανὸ ὁλοκάθαρο καὶ τὸν ἥλιο νὰ λαμπιρίζη. Κι' ἂν πάρης τὸ δρόμο καὶ πᾶς ἀπ' τὴ μεριὰ τοῦ Καβελάκ, θὰ δῆς πρασινάδες καὶ νερὰ τρεχούμενα ποὺ βγαίνουν ἀπ' τὰ βοσκοτόπια.

Λίγο πιὸ κάτω ἀπ' τοῦ Καβελὰκ φαίνονται οἱ μαχαλάδες τῆς Κρώμνης μὲ τὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ καμπαναριά: Τῆ Γεράντων, τῆ Στεφανάντων, τῆ Φραγκάντων κι' ἀπ' τὰ δεξιά, ὁπ' τὰ Κατσκάρια κάτω, τῆ Μαντσιάντων καὶ πιὸ κάτω ἡ καρδιὰ τῆς Κρώμνης: τῆ Σιαμανάντων καὶ τ' Ἀλχαζάντων.

Ψηλὰ στέκεται ἡ Μεταμόρφωση, ὅπου γινόταν μεγάλο πανηγύρι στὶς 6 Αὐγούστου. Καὶ πιὸ ἐκεῖ ἡ Μικρέσσα ἡ Παναγία, τὸ Μοναστήρι. Βαθιὰ κάτω διασχίζει καὶ τρέχει τὸ ποτάμι καὶ κατεβαίνει ἀπ' τὰ Ματένια καὶ τὰ Κλιβιάνια.

Κι' ἂν πάρης τὸν δρόμο τοῦ Σοανορυμί; τότε σὲ ταράζει ἡ ὁμίχλη καὶ δὲν μπορεῖς νὰ βγῆς ψηλὰ στὸ Παρχάρι. Χάνεις τὸν δρόμο σου, ὅσπου ἀρχίζει καὶ σκορπίζεται ἡ ὁμίχλη καὶ βρίσκεις τὰ καλύβια μὲ τοὺς Παρχαρέτες καὶ τὰ γελάδια νὰ μουγγρίζουν. Τότε κάνεις λίγη προσπάθεια καὶ ἀνεβαίνεις πάνω στοῦ Ταβικῆ. Γυρίζεις ἀπ' τ' ἄλλο μέρος καὶ κατεβαίνεις ἀπ' τὰ Μιντσέα χαμηλὰ καὶ πέφτεις μέσα στ' Ἀλωρία. Χαμηλώνεις ἀκόμα καὶ ἔρχεσαι στοῦ Νανάκ': Στὴν ἄκρη ἡ ἐκκλησία τ' Ἀϊ–Γιάννε κι' ὕστερα σπίτια.

Ἀντίκρυ ἀπ' τοῦ Νανάκ, τῆ Ρουσταμάντων, ἄδειο κ' ἔρημο, καὶ πιὸ κάτω στὸ ὄψωμα τοῦ Καγούλ ἡ Παναγία καὶ κάτω στὸ ποτάμι τὰ Ζεμπερέκια. Παίρνεις τὸ δρόμο κατεβαίνεις στὸ ρέμα τοῦ Νανάκ καὶ πιάνεις τῆς Γλούβενας τὸν δρόμο. Ἔρχεσαι στοῦ Καλούλ. Λίγο πιὸ κεῖ ἡ Γλούβενα μὲ τ' ἀχλάδια τὰ πολλὰ καὶ στὴν κορυφὴ ὑψηλὰ ἡ ἐκκλησία.

Περνᾶς τὴν Γλούβενα κι' ὁ δρόμος δίπλα ἀπ' τὸ ποτάμι, σὲ βγάζει κάτω σῆ Σιαμανάντων τ' ἀργαστέρια. Ὕστερα ἀνεβαίνεις πάνω στὸ Γαλατᾶ κι' ἀπὸ κεῖ περνᾶς στ' Ἀλχαζάντων. Διαβαίνεις τοῦ Χατζῆ–Μουράτ τὸ γεφύρι καὶ χτυπᾶς τὸν ἀνήφορο ποὺ θγάζει πάνω στὸ Γαλατᾶ κι' ἀπὸ κεῖ περνᾶς καὶ βλέπεις ὅλους τοὺς μαχαλάδες στὴν σειρά: Τὴν Γλούβενα, τῆ Μαντσιάντων, Γεράντων, Στεφανάντων καὶ Φραγκάντων. Χαμηλὰ κάτω στὸ ποτάμι: τῆ Σιαμανάντων καὶ τ' Ἀλχαζάντων. Κι' ὅταν ἀνέβης πάνω στὸν Ἀληθινό. Ἡ Παναγία ἡ ἐκκλησία καὶ τ' ἀργαστέρια. Γυρίζεις ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ τῆς Κρώμνης, πέρα φαίνονται τῆ Σαράντων μὲ τοῦ Ἄε–Θόδωρον ψηλά, καὶ πιὸ κάτω τῆ Κωδωνάντων, καὶ βαθειὰ μέσα στὸ ρέμα τῆ Τσαχματάντων μὲ τὸν Ἄεν–Νούφριον καὶ στὴν κορυφὴ τὰ Ρακάνια...

Σωστὸς καθρέπτης ὁ Ἀληθινόν. Ὅλοι οἱ μαχαλάδες φαίνονται, ὅπως ἔλεγε κι' ὁ μακαρίτης ὁ Τοίρτς ὁ Θόδωρον. («Ὅλη ἡ Κρώμνη εἶναι καθρέφτης, καὶ τῆς Κρώμνης ὁ καθρέφτης ὁ Ἀληθινός»).

Μόνο ἡ Μόχωρα δὲ φαίνεται. Πρέπει νὰ πᾶμε καὶ ἐκεῖ. Παίρνομε τὸν δρόμο. Στὴν ἄκρη τοῦ Ἀληθινοῦ, ψηλὰ βρίσκεται τὸ Καστροπόδ' μὲ τὸ σχολεῖο καὶ τὴν Παναγία ποὺ ἦταν στὰ παλιὰ τὰ χρόνια Μοναστήρι. Πάνω ψηλά, μέσα στὰ βράχια τὰ κελλιὰ τῶν καλογέρων ἔρημα καὶ ζωγραφισμένες εἰκόνες. Καὶ ἀπὸ κάτω, ἀπ' τὸν βράχο μέσα πετάγεται καὶ βγαίνει τὸ Ἁγίασμα. Τὸ νερὸ κρύο πάγος καὶ καθαρὸ δάκρυ. Κάμποσα δένδρα σκιάζουν τὸ περιβόλι ὅλο, κι' ὁλόκληρο τὸ καλοκαίρι οἱ μουσαφιρέοι δὲν λείπουν.

Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα μπαίνομε στὸ σύνορο τῆς Μόχωρας ποὺ πάει καὶ φτάνει ψηλά, πάνω στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς Κρώμνης, στὸ Τεβὲ–ποϊν. Μετὰ δέκα λεπτὰ δρόμο φτάνουμε στὸ Κρενίν τῆς Μόχωρας.

Κελαρίζει ἡ βρύση καὶ τὸ νερὸ φουντώνει καὶ τρέχει στὴν πέτρινη γούρνα καὶ σκορπάει στοὺς λαχανόκηπους καὶ τραβάει πρὸς τὰ κάτω καὶ ποτίζει τῆ Σιαμῆ τὰ παρτία (=καβάκια τοῦ Σιαμῆ) καὶ κατεβαίνει κάτω στ' Ἀντία, ἑνώνεται μὲ τὸ ποτάμι τῆς Μόχωρας, ποὺ βουΐζουν τὰ νερά του καὶ τὸ βουητὸ ἔρχεται ἴσαμε πάνω στὴ στράτα.

Πιὸ πάνω ἀπ' τὸ Κρενίν ὁ Ἡλιακὸν πέρα γιὰ πέρα μὲ τὶς πέτρες, τὰ χαλίκια καὶ τὶς ἄγριες μασοῦρες (ἀγριοτριαντάφυλλιές) κι' ὅλες οἱ μυρωδιὲς ποὺ ἔχουν τὰ λουλούδια. Κι' ἀπὸ ἀντίκρυ ἀπ' τοῦ Κωδωνάντων, ψηλά, τῆ Παβρενοῦ, τῆ Καρνὰλ τ' Ἀλῶν, τῆ Μόχωρας τ' ὁμάλ, μὲ τὸ Σκουπέλ. Καὶ κάτω στὸ ρέμα ἡ Πετρωμένη τσα ἡ γυναίκα μὲ τὸ παιδί της στὴν ἀγκαλιὰ καὶ πιὸ κάτω τ' Ἀχραδοπέγαδον καὶ τὸ Χαλβαδοπέγαδον. Τὸ ἕνα (πεγάδ = πηγή, βρύση) τρέχει κάτω ἀπ' τὴν ἀχλαδιὰ καὶ τ' ἄλλο ἀπ' τὰ τοιαίρια (βοσκοτόπια, λειβάδια) μέσα.

Τῆ Κρώμ' τὸ τσιόλ ἔν ἔμορφον ὑψηλὰ τὰ βουνά θε
ἐκεῖ κορτσόπα ἔμορφα καὶ κρύα τὰ νερά θε

***

Ὁ Κάτσκαμον ἐλίβωσεν κι' ὁ Ταῦρον ἐξιονίεν
καὶ τ' Ἄεν Παῦλε τὸ ραχίν μέγαν ἀντάραν ἔχει.

***

Παρχαροπούλια κελαϊδοῦν καὶ λέγ' νε τραγωδίας
ἀκούγ' νε ἀτά σὴν ξενιτειάν, ματοῦνταν τὰ καρδίας

Ἔλα...., ποῦ εἶστε καημένα χρόνια! Πόσες διασκεδάσεις δὲ γινόνταν ἐκεῖ κάτω στὰ Ἀντία, στοῦ Σιαμῆ τὰ παρτία καὶ τὸ ποτάμι πλάϊ νὰ βουΐζη καὶ τὰ πουλιὰ νὰ κελαηδοῦν... Καὶ τὸ μονοπάτι τραβάει πρὸς τὴν μεριὰ τῆ Σαράντων κι' ἀπὸ κάτω ἀπ' τὸ δρόμο, βαθειὰ στὸ ρέμα μέσα, κάνουν μπάνιο τὰ παιδιά, στὸ ποτάμι, καὶ οἱ φωνές τους ἀνεβαίνουν ἴσα με πάνω στὸ δρόμο τοῦ Καστροποδί.

Μετὰ ἀπ' τὸ Κρενίν, ἀφοῦ περάσεις τοῦ Ἀτματζιὰ καὶ τοῦ Τσελεγκάντων τὰ σπίτια, σιμώνεις στὸ Ἐναύλ' μὲ τὰ παρτία δεξιὰ κι' ἀριστερὰ καὶ στὴν ἄκρη ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας μὲ τὸ νεκροταφεῖο. Καὶ οἱ πέτρες οἱ μεγάλες στημένες ὄρθια πάνω ἀπὸ τὸν Σπέλεν. Ὅπως ἔλεγε καὶ τὸ τραγούδι:

Ἡ Μόχωρα ἡ Μόχωρα τ' ὀλόγερα λιθάρια,
ἐκεῖ ἀπέσ' εὑρίουνταν ἄξια παλληκάρια.

Ἀφοῦ διασχίζεις ὅλο τὸ χωριὸ ποὺ εἶναι χτισμένο ὁλόκληρο σὲ μιὰ μεριά, φτάνεις στὴν ἄλλη ἄκρη, στοῦ Καβαζίτα τὸ πεγάδ', ὅπου ἑνώνονται τὰ δύο ποτάμια, ποὺ κατεβαίνουν τὸ ἕνα ἀπ' τὰ Καναζούτια καὶ τ' ἄλλο ἀπ' τὰ Κατσπάνια, καὶ τρέχουν στὸν Καταράχτεν. Κι' ἂν πᾶς δεξιά, παίρνεις τὸ δρόμο ποὺ πάει στῆ Μόχωρας τ' Ὁμάλ καὶ τὴν Ἅμεραν. Κι' ἂν τραβήξης ἀπ' τὴ μέση, πᾶς ὅλο τὸ δρόμο ποὺ κατεβαίνει ἀπ' τὰ Καναζούτια, δίπλα ἀπ' τὸ ποτάμι. Περνᾶς τὸν Ἄεν–Στρατῆνον καὶ τῆ Λαυρεντίνας τὴν τσιεβιρμὲν μὲ τὸν Ἄεν–Κωνσταντῖνον ἀπ' τὴν ἀριστερὴ μεριά, κι' ἀπ' τὰ δεξιὰ ψηλὰ τὰ Κρεμιστέρια.

Ὁ δρόμος εἶναι πιὰ ἴσιος, κ

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

ΝΤΟ ΕΘΕΛ'ΝΑΝ ΝΑ ΕΛΕΠΑΝ....

Τοῦ κ. Νεοκλῆ Νικολαΐδη

Τὸ 1902 τῆ χρονίας, ἡ «Φιλόπτωχος Ἀδελφότης Ἀργυρουπολιτῶν Κων)πόλεως» ἔστειλεν σὴν Κιμιδχανᾶν ἕναν σκελετὸν ἀνθρώπινον γιὰ νὰ μαθάν'νε τὰ παιδία τοῦ Γυμνασίου Φυσικὰ ἀπάν' ἐθε.

Ἐπέρεν τὸν σκελετὸν ὁ μακαρίτης ὁ Θωμᾶς Παυλίδης ὁ Διευθυντὴς τοῦ Γυμνασίου καὶ ἐκρέμασεν ἀτο ἀπέσ' σὸ Διευθυντήριον. Ἀπ' ἐκεῖ ἐπέρνεν ἀτο καὶ ἐφέρνεν ἀτο σ' ὅλα τὰ τάξεις καὶ τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Δημοτικοῦ ὅνταν εἶχαν μάθημα Φυσικῆς.

Γιὰ τὸν σκελετὸν ἔμαθεν ὅλεν ἡ Κιμιδχανᾶ, Τοῦρκ', Ἀρμενάντ' καὶ Ρωμαῖοι καὶ ὅλ' ἔρχουσαν σὸ Σχολεῖον καὶ ἔλεπαν τὸν σκελετόν.

Ἕναν ἡμέραν ὁ μακαρίτης ὁ Παυλίδης ἐπέμνεν μοναχὸς ἀπέσ' σὴν Διεύθυνσιν καὶ ἐδιώρθωνεν τὰ ἐκθέσεις τῶν μαθητῶν του. Ἐκνευρισμένος ὅπως ἔτον ἀσὰ ὀρθογραφικὰ λάθη τῶν μαθητῶν, ἔβριζεν καὶ ἀναθεμάτιζεν καὶ ἔλεεν ἐ κεῖνος ἐκεῖνον: «Ἀκοῦς ἐκεῖ κατάστασις! Ἀνάθεμά σε γαΐδαρε, ποῦ εἶδες τὴν Ἑλλάδα νὰ γράφκεται μὲ ἕνα λάμδα; Βρὲ ζῶον ποῦ εἶδες τὸν ψωμᾶν νὰ γράφκεται μὲ ὄμικρον; Βρὲ γουρούνι ποῦ εὗρες τὸ ὕαλος νὰ γράφκεται μὲ ἰῶτα καὶ ψιλήν; Βρὲ κούρτικη γενεά, ποῦ εἶδες τὴν ἐλαίαν νὰ γράφκεται τὸ λαι μὲ ἔψιλον;».

Ἔλεεν καὶ ἔβριζεν καὶ ἐθύμωνεν καὶ μὲ τὸ κόκκινον τὸ μολύβ' ντ' ἐκράτ'νεν ἐσύρνεν ἀφκά' σὰ λάθη κόκκινα τζιζία, ἀτόσον δυνατὰ ποὺ καὶ τὰ φύλλα τῶν τετραδίων ἐτσερίουσαν καὶ ἐγομοῦνταν μηδενικά. Σ' ατὸ ἀπάν' χτυπᾶ ἡ πόρτα καὶ ἐμπαίν' ἀπέσ' ὁ παιδονόμον τῆ Σχολεί' καὶ ὁ Διευθυντὴς ἔσκωσεν ἀπάν' τὸ κιφάλ'ν ἀτ', ἐλέπ' τὸν παιδονόμον καὶ λέει:

— Τὶ θέλεις καὶ σὺ βρὲ ζῶον δὲν βλέπεις ὅτι ἐργάζομαι;

Φοβισμένα φοβισμένα λέει ἀτον καὶ ὁ Παιδονόμον:

—Κύριε Διευθυντή, ἦλθαν δύο χανούμισσες καὶ θέλ'νε νὰ ἐλέπ'νε τὸν σκελετόν.

Θυμωμένος ὅπως ἔτον ὁ μακαρίτης ὁ Παυλίδης, σ'κών' καὶ σύρ' τὸ μολύβ' καὶ λέει ἀτον:

—Χανούμισσες εἶπες; Διῶξε τις νὰ πᾶνε στὸν διάβολον. Ἀπ' ἐκεῖνο ντὸ θέλ'νε νὰ ἐλέπ'νε ὁ σκελετὸν 'κ' ἔχ'.

ΑΝ 'ΚΙ ΞΕΡ' ΘΑ ΜΑΘΑΝ'!

Τοῦ κ. Κων. Ἀρ. Παπαδοπούλου

Τῆ πάπποντος 'ιμ' ἀδελφὸν ὁ Χατζῆ-Πανίκας ἀσὴν Γαλαγίαν, ἔτονε ἀζᾶς σὴν Ἄρδασαν. Ἀσ' ὅλα τὰ χωρία τῆ Τορουλί' οἱ Ρωμαῖοι ἐσάευαν ἀτον καὶ οἱ Τοῦρκ' ἐφογούνταν ἀτον.

Τὸ χωρίον ἡ Κάσχα 'κ' εἶχεν ποπᾶν καὶ ἔρχονταν σῆ Παλαγίας σὴν ἐκκλησίαν σὸν Ἄεν Κωνσταντῖνον.

Ἕναν ἡμέραν οἱ Κασχανέτ' ἐποῖκαν παράπονα σὸν θεῖο μ' τὸν Χατζῆ-Πανίκαν ντὸ 'κ' ἔχ' νε ποπᾶν. Εἶπεν ἀτς καὶ ὁ Χατζῆ-Πανίκας; κ' ἔλετεν κανέναν ἀσὸ χωρίον ἔσουν νὰ θέλ' νὰ γίνεται ποπᾶς;

—Πῶς 'κ' ἔχομε, εἶπαν ἀτον.

—Στεῖλτ' ἀτον νὰ ἔρ'ται εὑρήκ'με, λέει ἀτς.

Μετὰ κάμποσα ἡμέρας ἔστειλαν ἀτον ἕναν χωρέτεν καὶ ἔρθεν εὗρεν ἀτον σὴν Παλαγίαν. Ἐδῶκεν ἀτον ὁ θεῖο μ' ὁ Χατζῆ-Πανίκας ἕναν γράμμαν γιὰ τὸν Δεσπότ' τὸν Γερβάσιον σὴν Κιμιδχανᾶν καὶ ἀπέσ' ἔγραψεν: «ἀοῦτον ποῖσον ἀτον ποπᾶν».

Ἐπέρεν τὸ γράμμαν ὁ Δεσπότ'ς καὶ ἐρώτεσεν τὸν χωρέτεν: γράμματα ἐξέρ'τς; Κὶ ξέρω εἶπεν ἀτον νὰ ἔχω τὴν εὐχή σ'. Κιάμ' πῶς θέλ'τς νὰ ἐφτάγω σε ποπᾶν ἀσοῦ 'κὶ ξέρ'τς γράμματα; ξὰν λέει ὁ Δεσπό'τς. Ἐγὼ 'κὶ ξέρω, εἶπεν ὁ ἐρίφ'ς ἐμέν ἔστειλε με ὁ Χατζῆ-Πανίκας νὰ ἐφτᾶς με ποπᾶν.

Ἀτότε ὁ Δεσπότ'ς ἐπέρεν τὸ γράμμαν καὶ ἔγραψεν ἀπ' ὀπίσ' ἀσὸ γράμμαν: «Χατζῆ, ἀοῦτος τίναν ἔστειλες με νὰ ἐφτάγω ποπᾶν γράμματα 'κὶ ξέρ' στεῖλον με ἕναν ἄλλον».

Ἔφερεν τὸ γράμμαν ὁ ἄνθρωπον ὀπίσ' σὸν Χατζῆ-Πανίκαν, ἐδέβασεν ἀτο ἐκεῖνος, ἐσούφρωσεν τὸ κατσὶν ἀτ καὶ ἔγραψεν ὅλον ἀφκὰ σὸ ἴδιον τὸ γράμμαν: «Ἂν 'κὶ ξέρ' θὰ μαθάν', μικρὸς 'κ' ἔν'», καὶ ξὰν ἔστειλεν ὀπίσ' σὸν Δεσπότ' τὸ γράμμαν.

Ἀέτ'ς πα ὁ Δεσπότ'ς νὰ μὴ χαλάν' τὸ χατήρ' τοῦ Χατζῆ-Πανίκα ἐποῖκεν τὸν χωρέτεν ποπᾶν.

Τ' ΕΜΕΤΕΡΟΝ ΟΙ ΓΑΡΗΔΕΣ

Τοῦ κ. Κυριάκου Παυλίδη (Πειραιεὺς)

Σὰ παλαιὰ τὰ χρόνια οἱ παποῦδες ἐμουν ἐπέγ'νανε σὴν ξενιτείαν σ' Ἐρζερούμ. Ἐκεῖ ἔσανε πολλοὶ Ἀρμενάντ' καὶ ἐπέγ'νανε ἀσὸ βράδον σὸ καφενεῖον καὶ ἐπείραζαν τ' ἐμετέρ'τς. Τ' ἐμετέρ' ἐστεναχωρεύκουσαν καὶ 'κ ἐπόρναν νὰ ἐδίν' ναν ἀπάντησιν.

Ἕναν ἡμέραν κατὰ τύχην ἐπῆγεν σ' Ἐρζεροὺμ ὁ Ποταμέτες Ἀγαθόνικον Ἀδυσσενόν, καλὰ γραμματισμένος καὶ πολλὰ ἔτοιμόλογος, γιὰ τ' ἀτὸ ἔλεγαν ὅτον λογιώτατον. Τ' ἐμετέρ' ἐχάραν ἄμον ντὸ εἶδαν ἀτον καὶ ἀφοῦ ἐκαλάτδεψαν κάμποσον, εἶπαν ἀτον: Ἀρμενάντ πειράζ'νε μας πολλὰ καὶ στεναχωρεύκουμες καὶ 'κ' ἐποροῦμε νὰ δίγω μ' ἀτς ἀπάντησιν.

Εἶπεν ἀτς καὶ ὁ Ἀγαθόνικον: Δεβᾶτεν σὸ καφενεῖον, θὰ ἔρχουμαι καὶ ἐγὼ καὶ θὰ δίγ' ἀτς τὴν μαστίκαν ἀτουν.

Ἐπῆγεν Ἀγαθόνικον σὸ καφενεῖον, ἐκαλησπέρ'τσεν ὅλ'τς καὶ ἀφοῦ ἐκαλωσώρεψαν ἀτον, λέει ἕνας Ἀρμέν'τς:

—Ἐσὺ ποὺ ἔρθες καινούρια γιὰ πέ μας οἱ Ρωμαῖοι οἱ γυναῖκ' γιατὶ τ'ὀπίσ' τὸ μέρος ἀτουν ἔν' τρανόν.

Λέει καὶ ὁ Ἀγαθόνικον:

—Ἀτὸ ντὸ λέτε σωστὸν ἔν', ἄμαν ἐγὼ πα θαμάζω γιατὶ οἱ Ἀρμενάντ' οἱ ἀγούρ' ἔχ'νε τὰ κιφάλια τουν τρανά.

Λέει ὁ Ἀρμέν'τς:

—Οἱ Ἀρμενάντ' οἱ ἀγούρ' ἔχ'νε τὰ κιφάλια του τρανὰ γιατὶ ἔχ'νε ἀπέσ' πολλὰ ἄχούλ'.

Λέει καὶ ὁ Ἀγαθόνικον:

—Ἀρ' τ' ἐσέτερον Ἀρμενάντ' ντὸ ἔχ'νε τ' ἀχούλ' σὸ κιφάλ'ν ἀτουν, τ' ἐμέτερον οἱ γαρῆδες σόν.... πισινὸν ἀτουν ἔχ'νε ἀτο γιὰ τ' ἀτὸ ἕν τρανόν. Ἐγροίξετεν;

Οἱ Ἀρμενάντ' ἔφαγαν ἀτο καὶ ἐκάτσαν κά'.

ΑΝ ΕΠΕΡΝΕΝ ΜΥΡΩΔΙΑΝ.....

Τοῦ κ. Χαρ. Μαχανίδου (Πρανιάτα—Βεροίας

Ἕναν ἡμέραν, καλὸς καιρὸς πα ἔτον, ὁ Κώστης καὶ ὁ Ἀλέξανδρον ἀσὸ χωρίον ἐμουν ἐπῆγαν σ' ὀσπίτ' τοῦ γείτονᾶ τουν τοῦ Τδαγκάλ' νὰ κάθουνταν καὶ νὰ σταυρών'νε δύο λόγια. Ὁ Τσαγκάλ'τς πα ἐδῶκεν τὸ χτῆνον ἀτ' χορτάρια σὴν αὐλὴν ἀπέσ' καὶ ἐκάτσεν μὲ τ' ἐκεινούς. Κάμποσον ὥραν ἐμασχάρευαν μεταξὺ ἀτουν καὶ ὁ Τσαγκάλ'τς τὸ χτῆνον ξαῖ 'κι ἐτέρ'νεν. Ἐκεῖνο πα, κάτ' ἄλλο ζόρ' εἶχεν, ξαῖ σὰ χορτάρια 'κι ἐντῶκεν, τιδὲν 'κι ἔφαγεν. Ὁ Τσαγκάλ'τς λογαριάζ' τὸ χτῆνον θὰ ἐτελείωσεν τὰ χορτάρια, κουΐζ' τὴν γυναῖκαν ἀτ' νὰ πάῃ δι' ἀτο κι' ἄλλα. Ἐκεῖνε πα λέει ἀτον, ἀτὸ τὰ χορτάρια ντ' ἐδῶκες ἀτο 'κι ἔφαγεν καὶ ἄλλα θὰ δίγ' ἀτο; Ἀτότε ἐσκῶθεν ὁ Τσδαγκάλ'τς καὶ λέει σὴν παρέαν, ἀνάθεμά με ἂν 'κὶ πάγω κρούω κρούω σκοτώνω ἀτὸ τὸ χτῆνον, ντὸ ζόρ' ἔχ' καὶ 'κὶ τρώει;

—Σίτια πάει καὶ βλαστημεῖ καὶ λέει ἕναν σωρὸν κατάρας γιὰ τὸ χτῆνον, ἕναν γαρκὸν ἐπῆγεν ἔμπροστὰ σὸ χτῆνον, ἐμυρίστεν ἀτο καὶ ἀμὰν ἐγροῖξεν τὸ ζόρ' τῆ χτηνί'.

Ὁ Τσαγκάλ'τς ἐστάθεν καὶ τερεῖ ἀτο ντὸ θὰ ἐφτάῃ. Ἀτότε ὁ Κώστης γελᾶ καὶ λέει ἀτον, νέπαι γιατὶ 'κί κρούεις τὸ χτῆνον, ἐπάτεσες τὰ ὄρκους ἴσ'.

—Ντὸ νὰ κρούω ἀτο, λέει ὁ Τδαγκάλ'τς, ἀτὸ ἄλλο ζόρ' εἶχεν καὶ ἐγὼ τὴν μυρωδίαν ἐθε 'κι ἐπόρεσα νὰ παίρω. Πλὰν μερέαν πα ἔστεκεν ὁ Λάμπον, εἶδεν ὅλα ντὸ ἐγένταν γελᾶ καὶ λέει τὸν Τδαγκάλ'.

—Νέπαι ἐσὺ παδτὰν ἀσ' ἀσῖκα μυρωδίας 'κὶ παίρ'τς γιὰ τ' ἀτὸ ὀπέρ'τς ἐντῶκες ἐσκότωσες καὶ τὸ θελ'κὸν τὸν γαΐδαρο σ'!

ΓΑΡΙΔΕΣ ΕΧΕΤΕ...

Τοῦ κ. Ἠλία Κεντερελίδη (Δωμάτια—Καβάλας)

Ὁ Γιάννες ὁ Καρναλᾶς εἶχεν ἕναν μικρὸν καφενεῖον σὸ χωρίον ἐμουν. Ἕναν ἡμέραν ἔρθαν τρεῖ' νομάτ' ξέν' καὶ ἐκάτσαν ὄξωκὰ σὸ καφενεῖον καὶ ἐψαλάφεσαν ρακίν. Ἐκεῖνο τὴν ὥραν σὸ καφενεῖον ἀπέσ' ἔτονε ἡ γραῖα ἡ καλομάνα τ', ἔφερεν ἀτς τὸ ρακὶν καὶ ὀλίγον μεζεδόπον. Ἀσοῦ ἔφερεν τὸ μεζὲν ἡ γραῖα, ἐρώτεσαν ἀτεν οἱ ξέν':

—Γιαγιὰ γαρίδες (ψάρια) ἔχετε;

Ἡ γραῖα ἐχπαράεν, ἔτρεξεν σ'ὀσπίτ' καὶ κουΐζ'τὸν Γιάννεν:

—Νέπρε Γιάννε, τσ' εἶπεν ἀτς ἀγουτουνοὺς τοῖ μουρτάρ' τς πῶς ἔχομε σὸ καφενεῖον καὶ γαρῆδες;

ΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΗ ΜΑΡΙΑΣ Η ΥΠΑΝΤΡΕΙΑ

Τοῦ κ. Νεοκλῆ Νικολαΐδη

Σὴν Χουτουράν, σ' ἀπάν' τὴν μαχαλάν, σῆ Ποζάντων τ' Ἀναστασίας τ' ὀσπίτ' δίπλα, σ' ἕναν χαμελὸν ὀσπιτόπον ἐκάθουτον ἡ Στοφορίνα. Εἶχεν καὶ ἕναν κορίτς' τὴν Μαρίαν.

Ἡ μάρσα ἡ Στοφορίνα παρώρας ἐχάσεν τὸν ἄντραν ἀτς, τὰ γόνατα τ'ς πα πολλὰ 'κι ἐκουγαν ἀτεν καὶ τὸ καλοκαίρ' πάντα ἐκάθουτον ἀπάν' σὸ κατωθύρ' καὶ ἔπλεκεν τ' ὀρτάρ'ν ἀτς. Ἀέτς πα τὰ δουλείας οὔλια ἐπεμεῖναν ἀπάν' σὴν Μαρίαν. Ἀτὲ σὸ νερόν, ἀτὲ σὴν παχτδέν, ἀτὲ σὸ χτῆνον, ἀτὲ σὰ πρόβατα. Μόνον τὰ κοσσάρας ἐφῆνεν ἀπάν' σὴν μάνα ἀτς, ἄμαν τ'ωβὰ πα ἀσὴν φωλέαν ἐκεῖνε ἐπέρνεν ἀτα.

Προκομέν'τσα καὶ ἔμορφος πα ἔτον ἡ Μαρία, μποϊλοῦσα καὶ τ' ὀμάτια τ'ς τρανὰ καὶ μαῦρα ἄμον ἐλαίας. Νὰ ἔλεπετ' ἀτεν ὅταν ἐσύρνεν τὰ πατδάκια τ'ς ἀπάν' καὶ ἐχλεδίαζεν τ' αὐλάκ' τῆ νεροῦ καὶ μὲ τ' ὑφτιάρ' ἐπότιζεν τὴν παχτδὲν ἀτουν.

***

Ἀσῆ Χουτουρᾶς τὰ παιδία δύο τρία ἐψαλάφεσαν ἀτεν, ἄμαν ἀτὲ κανὰν 'κι ἐθέλεσεν νὰ παίρ'. Γιοσμάδες πα ἔσαν, τέχνην πα ἔξεραν, ἄμαν ἀτὲ κανὰν 'κι ἐπεγνέφκουτον. Ἐγὼ ἔλεεν τὴν μάναν ἀτς, π' ἔλεεν ἀτεν νὰ τερῆ καὶ παίρ' ἕναν, ἐπουγαλεύτα ἀσοῦ χωρί' τὰ δουλείας, ἐχόρτασα τὰ χτήνια καὶ τὰ πρόβατα καὶ 'κὶ θὰ πάγω ρούζω ἀλλομίαν ἀτέσ' ἀτουν. Ὁ νοῦς ἀτς σὸ Κάν ἔτονε, Κανέτεν ἐθέλ'νεν νὰ ἐπαῖρνεν καὶ νὰ γίνεται σεχερλίσα.

Σὰ 6 τ' Αὐγούστ' σὴν Μεταμόρφωσιν ἀπάν' εἶδεν ἀτεν ἕναν Κανέτ'κον παλληκάρ' φορεμέν'τσαν τὰ ζουπούνας καὶ μὲ τὸ μεταξωτὸν τὴν φοτάν, τὸ μαλλὶν ἀτς πλεκμένον ἴσαμε τὰ μέσα τ'ς καὶ τῆ παιδὰ ἡ καρδία ἐφουρφουλιάγεν. Ἐρώτεσεν καὶ ἔμαθεν τίνος κορίτ'ς ἔν' καὶ ἀσὸ τερνὲκ καὶ ὕστερνὰ ἐκατῆβεν σὸ χωρίον καὶ ἐπῆγεν εὗρεν τὴν μάναν ἀτ' καὶ εἶπεν ἀτεν: θεία Στοφορίνα εἶδα τὴν θυγατέρα σ' ἀπάν' σὴν Μεταμόρφωσιν καὶ θέλω νὰ γίνουμαι παιδί σ', ἀγούρ' παιδὶν 'κι ἔεις ἐγάπεσα τεν καὶ θέλω μὲ τὴν εὐχὴν τ' ἐσὸν καὶ τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ νὰ παίρω ἀτεν.

Ρίζα μ', εἶπεν ἀτον ἡ Στοφορίνα, νὰ εἶσαι καλὰ ἄμαν ἄς ἔρ'ται ἡ Μαρία καὶ τεροῦμε ντὸ θὰ λεῃ καὶ ἐκεῖνε, καὶ σ' ἕναν ἑβδομάδαν κι' ὕστερνὰ θὰ δίγω σε τδιοβάπ, ἂν ἔν' τυχερὸν γίνεται.

Πολλὰ 'κι ἐδέβεν ἔρθεν καὶ ἡ Μαρία, εἶδεν ἀτον, ἐκαλωσώρ'τσεν ἀτον καὶ ἐντῶκεν ὀμμάτ' τὴν μάναν ἀτς. Ἐκεῖνε ἐδῶκεν ἀτεν ἴσμάρ μὲ τὰ δύο ὀμμάτια τ'ς σίτια ἔλεγεν ἀτεν: Μαρία, γουρπὰν ἰσ', ποῖσον τὸ παλληκάρ' ἕναν καβέν, δὸς καὶ ἐμὲν ἕναν ποτήρ' νερόν.

Ἡ Μαρία ἐπῆγεν ἀπέσ' νὰ ἐφτάῃ τὴν καβὲν καὶ σίτια ἔψενεν ἀτο ἐσέβεν ἀπέσ' ἡ μάνα τ'ς καὶ εἶπεν ἀτεν ντὸ εἶπεν ὁ Κανέτες Ἀτὲ ἐτσαρτίλιξαν τ' ὀμμάτια τ'ς καὶ ἐκοκκίν'τσεν ἡ χρά τ'ς καὶ λέει τὴν μάναν ἀτς: Δεβα κάθ'κα μὲ τ'ἐκεῖνον καὶ ἐρώτα τον ντὸ ἔν' τ'ὄνομαν ἀτ' καὶ ντὸ δουλείαν ἐφτάει καὶ ὕστερα ἀσ' ἕναν ἑβδομάδαν θὰ δίγω μ' ἀτον τὴν ἀπάντησιν, ἴσαμε νὰ φέρω τὴν καβὲν κοδκίν'τσον ἀτον.

Ἀέτς πα ἐποῖκεν ἡ μάνα τ'ς καὶ ἔμαθεν πῶς λέγν' ἀτον Κυριᾶκον καὶ ἔχ' σὸ Κὰν ἕναν μαγαζὶν καὶ ἐβγάλ' τὶ ἔξοδα τ' ἔχ' καὶ ἕναν ἀδελφὸν σὸ Μπακοῦ σὴ Ρουσίαν ποὺ ἔχ' φουρνὶν καὶ μαερεῖον, μονάχος ἔν' νὲ μάναν νὲ κύρ' ἔχ'.

Σ' ἀτὸ ἀπάν' ἔφερεν ἡ Μαρία τὴν καβέν, ἐτέρεσεν ατον ἀπέσ' σ' ὀμμάτια καὶ ἐχαμογέλασεν, ὁρίστε, εἶπεν ἀτον, καὶ καλωσώρισες σ' ὀσπίτ'ν ἐμουν καὶ τ' ὀμμάτια τ'ς ἐστάθαν ἀπάν' σ' ἕναν περουζὲ δακτυλίδ' μὲ πράσινον πέτραν ποὺ εἶχεν ὁ παιδὰς σὸ δάχτυλον ἀτ'.

Ὕστερα ἔφερεν ἀτον ἡ Μαρία ὀλίγα τούτια ξερὰ καὶ δύο τρία καλούπια παστίλλας καὶ ὅνταν ἐσκῶθεν ὁ παιδὰς νὰ πᾶῃ λέει ἀτον ἡ Στοφορίνα: Κυριᾶκο, πουλί μ' καὶ γιὰ τ' ἀτὸ ντὸ εἶπες μας γιὰ τὴν Μαρίαν σ' ἕναν ἑβδομάδαν θὰ δίγω σε τὴν ἀπάντησιν.

Ἴσανλαχ, εἶπεν ὁ Κυριᾶκον καὶ ἔβγαλεν ἕναν μαντήλ' σὴν ἄκραν ἐθε κορδιλωμένον ἕναν ἡμ'σὸν χρυσὸν λίραν καὶ λέει τὴν Στοφορίναν: θεία, ἴσαμε τὴν Σάββαν ἂν θὰ ἔν' κουσμὲτ νὰ γίνεται κρατέστεν τὴν παρὰν καὶ στεῖλτε με τὸ μαντήλ'. Ἐγὼ θὰ ἐγροικῶ καὶ τὴν Κερεκὴν ἴσαμε τὸ μεσημέρ' ἀδὰ θὰ εἶμαι ξάν, καὶ ἂν 'κί θὰ γίνεται στεῖλτε με ὀπίσ' καὶ τὴν παρὰν καὶ τὸ μαντήλ', ἐγὼ ξὰν θὰ ἐγροικῶ. Εἶπεν ὁ Κυριᾶκον καὶ ἐσκῶθεν νὰ ἀποχαιρετίζ', ἐπέρεν ἐφίλεσεν τῆ Στοφορίνας τὸ χέρ, ἐπέρεν καὶ τὸ χέρ' τῆ Μαρίας ἔσπιγξεν ἀτο σὴ βοῦραν ἀτ' καὶ λέει ἀτεν σίτια τερεῖ ἀτεν ἀπέσ' σὰ δύο ὀμμάτια τ'ς: ἄμον ντὸ εἶπαμε, ἀφήνω σας ὑγείαν. Ἐδέβεν πλὰν ἄμαν ὁ νοῦς ἀτ' ὀπίσ' ἔτον. Σὸ βράδον ἀπάν' ἐγύρ'τσεν νὰ πάῃ σὸ Κάν, ἐκάτσεν σὰ Σκαμνίτσας καικὰ ἡμ' οὸν ὥραν καὶ τ' ὀμμάτ'ν ἀτ' σῆ Στοφορίνας τ' ὀσπίτ' ἔτον.

***

Ἡ Μαρία ἄμον ντὸ ἐκρύφτεν ὁ Κυριᾶκον λέει τὴν μάναν ἀτς: Μάνα δέβα ἀφκὰ σὴν θείαν τὴν Χατούναν καὶ πὲ ἀτεν γιὰ τὸν παιδὰν καὶ τέρεν ντὸ θὰ λέῃ σε καὶ ἐκεῖνε, πέλκιμ ἐξέρει ἀτον καὶ ἂν 'κ' ἔν' ἄς στείλ' μὲ τὸν Νέον ἕναν γράμμαν σὴν Λισὰφ τὴν θεγατέραν ἀτς σὸ Κάν καὶ ἐρωτᾶ καὶ μαθάν' καὶ τεροῦμε ντὸ θὰ ἐφτᾶμε.

Ἀέτς πα ἡ Στοφορίνα ἔπέρεν τὸ ραβδὶν ἀτς καὶ ἐκατῆβεν σ' ἐμέτερα καὶ εἶπεν τὴν μάνα μ' τὰ καθέκαστα.

Λέγει ἀτεν ἡ σ'χωρεμέντσα ἡ μάνα μ': Κυρὰ νὲ γράμμαν θέλ' νὲ τιδέν, τὴν Τετράδ' ἀσὸ μεσημέρ' καὶ ὑστερνὰ ἔλα ξὰν ἀδακά, θὰ ἔρ'ται ὁ Γούμενον καὶ πάει σὴν Παναγίαν, ἀέτς ἐφτάει κάθαν Τετράδ' καὶ Παρασκευήν, θὰ λέγωμ' ἀτον τὴν μεσελέν καὶ ἐκεῖνος θὰ λέει σε ντὸ θὰ ἐφτᾶτεν, μόνον τὸν νοῦν ἔσουν, κανὰν τιδὲν μή λέτεν, ἐσεῖς ἐσᾶς ἄς ἐξέρετ' ἀτο. Ἐπότ' σεν ἀτεν ἕναν καβὲν καὶ ἄνταν ἐσκῶθεν νὰ πάῃ ἡ Στοφορίνα, ἡ μάνα μ' ἡ Χατούνα ξάν λέει ἀτεν: στά' κυρά, ὁσήμερον τῆ Μεταμόρφωσης ἔν', ἄς δίγω σε ὀλίγα χαψία καὶ τρῶτεν μὲ τὴν Μαρίαν. Ἔβαλεν σ' ἕναν τσινὶν ἀπέσ' καὶ ἐδῶκεν ἀτεν, ἐκούΐξεν καὶ ἐμέναν καὶ λέει με: Νέοκλη, ἔπαρ' τὴν θεία σ' κρά' τὸ χέρ'ν ἀτς καὶ φέρον ἀτεν ἴσαμε τῆ Πασουλοῦ καικὰ καὶ ἐσὺ γύρ'τσον ὀπίσ'.

Ἐγὼ ἐπέρα τὸ χέρ' τῆ Στοφορίνας, ἔφερα τεν ἴσαμε τῆ Πασαλοῦ τ' ὀσπίτ' καικά, ἄμαν ἀτὲ 'κι ἐφέκε με. Ἔλα, εἶπε με, ρίζα μ' οὔς τ' ἐμέτερα νὰ δίγω σε τὸ τσινίν. Ἐπῆγα μὲ τ' ἐκεῖνεν, ἐδῶκα τὰ χαψία τὴν Μαρίαν καὶ λέει ἀτεν ἡ Στοφορίνα Μαρία ὀὸς τὸν Νέον μὲ τὸ τσινὶν καὶ ὀλίγα τούτια καὶ παστίλλας ἄς φέρ' τὴν Χατούναν, ὀὸς ἀτον καὶ τ' ἕναν τὸ παρχάτς τὸ ξύγαλαν ἄς πάῃ.

Ἀέτς πὰ ἐγύρ'τσα σῆ μάνα μ' μὲ τὸ παρχάτς τὸ ξύγαλαν καὶ τὰ παστίλλας.

***

Τὴν Τετράδ' ἀσὸ μεσημέρ' καὶ ὑστερνά, ἡ Στοφορίνα ξὰν σ' ἐμέτερα. Σὸ βράδον ἀπάν' ἔρθεν καὶ ὁ Γούμενον νὰ πάῃ σὴν Παναγίαν, ἐκάτσαν ὀξωκὰ ἐκεῖνος, ἡ Στοφορίνα καὶ ἡ μάνα μ' καὶ εἶπαν ἀτον γιὰ τὸ ψαλάφεμαν τῆ Μαρίας.

Λέει καὶ ἐκεῖνος: Στοφορίνα τυχερέσσα εἶσαι, ἐγὼ αὔριον πουρνὰ πουρνὰ ἔχω δουλείαν σὸ Κάν, θὰ ἐλέπω τὸν παιδάν, θὰ ἐρωτῶ καὶ τὸν Δημήτρ' ἐφέντην τὸ κιτίδ'ν ἀτ' καὶ τὸ βράδον ὅνταν γυρίζω ὀπίσ' θὰ λέγω σε, μουσκάρ' ἂν ἔχ' θὰ

❖ Συνέχεια εἰς τὴν 5ην Σελίδα

ΑΣΟΥ ΙΝΤΣΙΑ-ΓΙΑΝΝΕ ΤΑ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

Τοῦ κ. Ἰωάννου Σεϊτανίδου (Μοναστηράκι Ἀριδαίας)

Ἐγὼ ὁ Γιάννες ὁ Ξάντης (ἀέτς ἔν' τὸ παρατσοῦκλιν ἔμουν) εἶχα ἕναν καλὸν φίλον ἀσ' ἄλλο χωρίον, ἔλεγαν ἀτον ἐκεῖνον πα Ἰντσιά-Γιάννε (τ' ἐκεινοῦ τὸ παρατσοῦκλιν πα ἀτὸ ἔτονε). Ὁ Ἰντσιά-Γιάννες, ἀτώρα ἐσχωρεμένος ἔν', ἐπέθανεν τὸ 1947, ἄμον ἐμὲν τὸ ρακόπον πολλὰ ἐγάπανεν. Κάθαν Πέφτ' ποὺ ἐνταμώναμε σὸ παζάρ' τῆ Ἀρδαίας, ἐπέγναμε ἐντάμαν σὸ μαγειρεῖον τῆ Στέφανου τῆ Στεφανίδη τῆ Κρωμέτα (ἐκεῖνος πα συχωρεμένος ἔν' ἀτώρα) καὶ ἔπιναμε δύο τρία ποτηρόπα.

Ἕναν παζαρί' ἡμέραν, τὸν Ἰντσιά Γιάννεν πουθὲν 'κ' ἐπόρεσα νὰ ἀνταμώνω ἀπέσ' σὴν Ἀρδαίαν, ὥσπου σὸ βράδον ἀπάν' ἔτοιμος νὰ φεύω σὸ χωρίον, ἀναχάπαρα ἐβγαίν' ἔμπροστά μ'.

—Νέπαι Ξάντη, λέει με, χάϊτε ἄς πᾶμε τρώγομε σὸ μαγερεῖον καὶ ἐπεκεῖ φεύομε.

—Ὅλαν Ἰντσιά, λέγ' ἀτον, ἐγὼ παράδες 'κι ἔχω, ἐψούν' τσα καὶ θὰ πάγω, μόνον 10 δραχμὰς ἔχω, θὰ παίρω ἕναν μικρὸν πακέττον Ματσάγγου ἐφτάει 6 δρτχμάς, θὰ δίγω κοὶ 1 δραχμὴν χάν-παρασῆ τῆ γαΐδουρί' μ' θὰ παίρω καὶ 3 δραχμῶν ψωμὶν καὶ ὀλίγα ἐλαίας καὶ θὰ φεύω σὸ χωρίον.

—Τ' ἐτὰ τὰ παράδες 'κὶ χρειάσκουνταν, λέει με, ἐγὼ ἔχω παράδες, χάϊτε σοῦ Στέφανου τὸ μαγερεῖον.

Ἐπῆρε με ὁ μακαρίτης καὶ ἐπήγαμε σὸ μαγερεῖον.

—Στέφανε, κουΐζ' ὁ Ἰντσιᾶς φέρον ἄς τρώγωμε, ντὸ φαγία ἔεις;

—Μόνον ὀλίγον τάσ-κεπὰπ ἐπέμ'νεν λέει ὁ Στέφανον.

—Φέρον μας μίαν δύο ρακία καὶ ἐπεκεῖ δυὸ καλὰ μερίδας τάσ κεπὰπ μὲ τ' ἕναν ὀκᾶν ρετσίναν, διατάζ' ὁ Ἰντσιᾶς.

Ἀσοῦ ἔφαγαμε καὶ ἔπαμε, τερῶ ὁ Ἰντσιᾶς σ'κοῦται παίρ' τὸ καπέλλον ἀτ' ἀσὴν κρεμάστραν καὶ ὀγληγορτὰ ἀχπάδκεται νὰ πάῃ σὴν πόρταν καὶ φεύ', σίτια λέει με:

—Ἀκεῖος ὁ ἀφωρισμένον π' ἐπέρασεν ἀσὸν δρόμον, ἀσοῦ πρωΐ κιάν' ἀραεύω ἀτον καὶ ἀτώρα εἶδα τον. Κάθ'κα ἐσὺ ἀδακὰ καὶ ἐγὼ ἀτώρα θὰ ἔρχουμαι

Ἐγώ πα ντὸ νὰ ἐποῖνα, ἐ κάτσα νὰ ἀναμέν' ἄτον. Ἄμαν ἐπέρασεν ἔμ' ψὸν ὥραν καὶ παραπάν' καὶ ὁ Ἰντσιᾶς πουθέν 'κί φαίνεται. Ἀτότε ἐνούν'τσα καὶ εἶπα ἐγὼ ἐμέν, ἀοῦτος ὁ ἀναθεματισμένον (ἀτότε καὶ μὴ ἀτώρα) ἐφέκεν με ἐνέχυρον ἀδακὰ γιὰ τὸ φαγίν, καὶ ἐγὼ παράδες 'κι ἔχω, ντὸ θὰ ἐφτάγω; Νὰ σ'κοῦμαι φεύω, κάπ' πιάν'νε με καὶ ψαλαφοῦν τὸν λογαριασμὸν καὶ γίνουμε κεπαζέν. Τὴν ἁμαρτίαν μ' πα ἄς λέγωσις, πολλὰ πα ταπιετζούης εἶμαι, λόγον πα 'κί σ'κώνω ὅθεν 'κί σπέρω πα θερίζω. Ἄμαν ἡ δουλεία τζιαρὲν 'κ' εἶχεν, τερῶ ὁ Στέφανον κάπως μακρὰ ἔτον σ'κοῦμαι καὶ

ΘΛΙΒΕΡΕΣ ΗΜΕΡΕΣ

Τοῦ κ. Ἀνανία Νικολαΐδη (Πτολεμαΐς)

(Συνέχεια ἐκ τῆς 3ης σελίδος)

οἰκογενείας μου στεγασμένα σὲ ξέχωρο διαμέρισμα τοῦ σπιτιοῦ τοῦ φίλου μου Θεόδωρου Ξιφιλίνου, ποὺ ἦταν ἀποθηκάριος τῆς μονάδος μας στὴν Ἄρδασσα, καὶ μὲ τὶς πρῶτες εἰδήσεις γιὰ τὶς ἐπιδρομὲς στὸ τμῆμα Τζίζερε, ἔγραψε στὴν πενθερά του (ἦταν ἐσώγαμβρος) νὰ στεγάση τὴν οἰκογένειά μου, ἂν τύχη καὶ φτάση ἐκεῖ.

Τὴν ἑπόμενη, ἥσυχος πλέον γιὰ τὴν ἀσφάλεια στὶς ψυχὲς τῆς οἰκογενείας μου, κίνησα μὲ τὴν μάνα μου καὶ μερικοὺς συγχωριανούς γιὰ τὸ χωριό μου Κορόνιξα ποὺ ἀπεῖχε τρεῖς πάνω κάτω ὧρες ἀπὸ τὴν Τσίτε, νὰ ἐξακριβώσωμε μὲ προφυλάξεις τὴν κατάστασί του, γιὰ νὰ τὴν ἀπεικονίσω ἐπιστρέφοντας στὴν Ἄρδασσα, μὲ τὰ πραγματικά της χρώματα στὸν Καϊμακάμη.

Γιὰ νὰ κατοπτεύσωμε τὸ χωριό ἀντὶ τοῦ κανονικοῦ δρόμου πήρα με τὶς βουνοπλαγιὲς καὶ φτάσαμε στὸ «Ὀρμανοκέφαλο» ποὺ δέσποζε ὅλη τὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ. Δὲν τολμήσαμε νὰ προχωρήσωμε, γιατὶ μυρμηκιὰ οἱ ἐπιδρομεῖς λειτουργοῦσαν, ἐνῶ ὁπλοφόροι τους ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς τοῦ χωριοῦ, περιμαζεύοντας τὰ ἀδέσποτα πλέον ζῶα καὶ κοπάδια ποὺ παίρναν στὴν κατοχή τους, προστάτευαν τοὺς λεηλάτες χωρὶς νὰ κάμη καμμιὰ ἐπέμβασι ὁ Μουστά-ἐφεντης, ἐνωματάρχης ποὺ διεκρίναμε κοντά στὴν ἐκκλησία μὲ μερικοὺς χωροφύλακες, γιατὶ δὲν τολμοῦσε, ἢ δὲν ἤθελε νὰ ἐμποδίση τοὺς ὁμοεθνεῖς του νὰ λεηλατοῦν περιουσίες ἀλλοεθνῶν. Σὲ κάποιο διάστημα ποὺ ὁ μαχαλᾶς μας ποὺ ἦταν στὴν ἀπάνω ἄκρη τοῦ χωριοῦ ἄδειασε ἀπὸ ἐπιδρομεῖς, κατεβήκαμε βιαστικά, μὲ τὴν ταλαίπωρη μάνα μου, καὶ ἀρπάξαμε λίγα τρόφιμα ποὺ εἶχε κρύψει πρὶν φύγη ἀπ' τὸ σπίτι, ποὺ βρήκαμε ὁλάνοιχτο καὶ καταρημαγμένο, καὶ γυρίσαμε στὴν Τσίτε τὴν ἴδια μέρα μὲ τὸ σουρούπωμα.

Τὴν βραδυὰ ἐκείνη ἔφτασε ἐκεῖ καὶ ἡ πεθερά μου ἀπὸ τὴν Ἄδυσσα γιατὶ οἱ ἐπιδρομεῖς περάσαν καὶ στὸ ποτάμι Τσίτε καὶ λεηλατοῦσαν τὰ ἀμιγῆ Ἑλληνικὰ χωριὰ Σαρπίσκια καὶ Μαυρενὰ ποὺ γειτόνευαν μὲ τὴν Ἄδυσσα, ποὺ ἀπὸ φόβο ἐγκατέλειψαν καὶ οἱ Ἀδυσσενοί.

Τὴν ἄλλη μέρα πρωῒ νωρὶς κατέβηκα στὴν Ἄρδασσα καὶ παρουσιάσθηκα πρῶτα στὸν Καϊμακάμη χωρὶς ν' ἀνταμώσω καὶ αὐτὸν τὸν ἀδελφό μου ἀκόμα, καὶ ἀπεικόνισα τὴν τραγικότητα μὲ ἔκδηλο τὸν ψυχικό μου πόνο. «Μεράκ ἴτμε» (μὴ στενοχωρεῖσαι) εἶπε κάπως στενοχωρημένος ὁ Καϊμακάμης.

Τώρα δὲν ἔχει συνέχισε παρὰ νὰ πάρωμε αὐστηρὰ μέτρα νὰ προστατέψωμε τοὺς Ρωμηοὺς μας. Ἐμένα ὅμως κάτι μοῦ ἔπνιγε τὴν στιγμὴ ποὺ ἐπεδίωκε νὰ μοῦ δίνη θάρρος, καὶ δὲν μποροῦσα νὰ ἀρθρώσω λέξι.

Ἔφυγα βιαστικὰ ἔξω γιὰ νὰ κρύψω τὰ δάκρυα ποὺ ἄθελα κατέβαζα ὡς ὅτου βρῆκα τὸν ἀδελφό μου καὶ πήγαμε μαζὶ νὰ εὐχαριστήσωμε τὸν Θόδωρο Ξιφιλίνο γιὰ τὴν στέγασι τῆς οἰκογενείας μας ἀπὸ μέρους τῆς πεθερᾶς του, μὲ ἀπαίτησι δική του. Ἐκεῖ μᾶς βρῆκαν καὶ ἄλλοι συστρατιῶται καὶ ἀποφασίσαμε νὰ ἐπικαλεσθοῦμε τὴν προστασία τοῦ Γεν. Διοικητοῦ γιὰ τὸ πάθημα τῶν χωριῶν μας, καὶ κατεφύγαμε γιὰ τὴν σύνταξι τῆς τηλεγραφικῆς ἀναφορᾶς μας μυστικά, καὶ ἀπόλυτα ἀθόρυβα, στὸ Ἑλληνόπουλο ποὺ ἦταν γραφέας στὸ ἐπιτελεῖον, ποὺ εἶχε ἕδρα τὴν Ἄρδασσα, μὲ τὴν ὑπόσχεσι πὼς μετὰ τὴν ἀντιγραφὴ νὰ τοῦ ἐπιστρέψωμε τὸ σχέδιο γιὰ καταστροφή.

Μὲ τὸ καθαρογραμμένο παρουσιασθήκαμε στὸ τηλεγραφεῖο ποὺ στὴν ἀρχὴ μᾶς ἔφερε δυσκολίες νὰ τὸ παραλάβη. Σὰν τοῦ εἶπα ὅμως τοῦ διευθυντοῦ πὼς ἂν θέλη τοῦ φέρνω σχετικὸ σημείωμα τοῦ Καϊμακάμη, δὲν ξέρω τί σκέφθηκε καὶ τὸ παρέλαβε.

Ἀπ' τὸ τηλεγραφεῖο μόλις βγήκαμε μάθαμε πώς, ὁ Καϊμακάμης ἔκαμε ἐπείνουσα διαταγὴ στὸν Διοικητὴ Χωροφυλακῆς νὰ πάρη μέτρα γιὰ προστασία τῶν Ρωμηῶν καὶ τὸν καθιστοῦσε ὑπεύθυνο. Εἶχε δὲν εἶχε ἀλήθειες ἢ διάδοσι, σ' ἐμᾶς ἔφερε κάποια ἀνακούφισι ψυχική.

Ὕστερα ἀπὸ τρεῖς μέρες κυκλοφόρησεν ἡ φήμη ὅτι ἀπὸ τὰ Κοτύωρα ὁ Γεν. Διοικητὴς στέλνει τηλεγραφικὴ διαταγὴ στὸν Καϊμακάμη νὰ βγῆ αὐτοπροσώπως μὲ ἀστυνομικὴ καὶ στρατιωτικὴ δύναμι νὰ προωθήση τοὺς πρόσφυγας καὶ ἀποκαταστήση τὴν τάξι, γιὰ νὰ ἐπιστρέψουν οἱ Ρωμηοὶ στὰ εἰρηνικά των ἔργα.

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸν ἑπόμενον)

ΤΗ ΜΑΡΙΑΣ Η ΥΠΑΝΤΡΕΙΑ

(Συνέχεια ἐκ τῆς 4ης σελίδος)

γεννᾶ...

Ἔπιεν ὁ Γούμενον τὴν καβέν ἀτ' καὶ ἐπέρεν τὸν δρόμον τ' ὀρμί' γιὰ τὴν Παναγίαν καὶ ἐπέρα ξάν τὴν Στοφορίναν, ἔφερα τεν ἴσαμε τῆ Πασαλοῦ καικὰ καὶ ἐδέβασα τεν πλὰν καὶ ἐγύρ'τσα ὀπίσ'.

***

Τὴν Πέφτ' πρωῒ πρωῒ ὁ Γούμενον σὸ Κὰν ἀφοῦ ἐτέρεσεν τὴν δουλείαν ἀτ' σὸ Χιοκιμέτ, ἐπῆγεν σοῦ Δημήτρ' ἐφέντη τὸ μαγαζίν, ἐκάτσεν, καὶ σὰ πολλὰ ἀναμεσά εἶπεν ἀτον γιὰ τὸν Κυριάκον ντὸ ἐψαλάφεσεν ἕναν Χουτουρέτ'κον κορίτ'ς καὶ ἐρώτεσεν ἀτον τὸ κιτίδ' τοῦ παιδά Λέει ἀτον καὶ ὁ Δημήτρ' ἐφέντης: τὸ παιδὶν πολλὰ παράδες 'κι ἔχ', ἄμαν ἐργατικὸν καὶ κάλὸν παιδὶν ἔν', ἔχ' καὶ ἕναν ἀδελφὸν σὴν Ρουσίαν σὸ Μπακοῦ καὶ κάθαν δύο τρία μῆνας κάτ' στείλει ἀτον καὶ ἐκεῖνος, ὁ παιδὰς ἔχ' ἕναν μαγαζίν σοῦ Σταυροῦ τὸ χάν' καικὰ δίπλα ἀσὸ πεζάζικον τοῦ Ἀριστοκλῆ, ἐκεῖνος θὰ ἐξέρη ἀτον ἀσ' ἐμέν καλλίον, γειτονᾶς ἔν', ἐμέν ἂν ἐρωτᾶς δῶστεν τὸ κορίτσ'ν ἐσουν, θὰ ἐγλυτών' ἀσὰ δουλείας τῆ χωρί'.

Ἐσκῶθεν ὁ Γούμενον, ἐπῆγεν σ' Ἀριστοκλῆ τὸ μαγαζίν, ἐρώτεσεν καὶ ἐκεῖνον, τὰ ἴδια εἶπεν ἀτον καὶ ἐκεῖνος καὶ ἔδειξεν ἀτον τοῦ Κυριάκου τὸ μαγαζίν. Ἐπῆγεν ὁ Γούμενον τεὰ κάτ' νὰ ἀγοράζ'. Ἄμον ντ' ἐσέβεν σὸ μαγαζίν, ἐσκῶθεν ὁ Κυριάκον ἐφίλεσεν τὸ χέρ'ν ἀτ' καὶ ἐθάρρεσεν πὼς ἔφερεν ὁ Γούμενον τὸ μαντήλ' ντ' ἐφέκεν σὴν Μαρίαν (τοῦ πουλί' ὁ νοῦς σὸ κοκκίν ἔν') καὶ ἐρωτᾶ τον: Ἄγιε Καθηγούμενε τιδέν 'κ' ἔφερες με ἀσὴν Χουτουράν; Ἐγροῖξεν ὁ Γούμενον, ἔξερεν τὴν μεσελέν, καὶ λέγει ἀτον: Κυριάκε, μ' ὀγληγορῆς, ἄλλ' θὰ φέρ'νε σε τὸ μαντήλ'. Ἐκοκκίν'τσεν ὁ παιδὰς καὶ ἐρωτᾶ τον: μόνον τὸ μαντήλ'; Περ'μέσον τὴν Σάββαν λέει ὁ Γούμενον, ἄλλο τιδέν 'κί ξέρω, ὁός με ἀτώρα ἑνὸς κοροδί' μαῦρο πιπέρ' καὶ ἀνάμ'νον τὴν Σάββαν.

Ἐδῶκεν ἀτον σ' ἕναν χαρτὶν ἀπέσ' ὀλίγον πιπέρ' χωρὶς νὰ παίρ' παράν καὶ λέγει ἀτον: Ἅγιε Καθηγούμενε ἀτὸ τὸ πιπέρ' ἀσ' ἐμέν ἔν'. Εἶδεν ὁ Γούμενον τὸ δαχτυλίδ' σὸ χέρ'ν ἀτ' καὶ ἐρωτᾶ τον: ἀτὸ τὸ δακτυλίδ' μὲ τὸ πράσινον τὴν πέτραν, μούτλακα ἀδελφὸς ἀσὸ Μπαμοῦ ἔστειλε σ' ἀτο, ἀτὸ μόνον οἱ Μπακουελῆδες φοροῦν ἀτο, καλὸν πέτραν καὶ τυχερὸν ἔν'. Ἑτοιμάγεν ὁ Γούμενον νὰ φεύ', ὁ Κυριάκον ἐφίλεσεν τὸ χέρ'ν ἀτ' καὶ λέει: Ἅγιε Καθηγούμενε ἂν θέλ' ὁ Θεὸς τὴν Κερεκὴν θὰ ἔχουμαι σὴν Χουτουρὰν σὸ Μοναστήρ'. Ἔλα, εἶπεν ἀτον ὁ Γούμενον, περ' μένω σε σὴν ἐκκλησίαν σὸν Ἀε-Γέρ' καὶ ἐδέβεν πλάν.

***

Ἄμον ντὸ ἐκλῶστεν ὁ Γούμενον ἀσὸ Κὰν σὸ Μοναστήρ', ἐκούϊξεν τὸν Στέφανον τὸ καλογεροπαίδ', Στέφανε, λέει ἀτον τρέξον σὸ χωρίον ἀφκὰ σὴν Χατούναν τῆ Σπράφ' καὶ 'πέ ἀτεν εἶτεν ὁ Γούμενον ἂς πᾶῃ σὴν Στοφαρίναν ἀπάν' σὴν μαχαλὰν καὶ ἂς λέῃ ἀτε ἔρθεν ὁ Γούμενον ἀσὸ Κὰν ἀτώρα, καὶ ἐκεῖνο ντὸ ἐξέρ' ἂς ἐφτάῃ ἀτο, ξάϊ μὴ στέκ'. Χάϊτε τρέξον καὶ μὴ ἀνασπάλλ'τς ντὸ θὰ λές. Στά' ἂς λέγω σε μίαν κι' ἄλλο, μὴ διαδουρεύ'ς, καὶ εἶπεν ἀτον ξάν ντὸ θὰ ἔλεγεν τὴν μάνα μ' νὰ λέῃ τὴν Στοφορίναν.

(Συνέχεια εἰς τὸ ἑπόμενον)

Ἡ ἐκτύπωσις ἐγένετο εἰς τὰ καλλιτεχνικὰ τυπογραφεῖα τῆς «ΝΕΑΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ» (ΤΕΧΝΗ) Φραγκλίνου Ροῦσβελτ 48. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΗΛΕΦ. 23—102

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΠΕΝΘΗ

ΕΥΚΛΕΙΑ ΒΑΣ. ΒΑΦΕΙΑΔΟΥ

Ἐσέν' δάκρυα 'κὶ πρέπ'νε σε
μηδὲ μοιρολογίας . . . . .
Ἐσέν' πρέπ'νε σε Εὔκλεια,
Κρωμέτ'κα τραγωδίας . . . .

. . . . . .

Καὶ δὲν εἶναι στ' ἀλήθεια ὑπερβολὴ νὰ τονισθῆ ὅτι, τὸ παραπάνω στιχάκι, ποὺ ἀφιερώνομε στὴ μνήνη τῆς τιμημένης Ποντίας δέσποινας, τῆς Εὔκλειας Βαφειάδου, θὰ τὸ θεωροῦσε ἡ ἴδια ἂν ζοῦσε, σὰν τὸ πειὸ κιλύτερο καὶ παραστατικώτερο ἐπίγραμμα, ἀλλὰ καὶ τὴν πειὸ θερμότερη ἐκδήλωσι λύπης, πένθους καὶ τιμῆς στὸ θάτατό της . . . .

Γιατὶ ἡ Εὔκλεια Βαφειάδου κόρη τῆς ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τῶν Τανταίων, γέννημα τῆς λεβεντομάνας Κρώμνης, κι' ἀνάθρεμμα τῆς παραδοσιακῆς Τραπεζοῦντος, μαζὺ μὲ τὸν ἄνδρα της τὸν Κρωμναῖο ἐπίσης μακαρίτη Βασίλη, ἔζησε μὲ κάποια δικαιολογημένη ἄνεση, κι' ἀπόλαυσε πειὸ ἔντονα ἀπὸ κάθε ἄλλον, τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὴν μαγεία τῆς Τραπεζουντιακῆς ὑπαίθρου, ἰδιαίτερα δὲ τῆς γραφικῆς καὶ εἰδυλλιακῆς Κρώμνης.

Ἀθεράπευτη νοσταλγὸς τῆς χαμένης πατρίδας μας, ζοῦσε μὲ τὴν ἀνάμνηση καὶ τὰ ὁράματά της, καὶ νοσταλγοῦσε κάθε ὥρα, κάθε στιγμή,

«Τῆ Κρωμῆ τὰ ψηλὰ βαχιὰ
καὶ τὰ λιθαρομύτια,
τῆ παρχαρί κρῦα νερά,
καὶ ζυγουδένιον στρῶμαν.....
Τζιτζέκια χιλιοπλούμιστα
καὶ μοσχομυρισμένα,
Καλομηνέσια 'μάσαντα
θύμπιρα, ντουντουγιάδες,
μανουσακόπα ἔρημα
καὶ Παναγίας δάκρυα....»

. . . . . .

Μετὰ τὸν ἐθνικὸ χαλασμὸ τοῦ 1922, διάλεξε μὲ τὴν οἰκογένειά της, τὴν Καλαμαριὰ γιὰ δεύτερη πατρίδα, γιατὶ αὐτὴ μονάχα μὲ τὴν Ποντιακή της ὁμοιογένεια, τῆς ἔδινε τὴν ψευδαίσθηση μιᾶς νέας Τραπεζοῦντος, καὶ στὸ περιβάλλον τῆς Καλαμαριᾶς, ποὺ τὸ συνέθεταν τὰ τραγικὰ ὑπολείμματα τοῦ Ποντίου Ἑλληνισμοῦ, ἔκρινε ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ συνεχίση τὰ ἤθη, τὰ ἔθιμα καὶ τὶς παραδόσεις τὶς πατρογονικές

Γι' αὐτὸ δὲ καὶ στὸν θάνατό της ἀκόμα, ποὺ τὴν βρῆκε πρὶν ἀπὸ σαράντα μέρες στὴν Ἀθήνα, μοναδική της ἐπιθυμία ἦταν νὰ μεταφερθῆ καὶ νὰ ταφῆ δίπλα στὸν μακαρίτη σύντροφό της στὴν Καλαμαριά, καὶ τὴν ἐπιθυμία της αὐτὴ ἐσεβάσθηκαν καὶ ἐπραγματοποίησαν τὰ τιμημένα παιδιά της.

Μὲ τὸν χαμὸ τῆς Εὔκλειας στερεῖται ἡ Ποντιακὴ οἰκογένεια μιᾶς νοικοκυρᾶς μὲ Τραπεζουντιακὴ πραγματικὰ παράδοση, καὶ ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ ἦταν «ζῶσα ἱστορία», καὶ ἀποτελοῦσε τὸν συνδετικὸ κρίκο τοῦ παρελθόντος μὲ τὸ παρόν, τῆς παλαιᾶς μὲ τὴν νέα μας πατρίδα . . . .

Χάνει δὲ ἡ χιλιοτραγουδισμένη Κρώμνη ἕνα ἀσίγαστο βόρδο της, ποὺ τόσο πολὺ τὴν ἀγάπησε, τὴν πόθησε, τὴν πόνεσε καὶ τὴν ἔκλαψε.

Καὶ γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο τῆς χαρίσαμε στὸ θάνατό της ἔτσι σὰν κλάμμα, σὰν παράπονο, σὰν μοιρολόγι, σὰν νανούρισμα, τὸν παραπάνω στίχο:

«Ἐσέν' δάκρυα 'κί πρέπ'νε σε
μηδὲ μοιρολογίας,
ἐσέν' πρέπ'νε σε Εὔκλεια,
Κρωμέτ'κα τραγωδίας . . .»

Οἱ λίγες αὐτὲς γραμμοῦλες μας ἂς εἶναι εὐλαβικὸ μνημόσυνο γιὰ τὴν ψυχή της.

Μιχ. Μεταλλείδης

ΑΝΤΙ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΥ

Στὸν ἀξέχαστο ΣΠΥΡΟ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟ

Τὸ Κιντινάρ' καὶ τῆ Χαλὴλ ἐρώτεσαν τὸν ἥλιον
ξένος διαβάτης πέρασεν καὶ καλημέρα κ' εἶπεν.
Ἐκάτσεν ν' ἀναπάεται ἀπάν' σὸ Ζουμοτρόπον
καλοτερεῖ τ' ὁλόερα, τ' Ὀχσοῦ τὸ πεγαδόπον.
Ποῖος νὰ ἔν'; καὶ ντ' ἀραεύ' ὁ δύσμοιρον ὁ ξένον
σ' ἀπάκια, σὰ χαλάσματα, σὲ ρημαγμένον τόπον
σὰ μέρη π' ἐθερίεψαν ἀσ' ἄγρια τὰ χορτάρια
κ' ἐσκέπασαν πολλὰ χρονῶν πολιτισμοῦ ἀχνάρια.

***

Κρῖμαν σ' ἐσᾶς 'κ' ἐγνώρτσετεν τῆ Ποπαγιάνν' τὸν Σπῦρο;
ἀ σῆ Νεάπολιν ἔρχεται, θὰ ἐφτάη ὅλον τὸν γῦρον
γιὰ νὰ ἐλέπ', ἀποθαμέν 'ντ' ἐφτάγ'νε σὴν Πατρίδαν,
ποὺ τόσα χρόνια πέρασαν καὶ φῶς κωντήλας κ' εἶδαν.
Καὶ ὅταν θὰ κλώσκεται ὀπίσ' σῆ Παραδείσ' τ' ὁμάλια
θὰ κεῖται κι' ἀναπάεται σὰ πράσινα λειβάβια
κι' ἂς ἔν' κρύον καὶ ἄπονον τοῦ Χάρου ἡ ἀγκάλια.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΡΥΣΟΥΛΙΔΗΣ
(Πανόραμα—Θεσ)νίκης)

ΕΤΗΣΙΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

Τὴν Κυριακὴν 8 Ἰουλίου καὶ ὥραν 9 π.μ. τελοῦμεν ἐτήσιον μνημόσυνον εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τῆς Ἀναλήψεως ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ προσφιλεστάτου καὶ ἀλησμονήτου ἡμῶν συζύγου, πατρὸς καὶ ἀδελφοῦ

ΣΠΥΡΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Παρακαλοῦμεν πάντας τοὺς τιμῶντας τὴν μνήμην αὐτοῦ ὅπως προσέλθωσι καὶ ἑνώσωσι μεθ' ἡμῶν τὰς πρὸς τὸν ὕψιστον δεήσεις των.

Ἡ δεξίωσις θὰ λάβη χώραν εἰς τὴν οἰκίαν μας κειμένην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Γαριβάλδη 13.

Ἡ σύζυγος Δέσποινα — Τὰ τέκνα Λεωνίδας, Χαράλαμπος, Ἀλέκα

Οἱ Ἀδελφοὶ

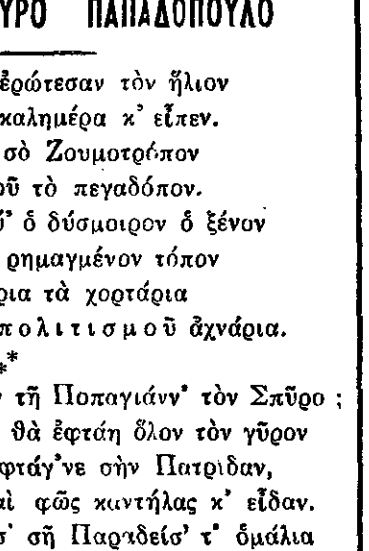

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΟΝΤΙΑΚΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ "ΤΟ ΒΗΜΑ,,

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΑΠΟΡΟΥ ΦΟΙΤΗΤΟΥ

Θαυμασία, σκόπιμος καὶ λίαν ἐποικοδομητικὴ ἡ ἰδέα τοῦ φίλτατου κ. Ι. Ἀβραμάντη νὰ γνωρίζωμεν διὰ τοῦ ἀγαπητοῦ «Βήματος» ὅλους τοὺς ἐν ζωῇ ἀκόμη εὑρισκομένους πρωτεργάτας τῆς Ποντιακῆς ἰδέας καὶ τὰ ἔργα των.

Τοῦ δὲ λόγου τὸ ἀσφαλές ἐπεβεβαίωσε πλήρως ὁ ἴδιος διὰ τοῦ ρεπορτάζ, τὸ ὁποῖον πέρυσι ἐδημοσίευσεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς διὰ τὴν Ἕνωσιν Ποντίων Νικαίας — Κορυδαλλοῦ καὶ συνεπλήρωσεν ἀκολούθως εἰς τὰς λεπτομερείας ὁ ἐπίλεκτος Πρόεδρος αὐτοῦ κ. Γεωργ. Σακκᾶς, εἰς τρόπον ὥστε, οἱ μὲν Νικαιῶται δικαίως νὰ ὑπερηφανεύωνται διὰ τὸν ἄθλον των, οἱ δὲ τῶν λοιπῶν περιοχῶν ἀδελφοί των ἢ νὰ αἰσθάνωνται ποιάν τινα στενοχωρίαν, διότι καθυστέρησαν, ἢ νὰ πιστεύουν ἀκραδάντως, ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ἀκατόρθωτον, ὅταν καὶ ὅπου ὑπάρχη ἀγάπη, σύμπνοια καὶ καλὴ θέλησις. Ἐκκινῶν ἐκ τῆς βάσεως ταύτης, τῆς ἀνάγκης τουτέστι νὰ γνωρίζωμεν πρόσωπα καὶ πράγματα εἰς τὸν τομέα τῆς Ποντιακῆς δραστηριότητος, παρετήρησα μετ' ἐκπλήξεως εἰς τὸ τελευταῖον ἄρθρον τοῦ κ. Ι. Ἀβραμάντη περὶ τοῦ Οἴκου τοῦ ἀπόρου Φοιτητοῦ, ὅτι, ἐνῶ ἀναφέρεται εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς ἱδρύσεως καὶ κατατοπίζει τὸν ἀναγνώστην περὶ τῆς μεγάλης Ἐθνικοκοινωνικῆς ἀποστολῆς τοῦ ἱδρύματος, παρασιωπᾷ τελείως τὸ ἕτερον βασικὸν στοιχεῖον τοῦ εἴδους αὐτοῦ τοῦ ρεπορτάζ, ποὺ ἐνεκαινίασεν ὁ ἴδιος, τοὺς πρωτεργάτας! Διατὶ αὐτὴ ἡ παράλειψις καὶ δή εἰς στιγμὴν καθ' ἣν καὶ ὡς ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ ἄρθρου του, αὐτὰ τὰ δύο στοιχεῖα τοποθετεῖ, καθὸ ἀλληλένδετα, τοὺς πρωτεργάτας καὶ τὰ ἔργα;

Ὑποθέτω, ὅτι δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν του τὰ πρόσωπα, εἰς τὰ ὁποῖα ὠφείλετο τὸ ἔργον, ὅσον ἀφορᾷ τουλάχιστον τὴν σύνθεσιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐξ. Λέσχης. Ἐγνώριζεν ὅμως κάλλιστα τὸν σχόντα τὴν πρωτοβουλίαν, ἀπὸ τὰς συχνὰς καὶ κατ' ἰδίαν μετ' αὐτοῦ συναναστροφάς, ὅπως ἐνθυμοῦμαι πολὺ καλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ ὑποφαινόμενος. Καὶ συγκεκριμένως τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Εὐξ. Λεσχης τὸ ἔτος 1956 μὲ Πρόεδρον τὸν ἰατρὸν κ. Ι. Συμεωνίδην. Α' ἀντιπρόεδρον τὸν κ. Μιχ. Μεταλλείδην, Β' ἀντιπρόεδρον τὸν κ. Λ. Πυλορώφ, Γεν. Γραμματέα τὸν κ. Χαρ. Λυσαρίδην καὶ Ταμίαν τὸν κ. Λ. Συμβουλίδην, Συμβούλους δὲ τοὺς κ.κ. Εὐγ. Σιδηρόπουλον, Ι. Μουζενίδην, Θεοφ. Περπερίδην, Εὐστρ. Σουμελίδην, Διον. Διονυσιάδην, Μεν. Σωτηριάδην, καὶ Λαζ. Μουμτζίδην, εἶχεν ὁρίσει μίαν μορφωτικὴν ἐπιτροπὴν ἀποτελουμένην ἀπὸ τοὺς ἀειμνήστους Θ. Θεοφύλακτον καὶ Μ. Μαραβελάκην, τὸν ἰατρὸν Εὐγ. Σιδηρόπουλον, τὴν δικηγόρον Δδα Ἑλένη Κ. Μουζενίδου, τὸν κ. Γ. Σαββινόπουλον καὶ τὸν κ. Ι. Ἀβραμάντην.

Εἰς τὴν πρώτην λοιπὸν συνεδρίασιν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἐπροτάθη ὑπὸ τοῦ Θ. Θεοφυλάκτου ἡ ἵδρυσις τοῦ οἴκου ἀπόρου φοιτητοῦ. Καὶ ἡ πρότασις αὕτη γενομένη ὁμοφώνως ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῆς Μορφωτικῆς Ἐπιτροπῆς υἱοθετήθη εὐθὺς ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρω Διοικ. Συμβουλίου διὰ νὰ λάβη σάρκα καὶ ὀστᾶ τὸ ἑπόμενον ἔτος.

Ἐθεώρησα καθῆκόν μου νὰ φέρω εἰς φῶς τὴν ἀλήθειαν αὐτήν, τοῦτο μέν, διὰ νὰ ἀποδοθῆ εἰς ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ἀνωτέρω πρόσωπα ὁ δίκαιος ἔπαινος, τοῦτο δέ, γιὰ νὰ ἀναγνωρισθῆ δόξα καὶ τιμὴ εἰς τὴν Εὔξεινον Λέσχην, ἡ ὁποία παρ' ὅλα ποὺ λέγονται ἐν γνώσει καὶ ἀνεπιγνώτως, ποτὲ δὲν ἔπαυσε νὰ ἵσταται εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πυραμίδος τῶν Ποντιακῶν ἐκδηλώσεων καὶ ἐπιτευγμάτων.

Τελειώνω μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ὁ ἀγαπητὸς κ. Ι Ἀβραμάντης ἀσχοληθείς μὲ τὸ ἱστορικὸν τῆς ἱδρύσεως τοῦ Οἴκου Ἀπόρου Φοιτητοῦ, δὲν θὰ βραδύνη νὰ ἐπιληφθῆ τοῦ δευτέρου μέρους, τῆς λειτουργίας δηλονότι αὐτοῦ μέχρι σήμερον καὶ ἐπί τῆς γνωστῆς πάντοτε βάσεως «Πρωτεργάται καὶ Ἔργα».

Σ. ΕΥΘΥΜΙΑΔΗΣ

Σ.Σ. Εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Ἰ. Ἀβραμάντη αἱ θέσεις τῶν ὀνομάτων τῶν μελῶν τοῦ τότε Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἦσαν κεναί, εἶχε δὲ ἐκφράσει δι' ἐπιστολῆς του τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως συμπληρωθοῦν ὑπὸ τῆς συντάξεως, ἀλλὰ ἐκρίθη σκόπιμον ὑπὸ τῆς Συντ. Ἐπιτροπῆς ὅπως μὴ ἀναφερθοῦν πρὸς τὸ παρὸν τουλάχιστον διὰ νὰ μὴ προσκρούσωμεν εἰς τὴν μετριοφροσύνην τῶν πρωτεργατῶν τοῦ ἔργου. Ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν τοῦ φιλτάτου κ. Σίμου Εὐθυμιάδη ἐξαμελὴς Μορφωτικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν ὑπῆρχε τότε, ἀλλὰ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θητείας τοῦ προηγουμένου Διοικ. Συμβουλίου (1955). Ἡ ἰδέα δι' τὴν ἵδρυσιν Οἴκου Φοιτητοῦ ἦτο πάντοτε τοῦ ἀειμνήστου Θ. Θεοφυλάκτου. Ἀλλὰ τὸ Διοικ. Συμβούλιον τοῦ 1956 μὲ Πρόεδρον τὸν ἰατρὸν κ. Ι. Συμεωνίδην ἔλαβεν ὁμόφωνον τὴν ἀπόφασιν τῆς ἱδρύσεως εἰς τὴν δευτέραν συνεδρίασίν του κατόπιν προτάσεως καὶ θερμῆς εἰσηγήσεως τοῦ Α' Ἀντιπροέδρου κ. Μ. Μεταλλείδη. Ἡ πραγματοποίησις ὅμως τοῦ ἔργου τούτου καὶ ἡ ἐπέκτασις τῆς λειτουργίας του ὀφείλεται καὶ σὲ ἄλλους ποὺ μὲ πίστιν καὶ ἐνθουσιασμὸν ἀνέλαβον καὶ ὡλοκρήρωσαν τὸ ἔργον.

Πρὸς τὸ «ΒΗΜΑ» Ε. Λ.

Κατ' ἀρχὴν ἐπιθυμῶ νὰ συγχαρῶ θερμῶς τὸν συμπαθέστατον νέον Ἀναστ. Τσουλφᾶν, γιὰ τὴν πολὺ σωστὴ παρατήρησι ποὺ κάνει, στὸ 22ο φύλλο, πάνω στὴν ἀνακοίνωσι τοῦ κ. Ν. Σωματαρίδη, ποὺ ἰσχυρίσθη ὅτι τὸ πρῶτον τοὺς χορούς «Σερανίτσα», «Λετσίνα» «Πυρρίχιο» κλπ., ἐδίδαξε στὴ Θεσσαλονίκη τὸ Τμῆμα τῶν Νέων τῆς Ε.Λ. Θεσσαλονίκης.

Τὸ ἄτοπον αὐτὸ δὲν διέφυγε καὶ ἄλλων τὴν προσοχὴ ἴσως δὲ καὶ τῆς συντάξεως τοῦ «Βήματος».

Τὸν κ. Σωματαρίδη δὲν τὸν γνωρίζω. Ἀσφαλῶς θὰ εἶναι νέος στὴν οἰκογένεια τῶν νέων τῆς Ε.Λ.

Σᾶς παρακαλῶ πολύ, γράψτε γιὰ χάρι του καὶ γιὰ χάρι ὅσων ἀγνοοῦν, ὅτι: Ἀπὸ τὸ 1946 ὁ θεατρικὸς Ὅμιλος τῆς Ε.Λ. Θεσσαλονίκης στὶς πάρα πολλές του θεατρικὲς ἐμφανίσεις στὸ Βασιλικὸ Θέατρο Θεσσαλονίκης, στὸ «Πάλλας» καὶ εἰς τοὺς συνοικισμούς, ἐφρόντιζε νὰ συγκινῆ τοὺς θεατὰς καὶ μὲ τοὺς ὑπέροχους χορούς μας, ὅλους τοὺς χ

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟΝ ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΟ ΠΟΝΤΟ

Ἀφήγησις: ΖΑΧ. ΜΟΥΣΙΚΙΔΗ

❖ Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης Σελίδος.

νὴ εἰκόνα τοῦ μοναστηριοῦ.

ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ

Δύο λέξεις μονάχα εἶναι ἀρκετὲς νὰ ἐκφράσουν τὶς ἐντυπώσεις μας: Καταστροφὴ καὶ ἐρημιά! Τὸ πρῶτο τὸ βλέπομε μὲ τὰ μάτια, τὸ δεύτερο τὸ νοιώθουμε καὶ μὲ τὴν ψυχή μας. Μὲ ὅλες μας τὶς αἰσθήσεις, μὲ ὁλόκληρο τὸ Εἶναί μας. Σὰν σταθῆ κανένας σιωπηλός, ἀκούει τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς του. Τόση εἶναι ἡ σιγὴ ποὺ ἁπλώνεται ἐπάνω σὲ ὅ,τι ἡ φωτιὰ δὲν μπόρεσε νὰ καταβροχθίση.

Τραβοῦμε πρὸς τὸ Ἁγίασμα. Μᾶς πηγαίνουν αὐθόρμητα τὰ πόδια μας πρὸς τὰ ἐκεῖ. Εἶναι ἡ μακρὰ συνήθεια ,ποὺ δὲν λησμονήθηκε στὰ σαράντα χρόνια ποὺ ἔχουν περάσει. Ὑπάρχει τὸ Ἁγίασμα, μόνο ποὺ ἔχουν πέτρες πολλὲς στὸ νερό.

Μὲ σφιγμένη ψυχὴ κατευθυνόμαστε τώρα πάλι πρὸς τὴν ἔξοδο.

Ἀπὸ τὸ κεφαλόσκαλο διακρίνομε-ἕνα ζεῦγος νὰ ἀνεβαίνη τὸν ἀνήφορο πρὸς τὸ μοναστήρι καὶ νὰ σταματᾶ στὴ βάση τῆς σκάλας, περιμένοντας νὰ κατεβοῦμε.

Ἐξακριβώνομε ὅτι εἶναι ἀντρόγυνο ἀπὸ τὰ περίχωρα, καὶ ἔχουν φέρει τὸ ἄρρωστο παιδάκι τους στὴν Παναγία, γιὰ νὰ ζητήσουν τὴν χάρη Της. Ἕνα ἀκόμα κεράκι θὰ προστεθῆ στὰ ἄλλα, μία ἄφωνη θυσία, ἴσως καὶ κανένα ἀφιέρωμα... σκεπτόμαστε, καὶ παίρνουμε κατεύθυνσι πρὸς τὴν Ἁγία Βαρβάρα.

Καὶ ἐδῶ βρίσκομε μονάχα τὸν σκελετὸ τοῦ περικλησιοῦ, ποὺ ἀκολούθησε κι' αὐτὸ τὴν τύχη τῆς Μονῆς. Μᾶς κάνει ἐντύπωσι, ὅτι τὸ χῶμα γύρω εἶναι ἀνασκαμμένο σὲ πολλὰ σημεῖα. Τὸ ἴδιο καὶ στὸ δάπεδο τοῦ ναΐδρίου. Προφανῶς εἶναι ἔργον ἀρχαιολόγων, δίχως νὰ ἀποκλείεται καὶ ἡ ἐκδοχή, ὅτι οἱ «ἀνασκαφές» ἔγιναν ἀπὸ διαφόρους ξένους, γιὰ ἀναζήτηση θησαυρῶν.

Τὸ λιτὸ γεῦμα μας δίπλα στὴν δροσερὴ πηγὴ ἐπαναφέρει τὴν σκέψη μας στὰ ἐπίγεια. Ἡ φαντασία μαζεύει τὶς φτεροῦγες της, καὶ τὸ μυστήριο τοῦ θανάτου ποὺ μᾶς εἶχε συνεπάρει προτύτερα, ἔχει διαλυθῆ. Κυρίαρχος δὲν εἶναι ὁ θάνατος, κυρίαρχος εἶναι ἡ ζωή, κι' αὐτὴ ἔχει τὶς ἀνάγκες της καὶ τὶς ἀπαιτήσεις της.

Ἔπειτα ἀπὸ ἕναν περίπατο στὰ γύρω, μέσα στὸ δάσος ποὺ πλαισιώνει τὴ Μονὴ μὲ τὰ πανύψηλα ἔλατα, παίρνομε τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς στὴν Μάτσκα.

Σταθμεύομε μόνο δίπλα στὴν βρύση ἀπέναντι ἀκριβῶς στοῦ Σκπλίτα. Εἶναι μιὰ ὡραιοτάτη βρύση, μὲ πελεκητὲς πέτρες. Μᾶς κάνει ἐντύπωση, ὅτι κάθε μιὰ ἔχει καὶ μιὰ ἐπιγραφή, μὲ τὸ ὄνομα κάποιας πόλεως ἢ χωριοῦ τοῦ Πόντου καὶ κάτω σημειωμένη τὴν χρονολογία.

Ὁ συνοδὸς καὶ φίλος μας Μουχιντὶν μᾶς δίδει τὴν ἐξήγηση: Στὸ χτίσιμο τῆς βρύσης θέλησαν νὰ ἀντιπροσωπευθοῦν πολλὲς πόλεις τοῦ Νομοῦ, καὶ κάθε μιὰ ἔστειλε τὴν πέτρα τῆς συμμετοχῆς της, μὲ χαραγμένα ἐπάνω τὰ στοιχεῖα ποὺ εἴπαμε.

Εἶναι γνωστό, ὅτι τὸ χτίσιμο μιᾶς βρύσης εἶναι παραδοσιακὴ ἀδυναμία τῶν Τούρκων. Τὸ θεωροῦν εὐποιΐα — καὶ εἶναι πραγματικὰ εὐποιΐα — νὰ δίνουν στὸν κουρασμένο ὁδοιπόρο τὴν εὐκαιρία νὰ πιῆ, νὰ ξεδιψάση καὶ νὰ εὐχηθῆ γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ κτίτορος.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς σταυθμεύσεώς μας, ζητοῦμε πληροφορίες καὶ γιὰ τὸ Σκαλίτα, ποὺ τὸ βλέπομε ἀπέναντι. Πληροφορούμεθα ὅτι σήμερα κατοικεῖται ἀπὸ ἀκτήμονας τῆς περιοχῆς Σουρμένων. Ἡ ἐκκλησία σώζεται καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς τζαμί.

ΕΝΑ ΓΛΕΝΤΙ ΜΕ ΤΟΥΡΚΟΥΣ

Λαγαριάζαμε νὰ ἐπιστρέψωμε νωρὶς τὴν ἴδια ἡμέρα στὴν Τραπεζοῦντα, παραλαμβάνοντας ἀπὸ τὴν Μάτσκα τὸ δικό μας αὐτοκίνητο.

Ἄλλα σχέδια ὅμως εἶχε κατὰ νοῦν ὁ Μουχιντὶν. Στὴν Μόξυλα, λίγο πρὶν φτάσουμε στὴν Μάτσκα μᾶς παρακαλεῖ νὰ κατεβοῦμε νὰ πάρωμε ἕναν καφὲ καὶ νὰ ξεκουραστοῦμε λίγη ὥρα.

Δὲν ἔχομε ἀντίρρηση. Ὁ καφὲς ὅμως γίνεται — ὅσο νὰ τὸ κατα λάβουμε — τραπέζι, μεγαλοπρεπές, ἡ παρέα μεγαλώνει καὶ ἡ λίγη ὥρα διαρκεῖ ὧρες. Ἔρχεται καὶ ἡ λύρα καὶ τὸ χωριὸ ἀντιλαλεῖ ἀπὸ ἑλληνικὰ ποντιακὰ τραγούδια, ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ τραγουδοῦν οἱ Τοῦρκοι γιὰ νὰ θυμοῦνται τοὺς παληοὺς γειτόνους.

Στὴν παρέα προστίθεται καὶ ἕνας χωροφύλακας, ἀπὸ τὸν τόπο Εἶναι ἕνας πρόσχαρος καὶ ὁμιλητικὸς ἄνθρωπος καὶ ἡ κουβέντα καὶ ἡ συζήτηση συνεχίζεται μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα εἰλικρινὰ φιλική καὶ χαρούμενη.

Θυμᾶμαι κάτι ποὺ εἶχα σκεφθῆ ὅταν μπήκαμε τὸ πρωὶ στὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας. Τί νὰ ἔγιναν ἄραγε οἱ λαμπάδες ποὺ εἶχε ἀφιερώσει κάποτε στὸ μοναστήρι ὁ σουλτάνος Μουράτ — δύο λαμπάδες σὲ ὕψος ἀνθρωπίνου σώματος, μὲ διάμετρο στὴ βάση 25 ἢ 30 πάντους; Οἱ λαμπάδες ἔμεναν στὸ βάθος τῆς ἐκκλησίας καὶ στὴν κορυφή τους ἔκαιγε ἀπὸ ἕνα καντῆλι.

Τὶς θυμᾶμαι λοιπόν, καὶ ρωτάω τοὺς Τούρκους τῆς παρέας μήπως ξέρουν γι' αὐτές. Καὶ βέβαια τὶς ξέρουν, ἡ τύχη τους ὅμως ἀμφισβητεῖται. Κάποιος λέει ὅτι τὶς μετέφεραν στὸ μουσεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἕνας ἄλλος ἔχει ἀκούσει ὅτι βρίσκονται στὴν Ἄγκυρα, ἀλλὰ κανένας δὲν εἶναι βέβαιος. Δὲν ἀποκλείεται νὰ ἔλυωσαν καὶ νὰ καταστράφηκαν κι' αὐτὲς μαζὶ μὲ τὸ μοναστήρι.

Σκέπτομαι πόσο θὰ στόλιζαν τὸ νέο μοναστήρι μας στὸ Βέρμιο, ἂν σώζονται πραγματικὰ καὶ ἂν μποροῦσαν νὰ παρθοῦν καὶ νὰ ἀποδοθοῦν ἐκεῖ ὅπου ἀνήκουν. Διότι τὸ ἀφιέρωμα τοῦ Σουλτάνου συνδέεται μὲ ἕνα ὡραιότατο ἱστορικό, ἡ ἐξιστόρηση τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι φυσικὰ τοῦ παρόντος.

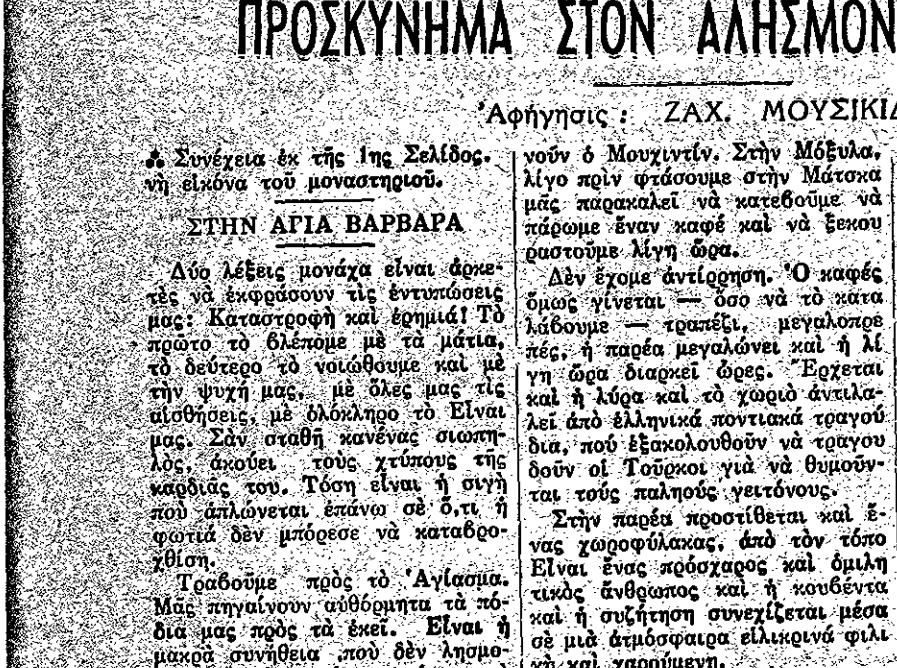

Ἐπιστροφὴ ἀπὸ τὴν Ζύγανα

ΕΚΔΡΟΜΕΣ ΣΤΑ ΠΕΡΙΧΩΡΑ

Στὶς δύο ἡμέρες ποὺ εἴχαμε ἀκόμα στὴν διάθεσή μας κάναμε διάφορες ἐκδρομὲς στὰ περίχωρα τῆς Τραπεζοῦντος. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἐκπληρώνω καὶ μιὰ ἐπιθυμία τοῦ φίλου μας Ἐλευθερίου Παρασκευοπούλου ἀπὸ τὴν Καλαμαριά: Πίνω νερὸ ἀπὸ τὴν βρύση τοῦ Κανλικᾶ γιά... λογαριασμό του καὶ τὸν θυμᾶμαι.

Τὸ παρακείμενο χωριὸ Πολίτα παρουσιάζει τὴν παληὰ εἰκόνα στὰ μάτια τοῦ θεατοῦ. Κατοικεῖται ἀπὸ τοὺς περιοίκους Τούρκους, ποὺ εἶχαν βρῆ τὴν εὐκαιρία νὰ βελτιώσουν τοὺς δρόμους διαμονῆς των. Ἡ ἐκκλησία ἔχει γίνει τζαμί.

Τὸ ἴδιο καὶ στὴν Κιρισχανά, κάπως καθυστερημένα ὅμως. Μόλις τώρα ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ἀφοῦ γνώρισε κι' ἐκεῖνος ταπεινώσεις καὶ κακομεταχείριση μετατρέπεται σὲ τζαμί.

Σ' ὅλα τὰ χωριὰ ποὺ ἐπισκεπτόμαστε, μᾶς δέχονται μὲ χαρὰ καὶ ἐπωφελοῦνται τῆς εὐκαιρίας νὰ ζητήσουν πληροφορίες γιὰ τοὺς παληοὺς γειτόνους των καὶ νὰ τοὺς στείλουν τοὺς χαιρετισμοὺς των. Στὴν Χότση μάλιστα ἔχομε καὶ μία πιὸ συγκεκριμένη παραγγελία, νὰ διαβιβάσουμε τοὺς χαιρετισμοὺς τῶν συγχωριανῶν του στὸν Ἰωακεὶμ Γραμματικόπουλο, ποὺ εἶναι σήμερα ἐγκατεστημένος στὸ Ὠραιόκαστρο.

Δὲν παραλείπομε νὰ ξαναδοῦμε καὶ τὴν Γεμουρᾶ τὴν ἀτέλειωτη σὲ ἔκταση, μὲ τὰ διάφορα χωριά της χαμένα κυριολεκτικῶς ἀνάμεσα στοὺς λεπτοκάρεῶνες καὶ στὰ περιβόλια, μὲ τὶς μηλιές.

Γενικὰ μᾶς κάνει ἐντύπωση ὅτι ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἀραιός. Οὔτε σύγκριση μπορεῖ νὰ γίνη μὲ τὴν Ἑλλάδα στὸ κεφάλαιο αὐτό.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Καιρὸς νὰ σκεφθοῦμε καὶ γιὰ τὴν ἐπάνοδο στὴν Ἑλλάδα. Ὅλα τὰ πράγματα ἔχουν τὸ τέλος τους.

Σὲ μιὰ πρόχειρη σύσκεψη ἡ «ἀλμελεια» τῆς παρέας ἀποφασίζει νὰ προτιμήσουμε τὴν διὰ θαλάσσης ἐπιστροφὴ στὴν Κωνσταντινούπολη. Ὁ δρόμος διὰ ξηρᾶς μᾶς εἶχε κουράσει ὑπερβολικά, ἐξ αἰτίας τῆς κακῆς καταστάσεως στὴν ὁποία εὑρίσκεται κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος του.

Καὶ ἡ μὲν ἀπόφαση γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἐπιστροφῆς ἐλήφθη γρήγορα, ἀλλὰ ἀμέσως ἀνέκυψε ἕνα πρόβλημα: Πῶς θὰ ἐξασφαλίσουμε θέση στὸ πλοῖο τῆς γραμμῆς; Γιὰ τοὺς παληοὺς Τραπεζουντίους τὸ ἐρώτημα φαίνεται κάπως περίεργο. Παληὰ χρόνια τέτοιο πρόβλημα δὲν ὑπῆρχε.

Σήμερα ὅμως ὑπάρχει. Ἀφετηρία γιὰ τὰ ἀκτοπλοϊκὰ σκάφη εἶναι ἡ Χόπα καὶ δὲν ὑπάρχει λιμανάκι ὡς τὴν Τραπεζοῦντα, ἀπὸ τὸ ὁποῖο νὰ μὴν περνοῦν. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα θέση διατίθενται προνομιακῶς γιὰ τὰ μέλη τῶν ξένων ἀποστολῶν στὴν Τουρκία, ἰδίως γιὰ τὶς ὑπηρεσίες τοῦ ΝΑΤΟ, καθὼς καὶ γιὰ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ τὰ ἐπίσημα πρόσωπα.

Ἔτσι γιὰ τὸν πολὺν κόσμο μόνο ἡ τρίτη θέσι εἶναι διαθέσιμη, καὶ φυσικά, ὅσο νὰ φτάση τὸ πλοῖο ἀπὸ τὴν Χόπα στὴν Τραπεζοῦντα αἱ θέσεις σχεδὸν συμπληρώνονται.

Δὲν θὰ κατωρθώναμε λοιπὸν νὰ φύγουμε στὶς 19 Αὐγούστου ποὺ φύγαμε, ἂν δὲν προσφέρονταν νὰ μᾶς ἐξυπηρετήσουν πρόθυμα καὶ ἀνιδιοτελῶς, οἱ ἀδελφοὶ Ἀχμέτ καὶ Ἀλῆ Καμέρκαγια ἀπὸ τὴν Δαφοῦντα λιμενικοί. Αὐτοὶ μᾶς ἐφωδίασαν μὲ τὰ ἀπαραίτητα εἰσιτήρια γιὰ τὸ ἀτμόπλοιο «Κερασοῦν» μὲ τὸ ὁποῖο ἐκάναμε τὸ ταξίδι μας πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολη.

Ἡ τελευταία ἐντύπωσή μας ἀπὸ τὴν Τραπεζοῦντα εἶναι μιὰ συγκινητικὴ ἐκδήλωση ἀπὸ μέρους δύο Τούρκων ποὺ μᾶς εἶχαν φιλοξενήσει ὅσο νὰ τακτοποιηθοῦμε σὲ ξενοδοχεῖο καὶ μᾶς παρατάθηκαν σ' ὅλο τὸ διάστημα — τοῦ Ἀλῆ Ἐρσοῦν, χαλκεμπόρου ἀπὸ τὴν Χατσάβερα καὶ τοῦ Τεμὲλ Ἐγιύπογλου ἀπὸ τὸ Ζανόϊ. Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μᾶς συνώδευσαν ὡς τὸ πλοῖο καὶ μᾶς ἀπεχαιρέτησαν μὲ δάκρυα στὰ μάτια. Θὰ τοὺς θυμούμαστε μὲ εὐγνωμοσύνη.

ΤΕΛΟΣ

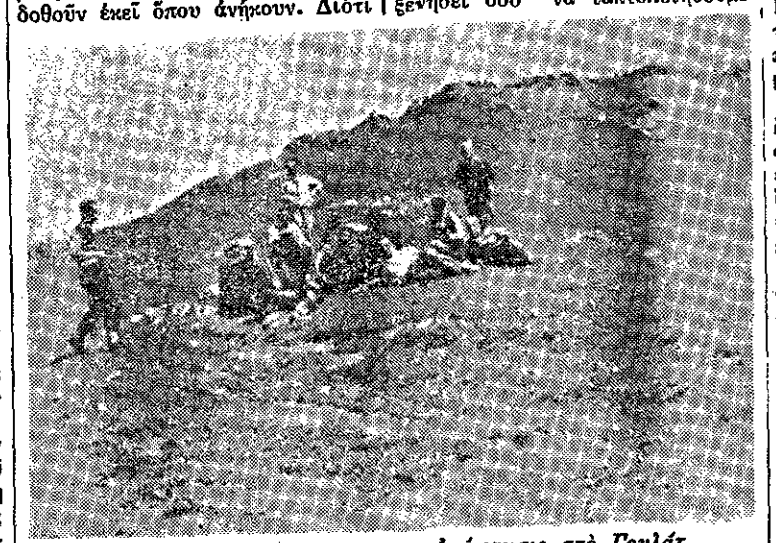

Πηγαίνοντας στὴν Κρώμνην: ἀνάπαυσις στὸ Γουλάτ.

Ο ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

❖ Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης Σελίδος.

δικὸ στοιχεῖο καὶ θὰ ἔχωμε τὴν τύχη τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ρουμανίας. Πῶς θὰ μπορέσωμε νὰ ἀντιμετωπίσωμε τὴ λήθη, ποὺ μᾶς καταδιώκει τόσο ἐντατικά; Ποιὸς θὰ ὑπενθυμίζη στὶς κατοπινὲς γενεὲς τὴν ἐκ Πόντου μετοικεσία μας; Ποιὸς θὰ διατηρήση ἄσβεστη τὴ φλόγα τοῦ γυρισμοῦ τῶν ἐπιγόνων στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, στὴ γῆ τῶν πατέρων μας; Ποιὸς θὰ κλαύση ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος διὰ τὴν τύχην τοῦ Ἑλληνισμοῦ τοῦ Πόντου; Καὶ ποιὸς θὰ ἑτοιμάση τὴν «Ἀργὼ» γιὰ νέες ἐποποιΐες.

Μόνον τὰ σύμβολα καὶ τὰ ὀνόματα θὰ προλάβουν τὴν ὀξείδωσι, ποὺ ἑτοίμασε ὁ καταπέλτης χρόνος.

Η ΕΥΞ. ΛΕΣΧΗ ΘΕΣ)ΝΙΚΗΣ ΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΝ ΗΜΑΘΙΑΣ

Κατόπιν παρακλήσεως τοῦ Σωματείου τῶν Ποντίων Ἀλεξανδρείας Ν. Ἡμαθίας τὸ Καλλιτεχνικὸν Τμῆμα τῆς Εὐξ. Λέσχης Θεσ]νίκης μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Σύμβουλον κ. Γεώργιον Τσουλφᾶν, ἔδωσεν ποντιακὴν θεατρικὴν παράστασιν εἰς Ἀλεξάνδρειαν τὴν Κυριακὴν 24ην τρέχοντος εἰς τὸν κεντρικώτερον κινηματογράφον μὲ τὸ ἔργον «ὁ Γκιαούρτ'ς» τοῦ κ. Φ. Κτενίδη.

Τὸ Καλλιτεχνικὸν Συγκρότημα ἐπλαισίωσεν ὁ πρόεδρος τῆς Λέσχης μας κ. Χαράλαμπος Κιαγχίδης μετὰ τῆς κυρίας του, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς κ. Γ. Σαββινόπουλος μετὰ τῆς κυρίας του καὶ ὁ Ταμίας κ. Ἰωάν. Μουζενίδης.

Εἰς τὸ κινηματοθέατρον συνέρρευσεν πλῆθος κόσμου, τόσον ἀπὸ τὴν κωμόπολιν Ἀλεξανδρείας, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰ περίχωρα. Τὸ ἔργον ἐτίμησαν ἐπίσης διὰ τῆς παρουσίας των καὶ πλεῖστοι φιλοπόντιοι τῆς ἐκλεκτῆς κοινωνίας Ἀλεξανδρείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ κ. κ. Δήμαρχος, ὁ Διοικητὴς τῆς Στρατιωτικῆς Μονάδος Ἀλεξανδρείας, ὁ Δ]ιοικητὴς Ὑποδ]σεως Χωρ]κῆς Ἀλεξ]δρείας, ὁ Εἰρηνοδίκης καὶ πλεῖστοι ὅσοι ἄλλοι.

Εἶναι ἄξιον πάσης ἐξάρσεως τὸ θαυμάσιον ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπετέλεσεν τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Σωματείου Ποντίων Ἀλεξανδρείας μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν δραστήριον καὶ ἀποδοτικὸν Πρόεδρον αὐτοῦ Ἀντ]ρχην κ. Συμεωνίδην ε.ἀ.

Πρὸ τῆς παραστάσεως ὁ κ. Συμεωνίδης ηὐχαρίστησεν δι' ὀλίγων τοὺς ἐπισήμους καὶ ἐπαρουσίασεν ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὸ ἀκροατήριον τὸν πρόεδρον κ. Χαράλ. Κιαγχίδην, ὅστις λαβὼν τὸν λόγον ἀπηύθυνεν ἐγκάρδιον ἀδελφικὸν χαιρετισμὸν πρὸς τοὺς παρευρεθέντας ἐκ μέρους τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐξ. Λέσχης Θεσ]νίκης. Σκιαγραφήσας κατόπιν τὴν τριακονταετῆ λαογραφικήν, μορφωτικήν, φιλανθρωπικὴν καὶ ἐθνικοκοινωνικὴν δρᾶσιν τῆς Εὐξ. Λέσχης Θεσ]νίκης τὴν ὁποίαν ἐχαρακτήρισεν ὡς τὸ στρατηγεῖον τῶν Ποντίων Βορείου Ἑλλάδος.

Ὁ κ. Κιαγχίδης μεταξὺ ἄλλων εἶπεν: «ὅτι ἅπαντα τὰ δρῶντα καθ' ὅλην τὴν Ἐπικράτειαν Σωματεῖα τῶν Ποντίων ἀποτελοῦν τὰ ἐθνικὰ καὶ κοινωνικὰ φυτώρια, ὅπου καλλιεργεῖται ἐπιμελῶς, τόσον ἡ ἱερὰ Ποντιακὴ Ἰδέα, ὅσον καὶ ἡ τοιαύτη τοῦ ἐνδόξου ἡμῶν Ἔθνους.

Τὰ χρόνια παρέρχονται καὶ ἀντὶ νὰ ἀφομοιωθοῦμε, ἀφομοιώνομε καὶ συμβαίνει τοῦτο μὲ τοὺς ἐν Ἑλλάδι πρόσφυγας καὶ γηγενεῖς, τὸ θαυμάσιον λέγω φαινόμενον ὅτι ὑπάρχει πλήρης ἀναγνώρισις ἰδιοσυστασίας εἰς τὸ Πανεθνικὸν ἐκεῖνο πένθος, τῆς ἀπωλείας δηλονότι τοῦ ἀλησμονήτου Πόντου καὶ ἔρχεται παρήγορος ἡ συμπαράστασις τῶν ἀναφερθέντων ἀδελφῶν μας εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς μας.

Οὕτω οἱ ποταμοὶ τοῦ Πόντου ἐκβάλλουν σήμερον εἰς θάλασσαν τῆς αἰωνίας Ἑλλάδος, εἰς τὴν ὁποίαν θάλασσαν ὀφείλουσιν ἄλλωστε καὶ τὰ ρεῖθρα των.

Ἡ λύρα μας, τὰ τραγούδια μας, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμά μας καὶ αἱ παντοειδεῖς καλλιτεχνικαί μας ἐκδηλώσεις ἀποτελοῦν τὸ οὐράνιον νέκταρ, μὲ τὸ ὁποῖον τρεφόμεθα ἀναζωογονοῦντες τὰς δυνάμεις μας. Ἀποτελοῦν ἰδιαιτέρως καὶ τὴν ἰδιάζουσαν καύσιμον ὕλην κινητοποιήσεως τῶν ἐθνικῶν μας λεβήτων, ἐδῶ εἰς τὴν ἐλευθέραν πατρίδα, τὴν αἰωνίαν Ἑλλάδα μας».

ΕΥΟΙΩΝΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

Ο ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΗΣ ΜΑΣ
ΠΟΝΤΙΟΣ
κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΡΚΟΣΙΔΗΣ
ΕΠΑΝΕΞΕΛΕΓΗ
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΝΟΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μεγάλην χαρὰν ἐνεποίησεν εἰς τὸ Ποντιακὸν κοινὸν τοῦ Νομοῦ Θεσσαλονίκης ἡ ἐπανεκλογή ὡς Νομαρχιακοῦ Συμβούλου διὰ τρίτην φορὰν καὶ μὲ συντριπτικὴν πλειοψηφίαν τοῦ συμπατριώτου μας κ. Γεωργίου Παρκοσίδου.

Ἡ πολύπλευρος καὶ πολυσχιδὴς κοινωνικὴ καὶ πατριωτικὴ δρᾶσις τοῦ κ. Γεωρ. Παρκοσίδου, τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τὰ ποντιακὰ ζητήματα καθὼς καὶ ἡ μεγάλη προθυμία του διὰ τὴν παντοειδῆ ἐξυπηρέτησιν τῶν συμπατριωτῶν μας τὸν ἀναδεικνύουν εἰς διαλεκτὸν καὶ ἐλπιδοφόρον ἐκπρόσωπον τῆς νέας Ποντιακῆς γενεᾶς.

Συγχαίροντες τὸν κ. Παρκοσίδην διὰ τὴν ἐπανεκλογήν του τοῦ εὐχόμεθα καὶ εἰς ἀνώτερα.

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΝΤΙΩΝ ΔΡΑΜΑΣ «ΟΙ ΚΟΜΝΗΝΟΙ»

Κατὰ τὰς γενομένας ἀρχαιρεσίας τῆς Γεν. Συνελεύσεως τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου Ποντίων Δράμας «Οἱ Κομνηνοί» ἐξελέγη νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον τὸ ὁποῖον κατηρτίσθη εἰς σῶμα ὡς ἑξῆς:

1) Γεωργιάδης Νικόλαος, Πρόεδρος. 2) Καρβουνίδης Ξενοφῶν, Ἀντιπρόεδρος. 3) Σαλωνίδης Θεόδωρος, Γεν. Γραμματεύς. 4) Πουλασουχίδης Παῦλος, Ταμίας. 5) Εὐθυβούλης Γεώργιος, 6) Σαμλίδης Εὐριπίδης καὶ 7) Θεοδωρίδης Χρῖστος, Σύμβουλοι.

Τὸ νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ λαμπροῦ τούτου Ποντιακοῦ Σωματείου, δι' ἐγγράφου του πρὸς ὅλας τὰς Ποντιακὰς Ὀργανώσεις ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα μιᾶς εἰλικρινοῦς συνεργασίας μετ' αὐτῶν, χάριν τῆς πραγματοποιήσεως τῶν κοινῶν σκοπῶν καὶ ἐπιδιώξεων.

Ἡ Ἐφημερὶς μας συγχαίρει θερμότατα τὸ νέον Διοικ. Συμβούλιον καὶ ἰδιαιτέρως τὸν Πρόεδρόν του κ. Ν. Γεωργιάδην καὶ εὔχεται ὅπως οἱ «Κομνηνοὶ» Δράμας πραγματοποιήσουν ὅλους τοὺς σκοπούς των.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

ΜΙΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Ἀγαπητοὶ συμπατριῶται,

Ἐὰν ἐπιθυμῆτε νὰ ἀποκτήσετε ὅλη τὴν σειρὰν (Δεκέμβριος 1956—Ἰούλιος 1960) τῶν φύλλων τῆς ἐν Σέρραις ἐκδοθείσης μηνιαίας λαογραφικῆς ἐφημερίδος «Ποντιακὰ Χρονικά» ἢ ὡρισμένα ἐξ αὐτῶν, διὰ νὰ συμπληρώσετε τυχὸν ὑπάρχοντα κενὰ στὴ σειρὰ τῶν πραγματοποιηθεισῶν ἐκδόσεων, παρακαλεῖσθε ὅπως ἀπευθύνεσθε εἰς τὴν διεύθυνσίν μας καὶ νὰ τὰ ζητήσετε γραπτῶς, διότι κατόπιν τῆς τελευταίας αὐτῆς εὐκαιρίας, δὲν θὰ εἴμεθα πλέον εἰς θέσιν νὰ ἱκανοποιοῦμεν τὰς ὑποβαλλομένας ἐπιθυμίας παλαιῶν καὶ νέων συνδρομητῶν μας.

Τὰ «φύλλα» μας ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς καὶ χωρὶς καμμίαν ταχυδρομικὴν ἐπιβάρυνσιν τοῦ παραλήπτου ἐφ ὅσον ληφθῆ τὸ ἔναντι ἔμβασμα τῆς μειωμένης τιμῆς των καὶ ὡς ἑξῆς:

1ον Ὅλη ἡ σειρὰ τῶν φύλλων μας (Δεκέμβριος 1956—Ἰούλιος 1960)

α) Διὰ σωματεῖα, ὀργανώσεις, Δήμους, Ὀργανισμοὺς κ.λ.π.	Δραχμ.	200
β) Διὰ ἰδιώτας	»	100
γ) Διὰ μαθητάς, σπουδαστάς, ἐκπαιδευτικοὺς	»	80
δ) Διὰ ἀθλοθέτας (δηλ. ἐπιθυμοῦντας νὰ θέσουν τὴν σειρὰν «φύλλων» μας ὡς δῶρον εἰς διαγωνισματα, φιλανθρωπικὰ ἰαχεῖα κ.λ.π.)		100

2ον Ἑκάστη ἐτησία σειρὰ μεμονωμένη

α) Διὰ σωματεῖα, ὀργανώσεις, Δήμους, Ὀργανισμοὺς κ.λ.π.	Δραχμ.	100
β) Διὰ ἰδιώτας	»	40
γ) Διὰ μαθητάς, σπουδαστάς, ἐκπαιδευτικοὺς	»	30
δ) Διὰ ἀθλοθέτας	»	50

3ον Ἕκαστον φύλλον μεμονωμένον

α) Διὰ σωματεῖα, ὀργανώσεις, Δήμους, Ὀργανισμοὺς κ.λ.π.	Δραχμ.	10
β) Διὰ ἰδιώτας	»	5
γ) Διὰ μαθητάς, σπουδαστάς, ἐκπαιδευτικοὺς	»	3
δ) Διὰ ἀθλοθέτας	»	5

Γράψτε τὸ συντομώτερο δυνατὸν εἰς τὴν Δ)νσίν μας «Ποντιακὰ Χρονικὰ» ἢ Σταῦρον Κοταμανίδην Μπουμπουλίνας -9- Σέρραι

ΔΩΡΕΑΙ ΥΠΕΡ ΤΟΥ «ΟΙΚΟΥ ΑΠΟΡΟΥ ΦΟΙΤΗΤΟΥ» ΤΗΣ ΕΥΞ. ΛΕΣΧΗΣ

Ὑπὲρ τοῦ «Οἴκου Ἀπόρου Φοιτοῦ» τῆς Εὐξείνου Λέσχης Θεσσαλονίκης προσέφεραν:

1) Ἡ Ἕνωσις Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν Κιλκὶς δρχ. ἓξ χιλιάδας (6.000).

2) Ἡ κ. Κλειὼ Βαγιανοῦ εἰς μνήμην τοῦ συζύγου της Ἀνδρέου δρχ. χιλίας (1.000).

3) Ἡ Ἑλένη Χρυσοχοΐδου εἰς μνήμην μητρὸς της Ἀφροδίτης δρχ. πεντακοσίας (500).

4) Ὁ κ. Ἀθανάσιος Ἀσιατίδης, Λυκειάρχης Πειραιῶς, εἰς μνήμην τῆς θανούσης εἰς Καλαμαριὰν θείας του Εὐτυχίας Ἀσιατίδου δρχ. τριακοσίας (300).

5) Ὁ κ. Παῦλος Παπαδόπουλος εἰς μνήμην ἀδελφοῦ του Χρήστου δρχ. τριακοσίας (300).

6) Ὁ κ. Κων)νος Τσαχουρίδης τέως Διευθυντὴς Ἐν. Γεωργ. Συν. Πτολεμαΐδος εἰς μνήμην Θ. Θεοφυλάκτου δρχ. ἑκατὸν (100).

7) Ἀριστείδης Τσαχουρίδης εἰς μνήμην Θ. Θεοφυλάκτου δρχ. ἑκατὸν (100).

Ἡ Εὔξεινος Λέσχη Θεσσαλονίκης καὶ ἡ Ἐφημερὶς μας συγχαίρουν καὶ εὐχαριστοῦν θερμότατα τοὺς ἀνωτέρω δωρητὰς διὰ τὰ εὐγενῆ καὶ πατριωτικὰ των αἰσθήματα.

ΤΟ ΝΕΟΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΟΝΤΙΩΝ «ΑΡΓΟΝΑΥΤΑΙ - ΚΟΜΝΗΝΟΙ» ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ - ΑΘΗΝΩΝ

Κατὰ τὰς γενομένας τελευταίως ἀρχαιρεσίας τοῦ Συλλόγου «Ἀργοναῦται — Κομνηνοί» Καλλιθέας Ἀθηνῶν, ἐξελέγη τὸ κατωτέρω Διοικ. Συμβούλιον τὸ ὁποῖον κατηρτίσθη εἰς σῶμα ὡς ἑξῆς:

1) Ἰωάννης Ἐφραιμίδης, Πρόεδρος. 2) Δημοσθένης Ἰασωνίδης, Ἀντιπρόεδρος. 3) Γεώργιος Σουρμελίδης, Γεν. Γραμματεύς. 4) Ἰωάννης Παπαδόπουλος, Ταμίας. 5) Παῦλος Παπαδόπουλος, Ἔφορος. 6) Χαρίλαος Ψωμιάδης, Σύμβουλος. 7) Ἀναστάσιος Παπαδόπουλος, 8) Εὐστάθιος Τομπούλης 9)